



Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Globální studie o pašování migrantů 2018

Globální studie o pašování migrantů 2018

Tato výzkumná zpráva UNODC byla přeložena z anglického originálu *Global Study on Smuggling of Migrants 2018*, který byl zpracován Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu ve Vídni (United Nations Office on Drugs and Crime, UNODS Vienna) a vydán v červnu 2018.

UNODC, *Globální studie o pašování migrantů 2018* (publikace OSN, prodejní č. E.18.IV.9).

Komentáře k této zprávě jsou vítány a lze je zasílat na adresu:

Crime Research Section
Research and Trend Analysis Branch
Division for Policy Analysis and Public Affairs
United Nations Office on Drugs and Crime
P. O. Box 500
1400 Wien
Rakousko
E-mail: unodc-globalreport@un.org
Tel.: (+43) 1 26060 0

Obsah této publikace nutně neodráží názory či politiku UNODC, členských států nebo přispívajících organizací a nepředstavuje žádné vyjádření podpory.

Tento dokument neprošel formální redakcí. Použitá označení a prezentace materiálu v této publikaci v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic.

© Organizace spojených národů, červen 2018. Všechna práva po celém světě vyhrazena.

Překlad:

Mgr. Daniel Soukup, Ph.D.

Předmluva:

PhDr. Miroslav Scheinost

Technická redakce:

Lucie Černá

Obsah

Předmluva vydavatele	7
Předmluva	11
I. Exekutivní souhrn	15
II. Globální přehled	17
II. 1. Globální obraz pašeráckých tras	35
II. 1. 1. Po zemi, po moři nebo letecky – mnoho překročení hranic, nesčetně alternativ pro pašeráky	38
II. 1. 2. Výchozí místa a destinace: pod kontrolou pašeráků	43
II. 1. 3. Role center	47
II. 2. Pašování migranti	49
II. 2. 1. Profily migrantů: „tlačení“ i „tažení“	49
II. 2. 2. Rizika pro migranty – vražedný zločin	59
II. 3. Pašeráci	67
II. 3. 1. Co zahrnuje pašování: prodej a organizace	67
II. 3. 2. Co vyžaduje pašování	76
II. 3. 3. Kdo provozuje pašování migrantů: amatéři a profesionálové	79
III. Evropa – Regionální přehled	88

Předmluva vydavatele

Předkládaná **Globální studie o pašování migrantů 2018** představuje pokračování překladových publikací vydávaných Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v ediční řadě Prameny. Tato ediční řada se soustřeďuje na publikování legislativních textů, zejména zákonných norem jiných států, a mezinárodních dokumentů vztahujících se ke kriminologii, prevenci kriminality, trestní justici apod. v českém překladu.

Tentokrát byla k překladu a publikaci zvolena studie, připravená Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu ve Vídni (UNODC). Studie nebyla vybrána náhodně. Tematicky se váže k fenoménu, který je v posledních letech více než aktuální - k nelegální migraci, resp. ke vzedmuté migrační vlně, která se stala jedním z prvořadých problémů Evropy a Evropské unie, stala se problémem sociálním, ekonomickým i politickým. Samozřejmě zasáhla - byť v omezené míře - i území České republiky, aniž bychom si od počátku plně uvědomovali, že nelegální migrace je již po léta problémem globálním. Migrační pohyb směrem do Evropy, k němuž dochází v posledních letech, se nám, viděno našima středoevropskýma očima, může jevit jako mimořádný, i když je jen součástí mohutných migračních pohybů v dnešním světě, které se zdaleka neomezují jen na imigraci do Evropy.

Obtížně bychom našli v novodobých dějinách století, ve kterém nedošlo k významným migračním pohybům, ať už v důsledku demografické, ekonomické či mocenské expanze, krizí, válek a konfliktů, přírodních katastrof, klimatických změn, neúrody a hladu, ekonomických a sociálních problémů apod. Příčiny migračních pohybů jsou obvykle velmi hluboké a vícerozměrné, z čehož vyplývá, že migraci nelze řešit jednoduše izolovanými administrativními či legislativními opatřeními v cílových či tranzitních zemích.

Pokud se omezíme na kriminologický pohled, je třeba mít na paměti, že migrační pohyb početných skupin lidí vyvolává velkou příležitost pro uplatnění aktivit organizovaného zločinu. Ten využívá migrační procesy a tlaky pro svůj zisk - konkrétně v případě nelegální migrace organizuje pro migranty přepravu, přechody hranic, padělané doklady atd., přičemž využívá stavu, kdy zájem migrantů o přesun přesahuje legální možnosti jeho uspokojení nebo schopnost migrantů si tento přesun sami zorganizovat a zabezpečit.

Z této existující příležitosti k zisku, resp. z poptávky, dokáže těžit a tyto příležitosti v zisk přeměňovat, někdy i s tím, že existující poptávku dále záměrně stimuluje např. šířením nepravdivých informací ve zdrojových zemích, a cílevědomě zneužívá nedostatky a mezery v organizaci společnosti, ve veřejné správě, právním systému atd.

Předkládaná studie UNODC se nezaměřuje na migraci samotnou jako sociální jev, ale právě specificky na fenomén pašování migrantů. Pašování migrantů je jedním z významných zdrojů zisku organizovaného zločinu, i když, jak i ze studie vyplývá, tyto aktivity mohou mít různou podobu a různý stupeň organizovanosti.

Studie shrnuje a současně analyzuje poznatky k povaze a rozsahu pašování, mapuje hlavní trasy pašování, používané praktiky, profily migrantů i pašeráků a také rizika, jimž jsou pašování migranti vystaveni. Využívá k tomu prameny, nashromážděné skutečně v globálním měřítku v různých regionech světa. Upozorňuje na některé podstatné aspekty, např. na skutečnost, že pašování lidí není totéž jako obchod s lidmi, i když se pašování migranti také mohou stávat obětmi takového obchodu. Upozorňuje na to, že pašování

migranti jsou sice v určitém smyslu klienty, ale také oběťmi pašeráků, zdrojem jejich velmi významných výtěžků a předmětem nezřídka bezohledného až brutálního zacházení, vyplývajícího ze zneužívání jejich postavení.

Studie se opírá o Protokol proti pašování migrantů¹, který doplňuje Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Do překladu nebyl zařazen celý text studie, která kromě úvodní části – Globálního přehledu – obsahuje pohled na situaci v regionech, které byly pro účely této studie vymezeny jako Evropa, Afrika, Asie a Amerika. Překlad zahrnuje Globální přehled a část, která se vztahuje k Evropě².

Text je vysoce informativní; konkrétní data a údaje se opírají o uvedené prameny. Předkládané informace lze zařadit do globálního kontextu, což se samozřejmě týká i části o evropském regionu.

Studie může posloužit také jako základ pro realizaci dalších výzkumů této problematiky v konkrétních prostředích a podmínkách k porovnání a dalšímu upřesnění poznatků. I když v posledních letech intenzita migrační vlny poněkud opadla, neznamená to, že problém nelegální migrace a pašování lidí, resp. působení organizovaného zločinu, ztrácelo na významu. I proto je potřebné tuto problematiku nadále pozorně sledovat. Věříme, že k tomu přispěje i předkládaný překlad studie UNODC.

Miroslav Scheinost

1 Protokol ratifikovalo na tři čtvrtiny členských států OSN; ČR tak učinila v roce 2013.

2 Úplný text Global Study on Smuggling of Migrants 2018 lze najít na https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf

Předmluva

Toto je první Globální studie o pašování migrantů Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Tisíce migrantů a uprchlíků, zoufale se snažících uniknout před násilím, konflikty a velkými ekonomickými těžkostmi, každoročně umírají při nebezpečných pozemních, mořských či leteckých cestách, často v rukou zločineckých pašeráků. Je zapotřebí společný komplexní postup proti tomuto trestnému činu a na ochranu lidí.

Tento výzkum představuje začátek na cestě k hlubšímu, diferencovanějšímu pochopení trestného činu pašování migrantů a jeho hrozných dopadů. Doplnuje existující podporu pro členské státy ze strany UNODC a může pomoci při formulování efektivních reakcí trestního soudnictví a přispět k probíhajícímu úsilí o přijetí Globálního kompaktu pro bezpečnou, řízenou a legální migraci.³

Na základě rozsáhlé rešerše existujících dat a literatury přináší tato studie podrobný popis povahy a rozsahu pašování migrantů. Zaměřuje se na hlavní pašerácké trasy propojující výchozí, tranzitní a cílová místa; pracovní postupy pašeráků; rizika, které cesty představují pro migranty a uprchlíky; a profil pašeráků i zranitelných skupin, z nichž kořistí.

Tato globální studie osvětluje pravidelné jevy a zároveň objasňuje, že obecně platný výklad nikdy neexistuje. Vyjevuje se ovšem hořká skutečnost, že pašeráci vyvíjejí stále důmyslnější organizační kapacity a používají stále nebezpečnější trasy vyhýbající se hraničním kontrolám a zároveň migranty dezinformují o podmínkách.

Náš výzkum také poukazuje na možné způsoby, jak posilovat opatření proti pašování migrantů. Mezi ně patří informování o nebezpečnosti pašeráků v cílových zemích. A může mezi ně patřit též podpora alternativních způsobů obživy pro nejnižší postavené pašeráky, kteří se do kriminálních aktivit mohou zapojovat ze stejného zoufalství, jaké dohání pašované migranty k tomu, aby využívali jejich služeb.

Zároveň je potřeba zlepšovat mezinárodní spolupráci a kapacity vymáhání práva pro postih rozsáhlých kriminálních organizací, které tahají za nitky.

Tato studie nabízí vhled do komplexnosti fenoménu pašování a zároveň ukazuje, že je zapotřebí ještě mnohem více informací. Globální systém sběru dat by mohl posílit důkazní bázi a pomoci mezinárodnímu společenství se s pašováním migrantů vypořádat.

Pro takovou kooperativní reakci máme pevné základy. Více než tři čtvrtiny všech členských států jsou signatáři Protokolu proti pašování migrantů doplňujícího Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Na další cestě je zapotřebí lépe využívat tento rámec při hledání řešení těchto společných výzev.

3 Pozn. překl.: Globální kompakt pro bezpečnou, řízenou a legální migraci byl v prosinci 2018 přijat na konferenci v Marrákeši a poté potvrzen Valným shromážděním OSN.

Poděkování

Globální studii o pašování migrantů 2018 připravila Sekce výzkumu kriminality (Crime Research Section) Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) pod vedením Jeana-Luca Lemahieua, ředitele Odboru pro analýzu politik a veřejné záležitosti (Division for Policy Analysis and Public Affairs), a Angely Me, vedoucí Oddělení výzkumu a analýzy trendů (Research and Trend Analysis Branch).

Kmenové týmy

Celková koordinace a obsahový přehled

Kristiina Kangaspunta a Angela Me

Sběr informací, analýza a autorství

Fabrizio Sarrica (koordinace a globální analýza), Raggie Johansen (koordinace a regionální analýzy), Tejal Jesrani (východní a jihovýchodní Asie), Cecilia Manzotti (Afrika, Evropa, střední Asie, jižní a jihozápadní Asie) a Gabriella Sanchez (americký kontinent).

Grafická úprava a mapy

Suzanne Kunnen, Kristina Kuttinig a Martin Fehrer.

Sekce výzkumu kriminality chce poděkovat svým stážistkám, Julii Litzkowové, Gamze Subasiové, Nadine L. Salmanové, Jennifer Vallentinové a Michele del Buonové, které všechny k této Globální studii podstatně přispěly.

Recenze a komentáře

Globální studie o pašování migrantů 2018 těžila z odbornosti a neocenitelných příspěvků kolegů ze Sekce obchodování s lidmi a pašování migrantů UNODC i mnoha kolegů z různých místních poboček UNODC. Cenné byly rovněž podněty od Teda Leggetta a Jespera Samsona ze Sekce výzkumu kriminality.

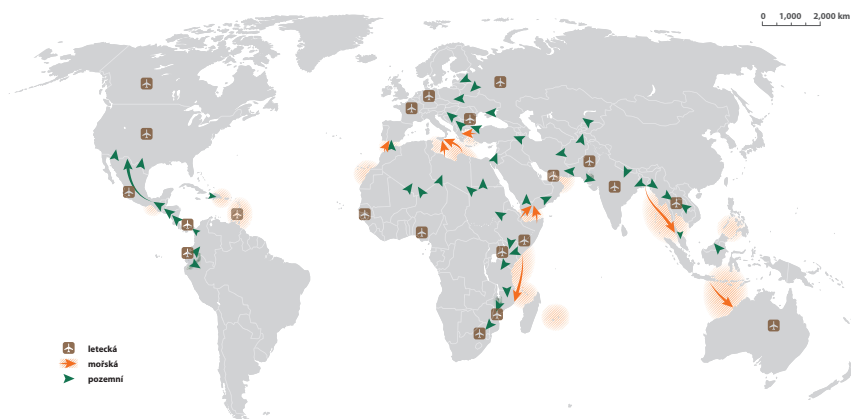
Infografiky obsahují piktogramy od Leremyho Gana (Shutterstock).

Poznámka překladatele: *Globální studie o pašování migrantů 2018* sestává z Exekutivního souhrnu a dvou kapitol: Globální přehled a Regionální přehledy (Afrika, Americký kontinent, Asie, Evropa). Do tohoto výboru byl zahrnut kompletní Globální přehled a Regionální přehled – Evropa.

I.

Exekutivní souhrn

Významná pašerácká tranzitní a cílová místa – pozemní, mořská a letecká – probíraná v této studii⁴



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indií a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihosúdánskou republikou ještě nebyla stanovena.

K pašování migrantů dochází ve všech regionech světa

Pašování migrantů postihuje všechny regiony světa. Různé oblasti jsou postiženy v různé míře. Tato studie popisuje zhruba 30 pašeráckých tras, od vnitroafrických tras do Severní a jižní Afriky po asijské trasy do Evropy a na Blízký východ anebo do bohatších zemí v jihovýchodní Asii a Tichomoří. Od středomořských mořských tras po pozemní trasy mezi Latinskou a Severní Amerikou; a od bezpočtu leteckých cest obvykle podnikavých s falešnými nebo podvodně získanými doklady po nebezpečné pozemní cesty přes pouště a hory.

Pašování migrantů je rozsáhlé podnikání s velkými zisky

Je doloženo, že v roce 2016 bylo pašováno přinejmenším 2,5 milionu migrantů za finanční zisk ve výši 5,5–7 miliard amerických dolarů. Tato částka odpovídá tomu, co Spojené státy americké (zhruba 7 miliard dolarů) anebo Evropská unie (zhruba 6 miliard dolarů) v roce 2016 v celém světě vynaložily na humanitární pomoc. Jedná se o minimální číslo, jelikož představuje pouze známou část této trestné činnosti. Tato zjištění a také výrazné informační mezery týkající se pašování migrantů probíráme v Kapitole 2.

Zisky pašeráků pocházejí z poplatků, které od migrantů za své služby vybírají. Tyto poplatky se do značné míry odvíjejí od délky pašerácké trajektorie, počtu překročení hranic, geografických podmínek, dopravních prostředků, použití padělaných cestovních nebo

4 Účelem této mapy není podat úplný přehled o veškerých pašeráckých aktivitách ani o rozsahu pašování, ke kterému na vyznačených místech dochází.

osobních dokladů, rizika odhalení a dalších faktorů. Poplatky nejsou pevné a mohou se měnit podle profilu migrantů a jejich odhadované majetnosti. Kupříkladu na středomořských trasách platí syrští občané často vyšší poplatky než mnozí jiní migranti (příplatek, který jim může, ale nemusí zajistit bezpečnější nebo pohodlnější cestu).

Nabídka a poptávka

Pašování migrantů má stejnou dynamiku jako jiné trhy v oblasti nadnárodního organizovaného zločinu. Pohání ho poptávka a nabídka pašeráckých služeb pomáhajících obcházet existující pravidla. Množství pašeráků, připravených nabízet služby umožňující neregulérně překračovat hranice, představuje nabídku služeb.

Na straně nabídky přispívají proaktivní nábor a dezinformace pašeráků ke zvyšování počtu migrantů ochotných si pašerácké služby kupovat. Pašeráci své podnikání propagují na místech, kde mohou migranty snadno oslovit, například ve čtvrtích, kde žijí diasporní komunity, v uprchlických táborech nebo na různých online sociálních sítích. Poptávku po migraci ovlivňují socioekonomické podmínky, snahy o znovusjednocení rodin i pronásledování, nestabilita nebo absence bezpečí v zemích původu. Poptávku po pašeráckých službách ovlivňuje omezenost legálních postupů, jež nemohou uspokojit veškerou poptávku po regulérní migraci, anebo náklady na legální migraci, jež si někteří migranti nemohou dovolit. Poptávka po pašeráckých službách je obzvláště vysoká mezi uprchlíky, kteří při nedostupnosti jiných způsobů mohou využívat pašeráky, aby se při útěku ze země původu dostali do bezpečné destinace.

Obr. 1: Faktory ovlivňující poptávku po pašování



Obr. 2: Služby poskytované pašeráky



Proměny tras

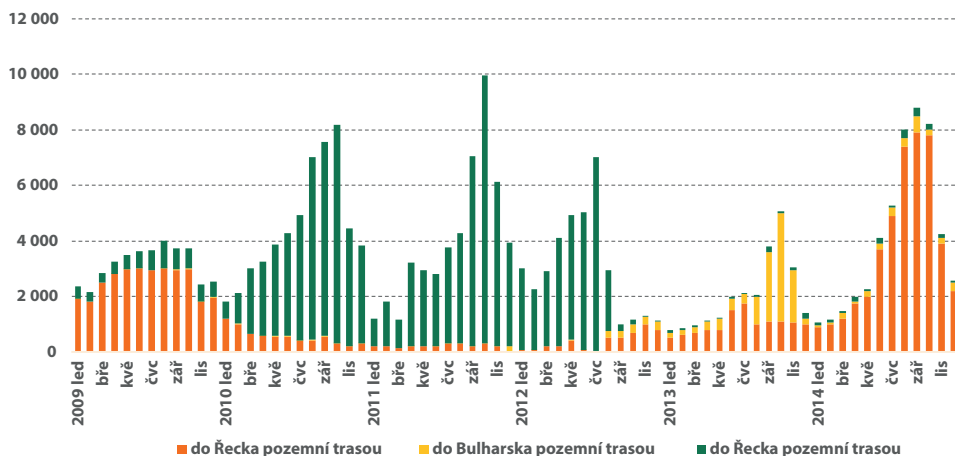
Mezi klíčové faktory ovlivňující trasy a způsoby cestování patří geografie, hraniční kontroly, migrační politika v cílových zemích, vazby pašeráků mezi zeměmi a cena balíčku nabízeného pašeráky. Umožňují-li to geografické podmínky, široce se využívají pozemní

trasy – více než mořské nebo letecké pašerácké trasy, které obvykle vyžadují víc zdrojů a organizování. Například naprostá většina migrantů pašovaných z Afrického rohu do jižní Afriky používá pozemní trasy. Ze zhruba 400 migrantů dotazovaných v posledních letech asi 10 procent cestovalo letecky a pouze 1 procento cestovalo lodí.

Opatření posilující či zeslabující hraniční kontroly a následně posilující či zeslabující riziko odhalení pašovaných migrantů, přijímají-li se izolovaně, zpravidla vedou k rychlým posunům tras, a nikoliv ke změnám v celkovém počtu pašovaných migrantů. Přísnější hraniční kontroly často zvyšují rizika pro migranty a poskytují pašerákům víc příležitostí k ziskům.

Například v období 2009-2015 se v reakci na posílené kontroly na různých hranicích přesunula značná část zaznamenaných pašeráckých aktivit mezi Tureckem a Evropskou unií z pozemních cest na mořské plavby. Podobnými příklady jsou posuny v pašeráckých aktivitách přes Rudé či Arabské moře z Afrického rohu na Arabský poloostrov anebo pašování do Španělska po západní středomořské trase. V jejím případě vstupy do různých cílových oblastí ve Španělsku (Kanárské ostrovy, Ceuta, Melilla, andaluské pobřeží) v posledních letech výrazně kolísaly, často v reakci na posílené vymáhání práva.

Počet neregulérních překročení hranic z Turecka do EU podle trasy, leden 2009 – prosinec 2014.



zdroj: Frontex

Centra jsou stabilní

Zatímco trasy se mohou měnit, pašerácká centra (*smuggling hubs*), kde se setkává nabídka pašeráckých služeb s poptávkou po nich, jsou poměrně stabilní v čase. Centra jsou klíčem k trestnému činu pašování migrantů. Slouží jako místa setkávání, kde se sbíhají různé trasy a zařizují se další cesty. Pašerácká centra se často nacházejí v hlavních nebo jiných velkých městech, ačkoliv může jít také o zapadlá menší města, kde je značná část ekonomických aktivit spjata s pašováním migrantů. Například Agadez v Nigeru je

tranzitním místem současných migračních toků a organizují se tam cesty ze západní do severní Afriky (a do Evropy) pro stovky tisíc lidí. Udává se, že už v roce 2003 se z Agadezu do severní Afriky vypravilo zhruba 65 000 migrantů.

Pašeráci často mají etnické vazby na pašované migranty nebo geografické vazby na pašerácké teritorium

Do pašování jsou zapojeny některé rozsáhlé nadnárodní organizace, které mohou, ale nemusejí být etnicky spjaté s teritoriem, kde působí, anebo s migranty, které pašují. Zpravidla je tomu tak, že drobní pašeráci bývají buď etnicky spjatí s teritorií, kde působí, anebo mají etnické či jazykové vazby na migranty, které pašují. Pašeráci, kteří mají na starost nábor, propagaci a prodej pašeráckých balíčků, obvykle zaměřují své aktivity na lidi ze stejné komunity či stejné etnické skupiny, anebo alespoň se stejným občanstvím. Pašeráci, kteří mají na starost zprostředkování vlastního překročení hranice, mají rozsáhlé znalosti teritoria, jímž je zapotřebí projít, a nejlepších způsobů, jak se dostat do cíle.

Etnické nebo jazykové vazby mezi pašeráky a migranty jsou jedním z prvků, které migranty a pašeráky často přivádějí dohromady. Na trhu, který je z definice neregulovaný, je spolehlivá vazba klíčová. Při poptávání pašeráckých služeb migranti vyhledávají pašeráky s dobrou pověstí. Když pašeráci představují svou nabídku, snaží se s migranty navázat vztah založený na důvěře. Nicméně zdá se, že naléhavá potřeba migrantů odcestovat a ohromné informační mezery migrantům znemožňují se informovaně rozhodnout. Kvůli tomu se migranti pokoušejí tyto informační mezery zmenšit tím, že se opírají o názory svých komunit, příbuzných a přátel a v poslední době i o sociální média.

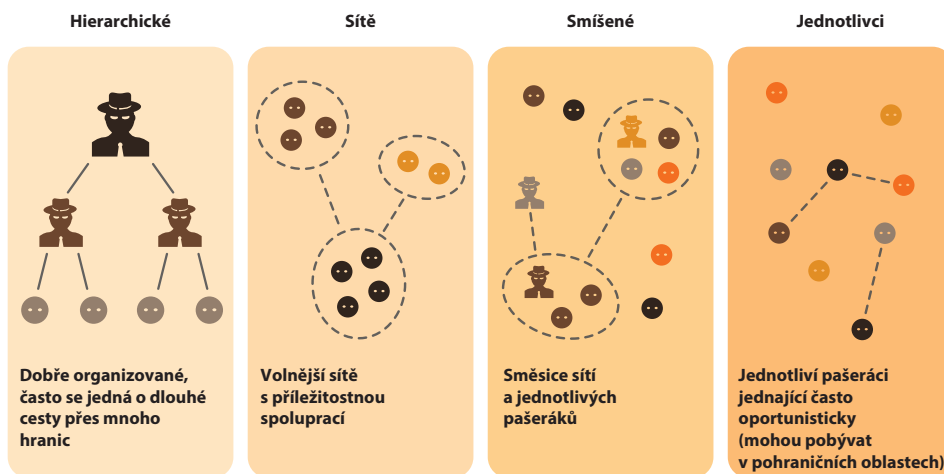
Organizace pašování migrantů

Organizace a rozsah pašeráckých operací se různí. Někteří pašeráci poskytují omezené malé služby, jako je překročení řeky nebo jízda kamionem. Tito pašeráci obvykle operují samostatně a na ad hoc základě. Někteří migranti, kteří byli úspěšně pašováni, se sami změní v pašeráky.

Zisky těchto drobných pašeráků obvykle nebývají vysoké, ale na příjmech z těchto „nízkoúrovňových“ služeb mohou záviset celé komunity, obzvláště v některých pohraničních a tranzitních oblastech. V těchto typech komunit se mohou aktivity spjaté s pašováním pohybovat od zajišťování jídla po poskytování telekomunikačních služeb migrantům na cestě do jejich cíle.

Pašeráci se mohou též organizovat ve volných „sítích“, které nezahrnují striktní hierarchie. Jejich členové se značnou autonomií operují v různých fázích procesu pašování, například zprostředkovávají překročení určité hranice, provádějí nábor konkrétní skupiny migrantů, padělají doklady nebo připravují plavidla pro pašování po moři. Nespolupracují výlučně s jedinou pašeráckou sítí a jejich vzájemné vazby se podobají obchodním vztahům. Klíčovou roli hrají v tomto systému pašeráci v rolích „zprostředkovatelů“, jelikož dokážou tyto rozličné pašerácké aktéry udržovat v blízkém dosahu.

Jiní pašeráci jsou součástí rozsáhlých a dobře organizovaných hierarchických kriminálních operací s nadnárodními vazbami a schopností zorganizovat propracované pašerácké cesty, které mohou zahrnovat využití zfalšovaných nebo podvodně získaných cestovních dokladů. Takovéto pašování se často prodává v „balíčcích“ zahrnujících cesty migrantů na dlouhé vzdálenosti s využitím četných způsobů přepravy.



Pašeráci, další kriminální organizace a korupce

Pašerácké sítě podle všeho obvykle nebývají zapojené do jiných forem závažného nadnárodního organizovaného zločinu. Nicméně v některých částech světa mají pašerácké sítě vazby na rozsáhlé kriminální organizace používající násilí a musejí jim platit za „právo“ migrantů na bezpečnou cestu – například u hranic mezi Spojenými státy a Mexikem. V jiných případech mohou pašeráci migranty takovýmto skupinám předávat kvůli vymáhání výkupného, oloupení nebo jinému zneužití.

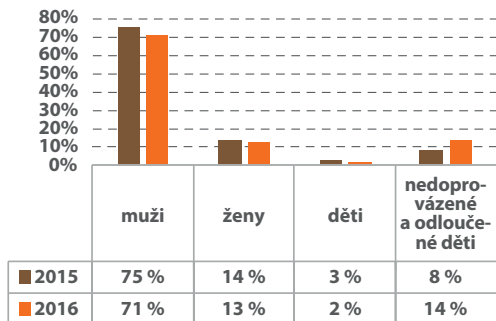
Mnoho pašeráckých sítí se dopouští systematické korupce na většině úrovní, od drobné korupce na jednotlivých hraničních přechodech až po rozsáhlou korupci na vyšších úrovních státní správy. Korupční praktiky spjaté s pašováním migrantů se udávají pro téměř všechny identifikované trasy.

Pašování migranti jsou především mladí muži, ale pašováni jsou i nedoprovázené děti

Většina pašovaných migrantů jsou relativně mladí muži. To neznamená, že ženy a děti nejsou pašovány nebo se do pašování nezapojují. Na některých trasách, zejména v částech jihovýchodní Asie, ženy představují vysoké podíly pašovaných migrantů. Genderové složení toků pašovaných migrantů může být ovlivněno také okolnostmi způsobujícími jejich mobilitu. Mezi pašovanými syrskými migranty – z nichž většina prchá před ozbrojenými konflikty – je mnoho rodin, kdežto pro jiné skupiny pašovaných migrantů se toto udává méně často.

Mnoho migračních toků také zahrnuje některé nedoprovázené nebo odloučené děti, které mohou být zvláště ohrožené zneužíváním a podvody ze strany pašeráků a dalších osob. Značné počty nedoprovázených dětí byly odhaleny na důkladně monitorovaných středomořských trasách do Evropy a na pozemních trasách do Severní Ameriky, ačkoliv může jít o závažný problém i jinde.

Podíl vstupů do Itálie po centrální středomořské trase podle věku a pohlaví, 2015–2016



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Počet nahlášených úmrtí migrantů podle příčiny smrti, 2017



Zdroj: údaje Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) zpracované Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Pašování migrantů může být smrtící

Tisíce migrantů každoročně v průběhu pašování zahynou. Na většině migračních tras se udávají nehody, extrémní terénní a povětrnostní podmínky i úmyslná zabití. Udávají se také systematická zabití migrantů, toto nezákonné podnikání je tedy velmi násilné. Nahlášená úmrtí – k většině z nich dochází na mořských pašeráckých trasách – představují pouze špičku ledovce celkových lidských nákladů dopadajících na pašované migranty.

Mnoho úmrtí migrantů pravděpodobně zůstane nenahlášeno, jelikož k nim dochází na nemonitorovaných mořských trasách anebo na odlehlých či nehostinných úsecích pozemních tras.

Vedle úmrtí jsou pašovaní migranti ohroženi také řadou dalších forem trestné činnosti. Mezi její často udávané typy, jimž pašovaní migranti čelí, patří násilí, znásilnění, krádeže, únosy, vydírání a obchodování s lidmi. Takovéto trestné činy se udávají na všech probíraných pašeráckých trasách. Kromě toho může snaha pašeráků o zisk vést také k tomu, že zanedbávají bezpečí migrantů během cesty. Pašeráci tak například někdy vyrážejí bez dostatečných zásob jídla a pití, používají vadná vozidla anebo migrantům, kteří po cestě onemocní nebo se zraní, neposkytnou péči.

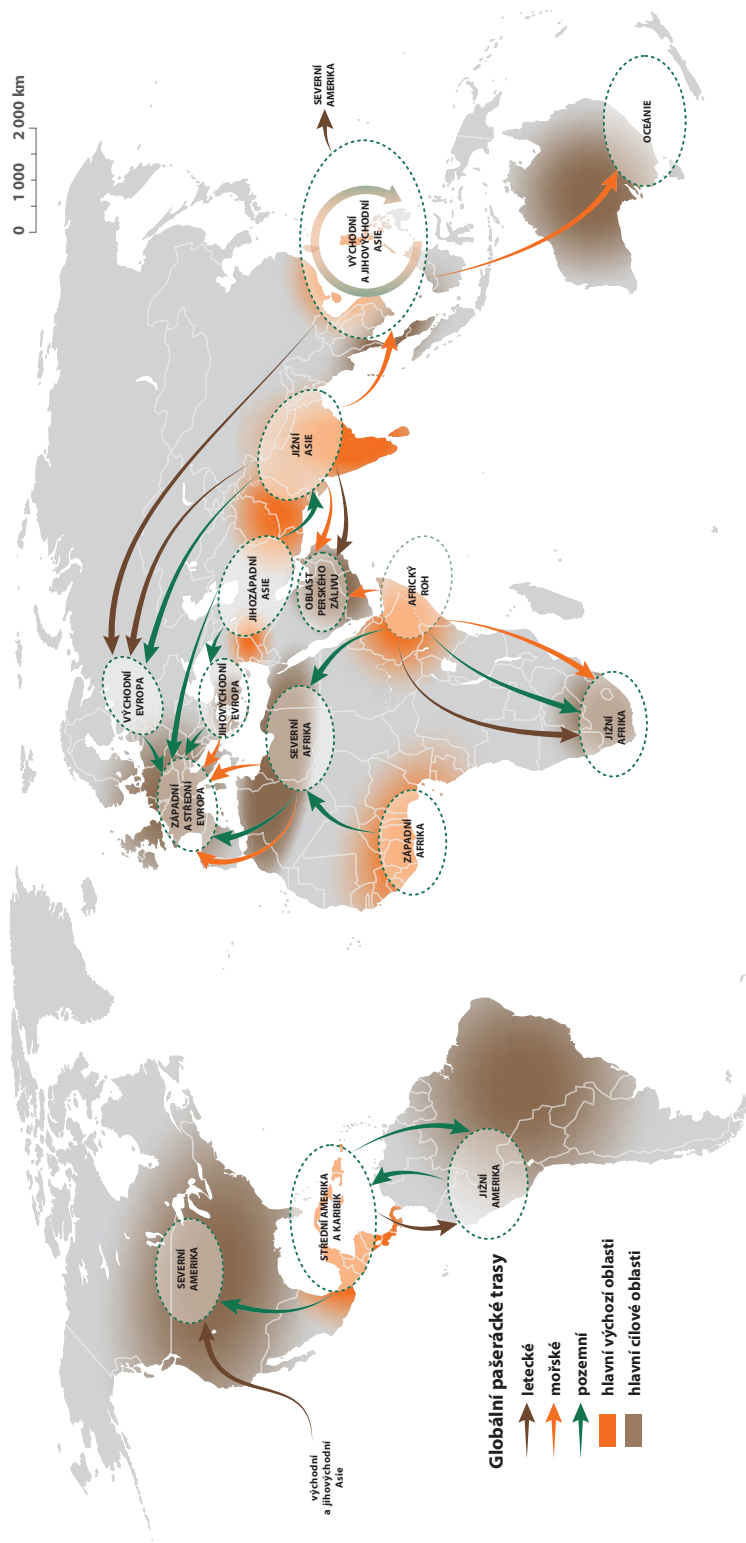
Odhadovaný rozsah a hodnota významných pašeráckých tras probíraných v této studii



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indii a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihoafrickou republikou ještě nebyla stanovena.

Zdroj: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Významné pašerácké trasy probírané v této studii.



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indií a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihosúdánskou republikou ještě nebyla stanovena.

Zdroj: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Důsledky pro politiku

- Tato první *Globální studie o pašování migrantů* Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) přináší množství informací o různých projevech tohoto trestného činu a jeho škodlivých dopadech na migranty i státy. Třebaže mnoho informačních mezer přetrvává, poznatky shromážděné v této studii mají významné důsledky pro politiky a programy.
- Tato studie dokládá, že pašování migrantů je nadnárodní trestná činnost přinášející značné ekonomické zisky. Mezi její důsledky patří tisíce každoročně zabitých, mučených a vykořisťovaných migrantů. Jediným mezinárodně přijatým právním nástrojem určeným pro prevenci a potírání pašování migrantů je Protokol OSN proti pašování migrantů doplňující Úmluvu proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Protokol rovněž zdůrazňuje význam ochrany práv migrantů. Ratifikovat Protokol proti pašování migrantů či k němu přistoupit a zajistit jeho plnou implementaci, včetně určujícího prvku „finančního nebo jiného hmotného prospěchu“⁵, jsou zásadní prvotní kroky pro účinné řešení této trestné činnosti a ochranu migrantů.
- Narůstající počty nedoprovázených a odloučených dětí mezi pašovanými migranty na některých trasách přinášejí velké úkoly v oblasti práv a dobrých životních podmínek dětí. Instituce poskytující pomoc migrantům i orgány vymáhání práva a migrační orgány potřebují být vybaveny a proškoleny, aby dokázaly řešit specifická ohrožení u pašovaných dětí a jednat v nejlepším zájmu dítěte.
- Posílené vymáhání práva v geograficky omezených pohraničních oblastech často vede k přesunu pašeráckých tras k jiným hranicím, pašeráckým metodám nebo odlišným trasám. Pokud se takováto opatření uplatňují izolovaně, nesnižují počet pašovaných migrantů a nezmenšují rozsah problému s pašováním. Dlouhodobě úspěšné mohou být pouze politiky, které propojují různé typy zásahů a rozšiřují geografické spektrum na výchozí, tranzitní i cílové země. Zvláště úspěšné mohou být zacílené programy prevence pašování migrantů v pašeráckých centrech, neboť tato centra jsou stabilnější než trasy.
- Holistický přístup k potírání pašování migrantů musí brát v potaz nejenom geografickou stránku této trestné činnosti, ale také její další přispívající faktory. Pašování migrantů je určeno kombinací poptávkových a nabídkových prvků a vyžaduje propracovanou strategii, která zohledňuje komplexitu těchto faktorů a opírá se o přístup založený na znalostech.
- Omezit poptávku po pašování migrantů lze rozšiřováním možností regulérní migrace a zvyšováním dostupnosti regulérních cestovních dokladů a postupů. Zvýšení dostupnosti možností regulérní migrace v zemích původu a uprchlických táborech, včetně rozšíření migračních a azylových úřadů v oblastech původu, by omezilo příležitosti pro pašeráky.
- Někteří pašeráci provádějí ve svých komunitách aktivní nábor migrantů tím, že je dezinformují o rizicích i o vyhlídkách v cílových zemích. Když se v komunitách původu, a zvláště v uprchlických táborech, zvýší informovanost o nebezpečích, jež pašování obnáší, může to rovněž pomoci omezit poptávku po pašeráckých službách.
- Řešení nabídky služeb pašování migrantů vyžaduje různé přístupy pro různé profily pašeráků. Poskytnutí alternativních způsobů obstarávání živobytí komunitám, které

5 Objasnění „finančního nebo jiného hmotného prospěchu“ je obsaženo v textu na straně 28–29.

jsou závislé na příjmech z pašování migrantů, může omezit ekonomické stimuly, které drobné pašeráky vedou k zapojení do pašeráckého podnikání.

- Potírání pašeráckých sítí v celém jejich rozsahu vyžaduje zlepšenou regionální a mezinárodní spolupráci a reakce trestního soudnictví na národní úrovni. Tyto politiky a zákroky mohou být účinnější s finančními sankcemi, jako jsou efektivní mechanismy konfiskace výnosů z trestné činnosti. Stejně jako jiné aktivity organizovaného zločinu je i pašování migrantů motivováno honbou za zisky, tudíž snížení finančních výnosů může posloužit účelu omezení trestné činnosti.
- Migrantí a uprchlíci jsou v zemích původu a v destinacích a někdy i po cestě nesmírně propojení. Zapojení významných aktérů ze soukromého sektoru, jako jsou telekomunikační společnosti a firmy provozující sociální média, by mohlo posílit přístup migrantů k adekvátním informacím o první pomoci, rizicích na trasách, bezohledných pašerácích i k dalším informacím, které jim mohou zachránit život.
- Jedním z faktorů umožňujících pašování migrantů je korupce na hranicích a uvnitř konzulárních a migračních orgánů. Boj proti pašování migrantů může být úspěšný, jen pokud se v těchto institucích prosadí protikorupční mechanismy.
- Tato studie se pouze dotkla povrchu četných způsobů, jak pašeráci migrantů při páčání své trestné činnosti využívají korupčních praktik. Je zapotřebí dalších výzkumů se širokým geografickým záběrem, abychom získali spolehlivou důkazní bázi pro budoucí zákroky zaměřené na tyto mnohotvárné vazby.
- Sběr dat, analýzy a výzkum týkající se pašování migrantů jsou stále ještě v začátcích. Aby vznikl spolehlivý mezinárodní soubor poznatků, o něž se bude moci opřít tvorba politik v oblasti pašování migrantů, je zapotřebí zlepšit systémy sběru dat na národní, regionální a mezinárodní úrovni. Zejména je důležité vést náležitě úřední záznamy, uskutečňovat vhodné průzkumy a uplatňovat statistické metodiky i kvalitativní studie při monitorování tras a pravidelností v pašování migrantů a také profilů migrantů a jejich pracovních postupů.

II.

Globální přehled

Úvod: nutnost lépe porozumět pašování migrantů

Svět nikdy nebyl propojenější než dnes. Většina lidstva je vzdálena jen jeden videohovor. Byť většina světové populace žije ve svých zemích původu, v roce 2017 bylo zaznamenáno téměř 258 milionů mezinárodních migrantů,⁶ což představuje zvýšení oproti 220 milionům v roce 2010 a 173 milionům v roce 2000.⁷ Existuje mnoho důvodů, proč jsou miliony lidí v pohybu. Někteří překračují mezistátní hranice z vlastní volby: aby se znovu sešli s rodinnými příslušníky anebo aby mohli mít prospěch z lepšího vzdělání či ze zaměstnání, jaké by ve své zemi nenašli. Jiní nemají na výběr a odcházejí ze země původu kvůli konfliktům, ekologickým katastrofám nebo nedostatku příležitostí, jak se slušně uživit. Mezinárodní migrace lidí je vysoce regulovaná a každá země nebo skupina zemí přistupuje odlišně k určování toho, jak a za jakých podmínek mohou cizinci na její území vstoupit a poté tam žít, studovat či pracovat. Poptávka po emigraci či imigraci ne vždy koreluje se systémy, které regulují mezinárodní pohyby lidí, a mnozí se proto snaží najít alternativní postupy jak vycestovat. Někteří hledají způsoby jak překonat migrační bariéry, další se pokoušejí zkrátit čas potřebný k vystavení oficiálních dokladů, které bývají zapotřebí pro regulární migraci, snížit náklady na ně nebo odstranit nutnost je získat.

Pašeráci migrantů těchto potřeb zneužívají a nabízejí své služby kvůli zisku. Někteří pracují víceméně samostatně, v nevelké síti v jedné či dvou zemích, jiní jsou součástí rozsáhlých a komplexních mezinárodních organizací – podle toho, jaký typ pašeráckých služeb nabízejí. Mohou nabízet cokoli od jednorázového překročení mezistátní hranice po mezikontinentální cesty zahrnující různé dopravní prostředky a překročení řady hranic. Pro některé migranty představují pašeráci jedinou dostupnou cestu ke snu o lepším životě, i pokud je požadovaná cena vysoká, cestovní trasy složité, doprava podřadná a riziko špatného zacházení, nebo dokonce smrti, značné.

Jak tato studie jasně ukazuje, pašování migrantů⁸ se neomezuje na „hotspoty“ ve Středomoří a dlouhodobé trasy vedoucí do Severní Ameriky. Dochází k němu ve všech částech světa, ačkoliv jeho intenzita se liší v závislosti na místě. Mnoho aspektů, kupříkladu rozsah pašování a pracovní metody pašeráků, se sice liší, ale podstata problému – tedy to, že zločinci těží z touhy lidí migrovat v situacích, kdy jsou možnosti regulární migrace omezené – zůstává stejná.

Co je pašování migrantů?

Mezinárodně uznávaná definice pašování migrantů pochází z Protokolu proti pašování migrantů po zemi, po moři a letecky doplňujícího Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (Protokol proti pašování migrantů). Tento protokol definuje trestný čin pašování migrantů jako „zprostředkování nedovoleného vstupu osoby na

6 Mezinárodní migrant je jakákoliv osoba, která změní svou zemi obvyklého pobytu. OSN, Odbor pro ekonomické a sociální záležitosti, *United Nations Recommendation on Statistics of International Migration, Revision 1*, 1998.

7 OSN, Odbor pro ekonomické a sociální záležitosti, *International migrant stock: The 2017 revision*.

8 Pozn. překl.: obrat „(migrant) smuggling“ a příbuzné výrazy překládám jako „pašování (migrantů)“, a to – pro zachování jednotné terminologie – i v případě Protokolu proti pašování migrantů (2000), kde oficiální český překlad užívá obrat „pašování přistěhovalců“.

území smluvní strany, jejímž není tato osoba státním občanem ani v ní nemá trvalý pobyt, s cílem získat, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch“.⁹ Žádný členský stát se nemůže připojit k Protokolu proti pašování migrantů, pokud se předtím nepřipojí k Úmluvě proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

Smluvní strany, které ratifikují Protokol proti pašování migrantů, jsou povinny kriminalizovat skutek pašování migrantů podle výše uvedené definice a také kriminalizovat zprostředkování neregulérního pobytu¹⁰ a vyrobení, obstarání nebo poskytnutí falešného cestovního dokladu nebo dokladu totožnosti s cílem umožnit pašování migrantů. Protokol proti pašování migrantů tedy zahrnuje trestné činy týkající se umožnění nedovoleného vstupu i nedovoleného pobytu cizinců nebo osob bez trvalého pobytu, pokud k tomu dochází s cílem získat finanční nebo jiný hmotný prospěch.

Kriminalizace pašování migrantů, kterou prosazuje Protokol proti pašování migrantů, nemá za cíl kriminalizovat migranty. Deklarovaným záměrem protokolu je kriminalizovat a stíhat ty, kdo pašují druhé pro zisk, nikoliv migranty samotné. Článek 5 navíc výslovně uvádí, že „migranti nebudou podléhat trestnímu stíhání“ kvůli tomu, že byli pašováni.

Prvek „finančního nebo jiného hmotného prospěchu“ v trestném činu pašování migrantů

Většina členských států OSN se zavázala řešit problém pašování migrantů. Tento závazek je patrný ze skutečnosti, že v květnu 2018 měl Protokol proti pašování migrantů 146 smluvních stran, tedy více než tři čtvrtiny všech členských států. Ratifikovat protokol znamená přijmout povinnost kriminalizovat jednání v něm popsané.

Avšak stejně jako u většiny mezinárodních smluv je členským státům ponechán značný prostor pro implementaci ustanovení Protokolu proti pašování migrantů do národní legislativy. To se jasně ukazuje na pojmu „finančního nebo jiného hmotného prospěchu“, jenž je klíčovou součástí toho, jak protokol definuje trestný čin pašování migrantů. Řada zemí tento požadavek do své legislativy nezačlenila. Nedávná studie Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) zaměřená na 13 zemí uvádí, že 11 z nich vynechalo prvek finančního nebo jiného hmotného prospěchu ze svého vymezení trestného činu pašování migrantů.¹¹ Navíc právní rámec Evropské unie, jehož cílem je sjednotit právní úpravu umožnění nedovoleného vstupu a pobytu v jednotlivých členských státech, vynechává tento prvek z definice jednání, které jsou členské státy EU povinny kriminalizovat.¹² Země,

9 Čl. 3, odst. (a), *Protokol proti pašování migrantů po zemi, po moři a letecky doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*.

10 Umožnění neregulérního pobytu vyrobením, obstaráním, poskytnutím nebo držením falešného cestovního dokladu nebo dokladu totožnosti nebo jakýmkoliv jiným nezákonným způsobem.

11 Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Issue paper: the concept of "Financial or other material benefit" in the Smuggling of Migrants Protocol*, 2017.

12 Evropský parlament, Generální ředitelství pro vnitřní politiku, *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants*, 2016.

kteře jej nezahrnují jako konstitutivní prvek daného trestného činu, se ho místo toho mohou rozhodnout používat jako přitěžující okolnost, která může ovlivnit rozhodování o rozsudcích.

Začlenění finančního nebo jiného hmotného prospěchu jakožto konstitutivního prvku trestného činu pašování migrantů jasně ukazuje, že Protokol proti pašování migrantů je zaměřen proti těm, kdo se snaží z pašování migrantů profitovat, především proti organizovaným zločineckým skupinám. To potvrzují i přípravné dokumenty (*travaux préparatoires*) protokolu, v nichž se uvádí, že „cílem bylo zahrnout aktivity organizovaných zločineckých skupin usilujících o zisk, ale vyloučit ty, kdo migrantům poskytují podporu z humanitárních důvodů nebo na základě úzkých rodinných vazeb.“¹³

Kriminalizace zprostředkování nelegálního vstupu či umožnění neregulérního pobytu bez zahrnutí prvku finančního nebo jiného hmotného prospěchu znamená, že reakce trestního soudnictví se mohou potenciálně uplatňovat v širším spektru případů, než bylo při přípravě Protokolu proti pašování migrantů zamýšleno. Zásadní otázkou v tomto ohledu je možnost stíhat osoby, které migrantům poskytují pomoc pouze na základě rodinných a/nebo humanitárních motivů. Pokud v příslušné legislativě chybí prvek finančního nebo jiného hmotného prospěchu, potom poskytnutí pomoci rodinnému příslušníku při překročení hranice anebo zachránění migrantů na moři a jejich dopravení ke břehu pro další pomoc, a to bez očekávání jakéhokoli prospěchu, může poskytnout dostatečný důvod ke stíhání za pašování migrantů.

Ovšem z nemnohých údajů, které jsou k dispozici, se zdá, že k trestním stíháním dochází poměrně zřídka. V praxi totiž absence známek finančního zisku u člověka podezřelého z pašování migrantů – především pokud je tato absence spojena s jasně doloženým humanitárním záměrem – podle všeho řadu států odrazuje od stíhání.¹⁴ Nicméně v některých jurisdikcích ke stíháním i v případech bez prvku finančního nebo jiného hmotného prospěchu přece jen dochází. Existují neoficiální důkazy, že rodinní příslušníci a osoby pomáhající druhým překročit hranice z humanitárních důvodů byli podle legislativy upravující pašování migrantů stíháni v Evropské unii i v dalších tradičních cílových zemích pašování migrantů.¹⁵

Kriminalizace zprostředkování nelegálního vstupu či umožnění neregulérního pobytu bez zahrnutí prvku finančního nebo jiného hmotného prospěchu má dopady i mimo systém trestního soudnictví. Výzkumy v Evropské unii ukázaly, že ti, kdo jsou zapojeni do poskytování pomoci neregulérním migrantům, se nejen bojí sankcí, ale někdy při své práci též zažívají zastrašování od některých státních orgánů. Navíc se jeví, že implementace klíčové evropské legislativy upravující umožnění nedovoleného vstupu, tranzitu a pobytu posiluje v některých zemích sociální vyloučení regulérních i neregulérních migrantů.¹⁶

13 Valné shromáždění OSN, *Interpretative notes for the official records (travaux préparatoires) of the negotiation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto (A/55/383/Add.1, 3. listopadu 2000, odst. 88).*

14 UNODC, *Issue paper*, cit. d.: 64.

15 Evropský parlament, cit. d.: 40; UNODC, *Issue paper*, cit. d.: 26.

16 Evropský parlament, cit. d.: 45.

Absence prvku finančního nebo jiného hmotného prospěchu v legislativě je pouze jeden z několika potenciálních zdrojů nesouladu mezi cíli Protokolu proti pašování migrantů a jeho implementací na úrovni jednotlivých zemí. Ovšem sjednocení regionálních a národních právních rámců s protokolem ve věci prvku prospěchu by mohlo posílit zacílení na zločince, kteří zneužívají lidi v zoufalých situacích. Mohlo by také snížit strach z trestního stíhání či sankcí u těch, kdo jsou zapojeni do pomoci těmto lidem, a tedy i chránit práva pašovaných migrantů.

Rozdíly mezi pašováním migrantů a obchodováním s lidmi

Obchodování s lidmi a pašování migrantů se sice často směšují, jedná se však o odlišné trestné činy, které vyžadují odlišné reakce týkající se nároku obětí obchodování a pašovaných migrantů na ochranu a pomoc. Stručně řečeno, hlavní rozdíly se týkají souhlasu, účelu zneužívání, mezinárodnosti, zdroje kriminálních zisků a předmětu trestné činnosti.

Souhlas: Migrantí většinou migrují dobrovolně a obvykle se s pašerákem domluví na poskytnutí služby za určitý poplatek. Naproti tomu u obětí obchodování – podle Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (Protokol proti obchodování s lidmi) – souhlas není relevantní u dospělých obětí, pokud došlo k pohrůžce násilím nebo použití násilí, uvedení v omyl, zneužití stavu zvláštní zranitelnosti nebo některého jiného z prostředků uvedených v Protokolu proti obchodování s lidmi (a u dětských obětí je souhlas irelevantní vždy).

Účel trestné činnosti: Účelem obchodování s lidmi je oběť či oběti zneužít. Účelem pašování migrantů je osobě, která není státním občanem dané země ani v ní nemá trvalý pobyt, zprostředkovat neregulérní vstup nebo pobyt s cílem získat finanční nebo jiný hmotný prospěch.

Mezinárodnost: Pašování migrantů je z definice vždy mezinárodní, jelikož obnáší neregulérní pohyb mezi (přínejmenším) dvěma různými zeměmi. Obchodování s lidmi může, ale nemusí být mezinárodní; ke značné části odhalených případů obchodování dochází uvnitř hranic jednoho státu.¹⁷

Zdroj kriminálních zisků: V případech pašování migrantů pocházejí zisky zločinců z jejich schopnosti zprostředkovat nedovolený vstup či pobyt pašované osobě, která není státním občanem dané země ani v ní nemá trvalý pobyt. V případech obchodování s lidmi bývá zdrojem zisků vykořisťování obětí (kupříkladu nucenou prací, sexuálním zneužíváním nebo odebíráním orgánů).

Trestný čin proti čemu či komu: Pašování migrantů zasahuje svrchovanost států nad jejich hranicemi. V tomto smyslu nejsou jeho oběťmi osoby (ačkoliv migranti se během pašování mohou stát oběťmi jiných trestných činů). Obchodování s lidmi je trestný čin proti osobě – obchodované oběti.

17 43 % případů obchodování odhalených v roce 2014 bylo vnitrostátních (UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2016*: 41).

Nicméně v praxi mohou některé z těchto rozdílů splývat a někdy skutečně splývají. V reálném životě bývá obtížné dát dohromady všechny zmíněné prvky, abychom mohli jasně odlišit případy pašování a obchodování. Migranti, kteří se domnívají, že jsou pašováni, se v nějakém bodě své cesty mohou z donucení nebo podvodem ocitnout v situaci zneužívání, což může změnit povahu trestného činu z pašování na obchodování anebo vést k tomu, že k oběma druhům trestné činnosti dochází zároveň.

Kvůli nejasnostem ohledně obchodování a pašování se může stát i to, že se u některých migrantů nepozná, že se stali oběťmi obchodování. Smluvní strany Protokolu proti obchodování s lidmi mají povinnost identifikovat oběti obchodování a zajistit, aby jejich práva nebyla dále porušována a aby jim mohla být poskytnuta potřebná pomoc a ochrana.

Tabulka 1: Přehled hlavních rozdílů mezi pašováním migrantů a obchodováním s lidmi.

	Pašování migrantů	Obchodování s lidmi
Souhlas	obvykle dobrovolné	nerelevantní, jsou-li užity „prostředky“
Účel trestné činnosti	získat finanční nebo hmotný prospěch	vykořisťování oběti
Mezinárodnost	nutná	není nutná
Zdroj kriminálních zisků	zprostředkování neregulérního vstupu či pobytu	vykořisťování oběti
Trestný čin proti čemu či komu¹⁸	veřejný pořádek, autorita a příslušná ustanovení státu	osoba

Pašování v kontextu migrace

Jelikož k trestnému činu pašování migrantů dochází v širším kontextu mezinárodní migrace, je zásadní konceptuálně vyjasnit různé pojmy. Většina mezinárodní migrace probíhá v rámci stanovených regulatorních systémů.¹⁹ Regulérní migrace se obecně chápe jako pohyb osob překračujících hranice v souladu s pravidly a postupy stanovenými jednotlivými zeměmi pro regulaci pohybů populace. Specifika těchto postupů se výrazně liší.

Žádná jasná nebo všeobecně přijímaná definice neregulérní migrace neexistuje, nicméně obecně se chápe jako pohyb, k němuž dochází mimo regulatorní normy výchozích, tranzitních či přijímajících zemí.²⁰ Z pohledu přijímajících zemí neregulérní migrace zahrnuje vstup do země a pobyt či práci v ní bez nezbytného povolení či dokladů, které imigrační pravidla vyžadují, z perspektivy vysílající země pak může zahrnovat pohyb lidí nesplňujících administrativní podmínky pro opuštění země.

Z konceptuálního hlediska existuje značný rozdíl mezi pašováním migrantů a neregulérní migrací. Pojem pašování migrantů popisuje jednání osob, které zprostředkovávají neregulérní formy migrace kvůli finančnímu nebo jinému hmotnému prospěchu, kdežto

18 Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *International classification of crime for statistical purposes (ICCS)*, verze 1.0, březen 2015: 44, 78.

19 Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *World Migration Report 2018*, listopad 2017: 1.

20 Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Key migration terms*, online brífink (www.iom.int/key-migration-terms#Irregular-migration).

pojem neregulární migrace popisuje jednání (a status) migrantů samotných. Pašeráci migrantů nemusejí migrovat společně s migranty, které pašují. Pašování migrantů může zahrnovat – neomezuje se však na – poskytnutí falešných dokumentů (například pasů, víz, povolení k pobytu či pracovních smluv) umožňujících neregulární vstup a/nebo pobyt a zařízení přepravy nedokumentovaných migrantů přes mezistátní hranici. Pašování migranti jsou přinejmenším v okamžiku překročení hranic neregulárními migranty, avšak ne všichni neregulární migranti jsou pašováni.

Předěly a překryvy mezi regulárními, neregulárními a pašovanými migranty se liší podle toho, jestli uvažujeme o populaci, která už migrační pohyb vykonala a v daném časovém bodě žije v cílové zemi (migrační populace, *stock*), anebo o přeshraničních pohybech za určité období (migrační tok, *flow*). Celková migrační populace v dané zemi zahrnuje regulární i neregulární migranty. Někteří migranti spadající do obou těchto skupin mohli do země vstoupit regulárně, zatímco jiní mohli být přes hranice vpašováni.

Navíc někteří migranti, kteří byli do země vpašováni, mohli poté získat status regulárních migrantů, zatímco jiným mohl zůstat neregulární status. Tudíž určitá část populace regulárních migrantů přítomných v zemi (v daný čas) tam mohla být vpašována nějakou dobu předtím, než byl jejich migrační status regularizován.

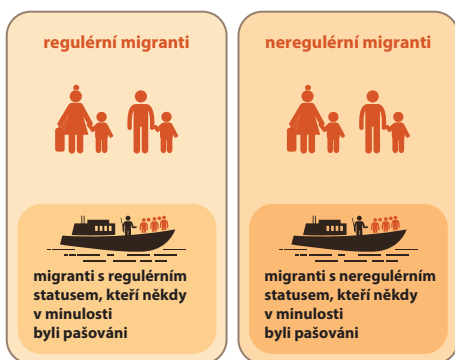
Co se týče migračních toků, přeshraniční pohyby jsou buď regulární, nebo neregulární. Neregulární vstupy mohou, ale nemusejí zprostředkovat pašeráci, tudíž všechny vstupy zprostředkované pašeráky jsou neregulární, ale některé neregulární vstupy s pašováním souviset nemusejí. Někteří migranti neregulárně překračují mezistátní hranice samostatně.

Uprchlíci jsou osoby, které byly donuceny uprchnout ze své země, aby si zachránily život či svobodu, a mají tudíž nárok na mezinárodní ochranu.²¹ Uprchlíci mohou cestovat regulárně i neregulárně. Podle mezinárodního práva²² osoby, které ve své zemi trpí pronásledováním, mají právo vyhledat útočiště v jiných zemích. Jelikož žádost o status uprchlíka se obvykle podává a tento status se uděluje v cílové zemi, někteří uprchlíci využívají služeb pašeráků migrantů, aby se dostali do zamýšlené cílové země a vyhledali tam útočiště. Navíc kvůli nákladům na pašování a naléhavosti přesunu mohou být náchylní stát se oběťmi zneužití a v nejhrošších případech i obchodování s lidmi.

21 Právní definice: Osoba, která se nachází mimo svou vlast nebo zemi obvyklého pobytu; má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo zastávání určitých politických názorů; a není schopna či ochotna přijmout ochranu této země nebo se do ní vrátit kvůli obavám z pronásledování (článek 1 A (2) Úmluvy o právním postavení uprchlíků 1951/1967 Protokol týkající se právního postavení uprchlíků). Některé regionální úmluvy a také širší definice uprchlíka uvedené ve statutu Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) rozšířily mezinárodní ochranu i na osoby prchající před nerozlišujícími dopady celkového násilí anebo před událostmi vážně narušujícími veřejný pořádek, i pokud nesplňují požadavky na uprchlíka podle úmluvy z roku 1951.

22 Článek 14 Všeobecné deklarace lidských práv stanoví, že „každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.“ V mezinárodním právu je toto právo ukotveno a regulováno Úmluvou OSN o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků z roku 1967.

Obr. 3: Překryvy mezi populacemi regulérních a neregulérních migrantů a migrantů, kteří někdy byli pašováni.



Obr. 4: Vztah mezi pašováním migrantů a migračními toky.



Globální studie o pašování migrantů vydaná UNODC

Jakožto garant Protokolu proti pašování migrantů vyvíjí Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) řadu normativních a operačních aktivit s cílem posílit reakce na pašování migrantů na národní úrovni. V roce 2015 Pracovní skupina proti pašování migrantů, orgán konference stran Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, vyzvala UNODC ke zpracování globální analytické studie o trestném činu pašování migrantů.²³ Tato *Globální studie* je reakcí na tuto pobídku i na řadu obecnějších žádostí, aby UNODC shromažďoval data a analyzoval problémy kriminality spadající do jeho kompetence, zvláště takové, které mají nadnárodní rozměr, a informoval o nich.²⁴

Cílem této studie je popsat trestný čin pašování migrantů. Zaměřuje se na porozumění pravidelnostem a dynamice tohoto trestného činu podle definice Protokolu OSN proti pašování migrantů a na typologii osob do něj zapojených – od migrantů, kteří jsou pašováni, po pašeráky, kteří touhu migrantů migrovat zneužívají. Studie též identifikuje významné pašerácké trasy, jež zasahují do všech regionů světa, a poskytuje o každé trase specifické informace.

23 Report on the meeting of the Working Group on the Smuggling of Migrants held in Vienna from 18 to 20 November 2015, CTOC/COP/WG.7/2015/6 (4. prosinec 2015), odst. 41.

24 Rezoluce Valného shromáždění OSN 64/179 z 26. března 2010 (A/RES/64/179, odst. 12), 65/232 z 23. března 2011 (A/RES/65/232, odst. 18), 66/181 z 3. dubna 2012 (A/RES/66/181, odst. 19) a 67/189 z 20. prosince 2012 (A/RES/67/189, odst. 21) a rezoluce Ekonomické a sociální rady OSN 2013/37 z 11. října 2013 (E/RES/2013/37, odst. 10).

Metodika a zdroje informací

Tato studie se opírá o důkladnou rešerši dostupných údajů a informací o pašování migrantů po celém světě. Snahou bylo shromáždit a srovnat co nejvíce kvantitativních a kvalitativních informací z oficiálních národních i mezinárodních zdrojů. Východiskem studie byl mapovací úkol. Jeho náplní bylo rozdělení světa do čtyř makroregionů – Afrika, americký kontinent, Asie a Evropa – a vyhodnocování informací s cílem vytyčit nejrelevantnější pašerácké trasy v každém regionu. Relevance tras byla stanovena především posouzením jejich rozsahu, zapojení skupin organizovaného zločinu a „lidských nákladů“ pro migranty. Náležitá pozornost byla věnována tomu, aby bylo dosaženo širokého geografického pokrytí.

Studie je rozdělena na tři kapitoly. Kapitola 3 poskytuje specifické informace o jednotlivých trasách, kdežto Kapitola 2 odhlíží od charakteristik těchto tras a zaměřuje se na podobnosti a rozdíly mezi různými trasami. Průřezová témata, například role pašeráckých center, různá rizika, jimž pašování migranti čelí, a poplatky odváděné za pašování, jsou analyzována v globální perspektivě. Kapitola 2 obsahuje též prvotní pokus o stanovení hrubého odhadu počtu celosvětově pašovaných migrantů a zisků dosažených pašeráky.

Při přípravě studie byla využita celá řada informací z otevřených zdrojů – od mezinárodních organizací, státních orgánů, výzkumných institucí a nevládních organizací. Přednost měly údaje od vládních institucí – například od národních statistických úřadů, orgánů vymáhání práva, imigračních úřadů a pohraniční stráže – v oblastech, kde takové informace bylo možné získat. Tam, kde oficiální informace dostupné nebyly, UNODC vzal v potaz studie založené na hodnověrných datech a spolehlivé metodice zpracované mezinárodními organizacemi, akademickými institucemi a nevládními organizacemi.

Značnou výzvou při sběru dat o pašování migrantů byl nejen nedostatek specifických informací o pašování migrantů v mnoha oblastech – což je běžná překážka v jakémkoliv výzkumu, který usiluje o celosvětové pokrytí – ale také heterogenost dat, která dostupná byla. Jelikož postupy jednotlivých zemí, kupříkladu v kriminalizaci, vymáhání a podávání zpráv, jsou odlišné, vztahují se mnohé z dostupných informací k různým trestným činům zaznamenávaným různými institucemi v různých časových obdobích. Mnohé z kvantitativních údajů uvedených v této studii se netýkají pouze trestného činu pašování migrantů nebo pouze migrantů, kteří byli pašováni, ale byly využity spolu s dalšími kontextuálními informacemi pro dokreslení, nikoliv pro kvantifikaci chápání pašeráctví. Z tohoto důvodu jsou takové údaje obvykle uvedeny s popisným komentářem převzatým z původního zdroje a s upozorněními v doprovodné analýze. Zvláště se to týká oddílů věnovaných rozsahu pašování migrantů.

Tabulka 2: Odhadovaný rozsah a hodnota vybraných pašeráckých tras probíraných v této studii.

Trasa	Odhadovaný počet migrantů pašovaných každoročně pouze po této trase v ro. 2016 nebo dříve	Odhadované každoroční příjmy pašeráků pouze z této trasy v r. 2016 nebo dříve (v dolarech ²⁵)
Pašování do Evropské unie		
všechny tři středomořské trasy celkem	cca 375 000	320–550 milionů
Pašování migrantů přes africké hranice		
pozemní trasy ze subsaharské Afriky do severní Afriky	cca 480 000	1–1,5 miliardy
různé trasy do Jihoafrické republiky	cca 25 000	cca 45,5 milionů
mořské trasy z Afrického rohu na Arabský poloostrov	cca 117 000	9–22 milionů
Pašování migrantů do Severní Ameriky		
pozemní trasa do Severní Ameriky	735 000–820 000	3,7–4,2 miliardy
Pašování migrantů uvnitř Asie a z Asie		
ze sousedních zemí do Thajska	550 000 (v r. 2010)	192 milionů (v r. 2010)
pozemní trasa z jihozápadní Asie do Turecka	cca 162 000	cca 300 milionů
Počty pašovaných migrantů a příjmy pašeráků byly vyčísleny tam, kde je k dispozici dostatek informací pro zpracování takového odhadu na pevném základě. Kupříkladu rozsah pašování migrantů do Jižní Ameriky a uvnitř ní či v rozsáhlých oblastech Asie zůstává neznámý. Podobně neexistují odhady leteckého pašování migrantů v různých částech světa.		

II. 1. Globální obraz pašeráckých tras

Pašování migrantů je trestný čin postihující téměř všechny země světa. Některé z nich jsou zeměmi původu, odkud jsou migranti pašováni, jiné jsou cílovými nebo tranzitními oblastmi. Pašerácké operace probíhají v celé řadě zemí. Pro pašování migrantů se využívá nesčetné množství tras a některé z nich se poměrně rychle mění. V rámci této studie bylo identifikováno více než 30 hlavních pašeráckých tras. Jde pouze o ty, které jsou známé orgánům vymáhání práva, badatelům a dalším aktérům zkoumajícím pašování migrantů v různých částech světa.

Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) zjistil, že po těchto trasách bylo v roce 2016 pašováno přinejmenším 2,5 milionů migrantů,²⁶ což pašerákům přineslo celoroční zisky ve výši přinejmenším 5,5–7 miliard dolarů. U řady tras nebylo možné shromáždit

25 Pozn. překl.: výraz „dolary“ v tomto překladu vždy označuje americké dolary.

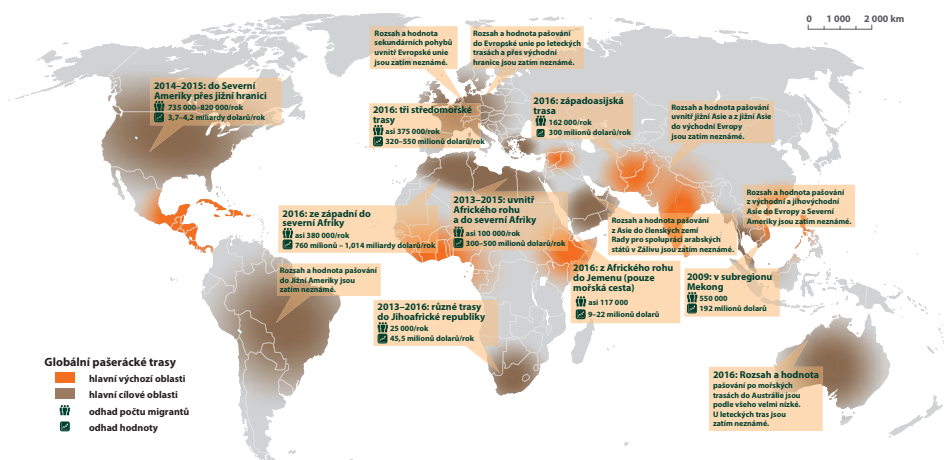
26 Odhady jsou většinou vyčíslené pro rok 2016, u některých tras se však týkají dřívějších roků. Kromě toho bylo v roce 2016 mnoho migrantů pašováno ze západní Afriky a Afrického rohu do severní Afriky (zhruba 480 000 za daný rok) a rovněž do Evropy po centrální a západní středomořské trase (zhruba 200 000 za daný rok). Agregování odhadů pro trasy do severní Afriky a do Evropy může vést k tomu, že stejní migranti pašováni po dvou různých trasách jsou započtení dvakrát. Počty je tudíž zapotřebí chápat jako údaje o celkovém rozsahu fenoménu pašování na uvedených trasách.

dostatečné podklady pro odhad počtu pašovaných migrantů a příjmů z pašování, tudíž tyto celosvětové údaje představují minimální hodnoty rozsahu pašování migrantů a kriminálních výnosů z něj.

Analýza trendů u různých pašeráckých tras ukazuje proměnlivost pašeráckých tras a stabilitu pašeráckých center. Pokud poptávka po zprostředkování nedovolených vstupů i nabídka pašeráckých služeb zůstávají stejné, uzavření určitých tras nutně nevede ke změně celkové míry pašování migrantů, ale může zapříčinit posílení toků po jiných trasách. Avšak místa, kde se pašerácké aktivity organizují, obvykle v průběhu času zůstávají stabilní. To pravděpodobně souvisí se skutečností, že pašerácké aktivity bývají často zakořeněné v místních komunitách, jejichž živobytí na ziscích z pašování migrantů závisí, a/nebo jsou ovládaný skupinami, které jsou vysoce organizované a dokážou snadno měnit strategie.

Pašování migrantů může být poměrně přímočará aktivita, kupříkladu když se zorganizuje překročení málo střežené hranice anebo se podplatí pohraniční stráž. Ovšem pašování se může opírat i o propracované plány, kupříkladu když se organizují fingované sňatky nebo fiktivní zaměstnání, falšují se cestovní doklady nebo se korumpují vysoce postavení činitelé.

Odhadovaný rozsah a hodnota vybraných pašeráckých tras probíraných v této studii



Použitá označení a prezentace materiálů na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indii a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihoafrickou republikou ještě nebyla stanovená.

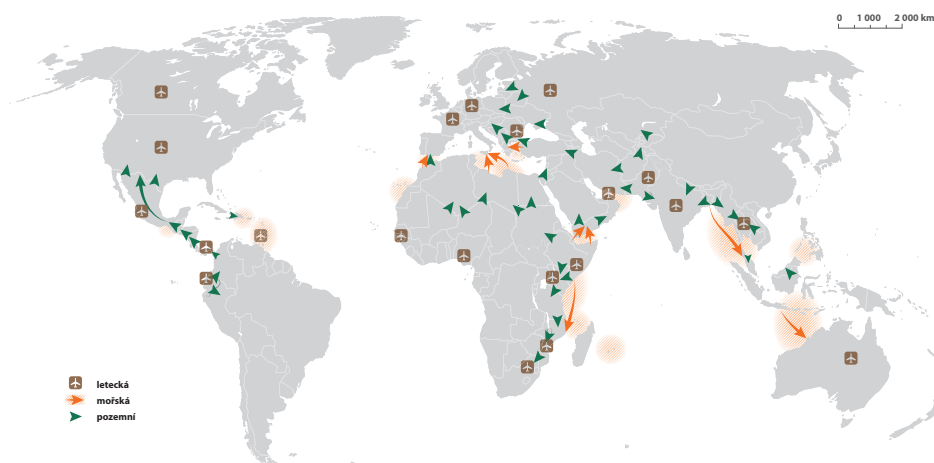
Zdroj: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Hlavní předběžné charakteristiky pašeráckých tras

- Existuje mnoho migračních tras i metod, jak dosáhnout míst určení, a nesčetně alternativních míst překročení hranic. Na stejné trase se mohou využívat různé pozemní a mořské cesty.

- K pašování typicky dochází v nekontrolovaných oblastech, kde nebezpečné okolnosti migranty ohrožují. Ale pašování probíhá také přes oficiální hraniční přechody, po zemi i letecky, s využitím falešných dokladů a korupčních praktik.
- U pašování po moři je obvykle zapotřebí, aby pašeráci měli pod teritoriální kontrolou výchozí místa.
- Pašeráci využívají různé strategie podle ochranné politiky cílových zemí a podle občanství pašovaných migrantů, aby maximalizovali šance, že migranti v cílových zemích zůstanou. Místa příjezdu bývají často volena podle toho, jestli migranti chtějí, nebo nechtějí být odhaleni.
- Oproti trasám bývají pašerácká centra v průběhu času stabilní.

Významná tranzitní a cílová místa pro pašování po zemi, po moři a letecky probíraná v této studii



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indií a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihosúdánskou republikou ještě nebyla stanovena.

Zdroj: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Neexistuje žádný „typický“ pašerák ani pašerácká operace. Pašeráci migrantů mohou organizovat a kontrolovat dlouhý a komplikovaný cestovní itinerář, jednorázové překročení hranic poblíž místa svého pobytu a cokoliv mezi tím. Kromě toho mohou pašeráci být aktivní na začátku, uprostřed i ke konci pašerácké trajektorie. Někdy pašeráci nabízejí celou řadu služeb, přičemž někteří klienti se rozhodnou pro soubor služeb a jiní jen pro úzce vymezené zprostředkování přesunu.

Totéž platí i pro migranty. Někteří migranti cestují převážně samostatně a kupují si pašerácké služby jen pro některé úseky cesty nebo některá překročení hranic. Migranti

mohou cestu i přerušit, v některých případech proto, aby si práci vydělali peníze na zbytek cesty. Jiní si ještě předtím, než vyrazí, zakoupí celou cestu a většinu rozhodnutí o trasách ponechají na pašerácích.

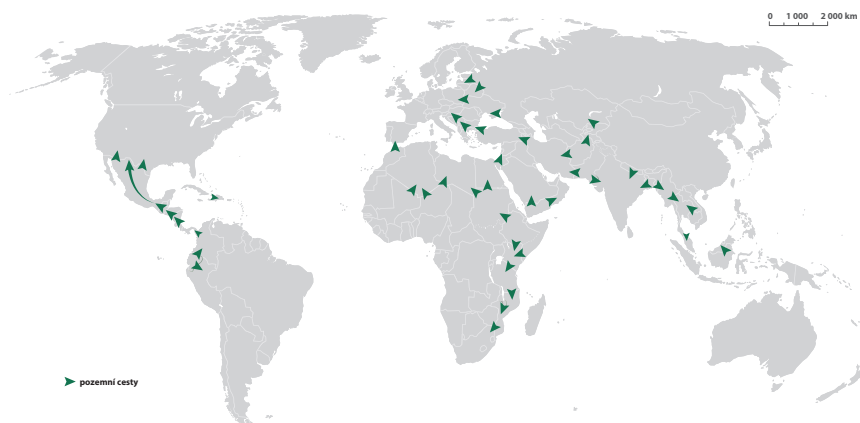
II. 1. 1. Po zemi, po moři nebo letecky – mnoho překročení hranic, nesčetně alternativ pro pašeráky

Pašování migrantů lze uskutečňovat mnoha způsoby. Různé trasy vyžadují určité pašerácké metody a druhy přepravy při překračování rozmanitých terénů a hranic. Při pašování migrantů může být zapotřebí zorganizovat překročení pouští, hor, džunglí, otevřeného moře, řek i jezer. Pašování může probíhat také přes oficiální pozemní nebo letecké hraniční přechody, a to s využitím falešných dokladů. V některých případech, obzvláště když jsou od sebe výchozí místo a zamýšlený cíl geograficky vzdálené, mohou pašeráci zprostředkovat překročení mezistátních hranic na letištích s využitím komerčních letů. Většina pašeráckých tras popsaných v této studii zahrnuje překročení několika mezistátních hranic a zločinci při pašování dané osoby do zamýšlené cílové země využívají různých metod nebo kombinace metod.

Rozhodování o tom, jakou hranici překročit, na kterém konkrétním místě a jakým způsobem, závisí na celé řadě faktorů – kupříkladu na organizačních schopnostech pašeráků, na finančních prostředcích migrantů a čase, který mají k dispozici, na hraničních kontrolách, na imigrační policii nebo na hrozbách spjatých s přírodním prostředím. A v rámci daných omezení konečné rozhodnutí o tom, kde a jak překročit hranici, výrazně závisí také na odhadované pravděpodobnosti úspěchu pašování.

Například migranti pocházející z Afrického rohu mohou být pašováni do jižní Afriky dlouhou pozemní cestou, kterou lze zkrátit využitím mořských tras podél afrického pobřeží nebo přes africká Velká jezera. Někteří mohou být pašováni do Jihoafrické republiky tak, že letí přímo ze své země původu na letiště v cílové zemi, anebo přistanou v některém ze sousedních států a odtamtud cestují po zemi. Asijské migranti mohou být pašováni do Austrálie po moři. Mnoho Asiatů urazí části této dlouhé cesty také po zemi. Západoafričané mohou být pašováni do severní Afriky a potom překročit pozemní hranici do španělských měst Ceuta a Melilla, aby se dostali do Evropské unie. Případně mohou být pašováni letecky, s využitím zfalšovaných dokladů, na velká mezinárodní letiště v Evropě anebo mohou být pašováni přes Středozemní moře do Itálie. Na většině migračních tras je třeba činit volby a rozhodnutí týkající se konkrétních cestovních itinerářů a dopravních prostředků.

Významné pozemní pašerácké trasy a místa překračování hranice probíraná v této studii



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indií a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihosúdánskou republikou ještě nebyla stanovena.

Zdroj: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Pašování na pozemních hranicích

Překračování pozemních hranic (nazývaných též „zelené hranice“) nemusí vyžadovat promyšlenou pašeráckou aktivitu. Některé pozemní hranice jako by zdánlivě ani nevyžadovaly zprostředkování pašerákem, například pokud se nijak důsledně neuplatňují hraniční kontroly. Tak tomu podle všeho je u některých hranic v subregionu Mekong nebo v některých částech střední Asie. A i pokud probíhají přísné kontroly, u některých pozemních cest nemusejí být pašeráci zapotřebí. Například některým lidem se podaří neregulérně vstoupit do španělských měst Ceuta a Melilla jednoduše tak, že ve velkém počtu zaútočí na hraniční plot.

Nicméně to jsou spíše výjimky než pravidla. Překračování zelených hranic často zprostředkování od pašeráků vyžaduje. Vstoupit do Ceuty a Melilly lze i tak, že se zaplatí pašerákovi a ten poskytne falešný doklad nebo bezpečnou cestu v úkrytu v nákladním voze vjíždějícím do těchto měst. Naprostá většina migrantů, kteří neregulérně překročí pozemní hranici mezi Spojenými státy a Mexikem, tak učiní s pomocí profesionálního pašeráka. Pašeráci jsou aktivní na mnoha afrických pozemních hranicích, na východních pozemních hranicích Evropské unie a na některých pozemních přeshraničních cestách ve střední Asii.

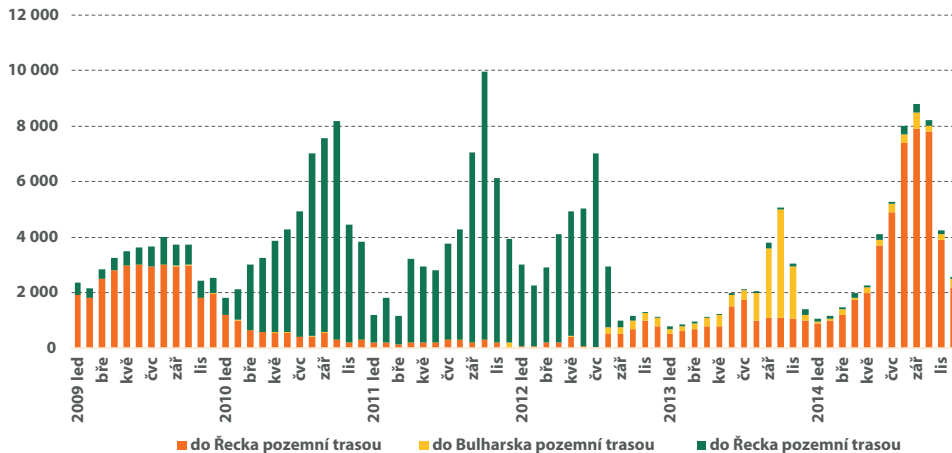
Pašeráky potřebují migranti nejen proto, aby se vyhnuli hraničním kontrolám, ale často také proto, aby se zvýšila pravděpodobnost, že bezpečně projdou nebezpečnými

pozemními stezkami. Mezi obzvláště rizikové trasy zkoumané v této studii patří džungle jihovýchodní Asie, pouště v Africe a na americkém kontinentu a také oblasti v mnoha částech světa, v nichž je významné riziko setkání s ozbrojenými a kriminálními skupinami.

Výběr pašeráckých tras: mezi zemí a mořem

Na některých trasách si pašeráci nebo migranti mohou vybírat mezi pozemními a mořskými cestami v závislosti na celé řadě faktorů ovlivňujících šance na to, že se migranti bezpečně dostanou do cíle.

Obr. 5: Počet neregulérních překročení hranic z Turecka do EU podle trasy, 2009–2014.



zdroj: Frontex

Ilustrativním příkladem přesunu trasy kvůli posílenému vymáhání práva je překračování hranice mezi Tureckem a Řeckem po východní středomořské trase. V letech 2010–2012 bylo rozšířeno pašování po zemi z Turecka do Řecka. Na konci roku 2012 byl podél pozemní hranice mezi těmito dvěma zeměmi postaven plot. Posílily i hraniční kontroly. Kvůli tomu se od konce roku 2012 pašerácké trasy z velké části vrátily do Egejského moře a v menší míře na turecko-bulharskou pozemní hranici.

Podobně trasa, po níž migranti cestují z Afrického rohu do jižní Afriky, z velké části zahrnuje pozemní úseky přes Keňu, Tanzanskou sjednocenou republiku a Mosambik. Ale v některých případech se pašeráci raději vyhýbají rizikům spjatým s takovýmito pozemními úseky a využívají lodě, které vyplouvají ze Somálska nebo z pobřežních měst na jihu Keni a přistávají na jižním pobřeží Tanzanie anebo ještě jižněji, v Mosambiku. Dalším nedávným příkladem využití (v tomto případě komplexnějších) mořských tras jako alternativy k pozemním trasám spočívá v tom, že migranti z Afrického rohu se přeplaví přes Arabské moře do Jemenu a poté zpět na africké břehy do Súdánu místo toho, že by cestovali po přímější pozemní trase do Súdánu.

Mohlo by se zdát, že mořské a pozemní trasy jsou navzájem zaměnitelné. Avšak pašování po moři vyžaduje lepší plánování a organizaci. Pašeráci musejí umět sehnat a řídit plavidla a organizovat jejich odplutí, plavbu a někdy i návrat. Navíc lidé zapojení do

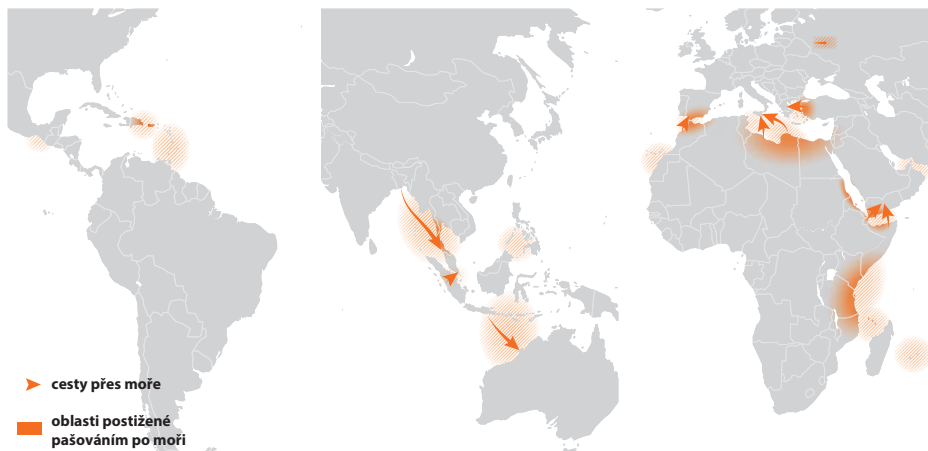
pašování po moři mohou potřebovat také přístup k místům, kde po týdny před vyplutím ukrývají velké počty migrantů. Někdy si pašeráci též vybírají, jaké druhy migrantů poplují na palubě různých lodí. Pašování po moři vyžaduje specifickou logistiku, přístup k nástrojům a infrastruktuře i schopnost volně se pohybovat různými teritorii, a zajistit tak, že nalodění a odplutí jsou relativně bezpečné.

V současnosti jsou nejvýznamnějšími pašeráckými trasami, jež zahrnují plavby, trasy přes Středozemní moře do jižní Evropy, z Afrického rohu na Arabský poloostrov a přes Andamanské moře do jihovýchodní Asie. Méně významné než v nedávné minulosti jsou mořské pašerácké trasy do Austrálie z jihovýchodní Asie.

Letecké pašování a různé kombinace odlišných metod

Oproti pozemním a mořským cestám je letecké pašování migrantů nákladnější, ale pro migranty obvykle bezpečnější. Pašeráci mohou migrantům zařídit komerční lety mezi mezinárodními letišti. Migranti procházející letišti nutně narazí na kontroly dokladů. Proto letecké pašování obvykle vyžaduje pašeráckou organizaci schopnou poskytnout migrantům cestovní doklady (falešné, padělané, podobně vyhlížející, pozměněné nebo podvodně obstarané), aby mohli projít hraničními kontrolami, a/nebo podplatit úředníky, aby migranty nechali projít. Jiné podoby leteckého pašování mohou zahrnovat ad hoc postupy zajišťující legální vstup do země s využitím podvodných prostředků, jako jsou například fiktivní mezinárodní konference nebo fingované sňatky. Je obtížné odhadnout rozsah tohoto typu pašování migrantů, jelikož není známo, kolika z nich se podaří vstoupit do jednotlivých zemí.

Významné oblasti postižené pašováním po moři probírané v této studii



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Tečkovaná čára zhruba znázorňuje kontrolní linii v Džammú a Kašmíru sjednanou Indií a Pákistánem. Na definitivním statusu Džammú a Kašmíru se obě strany zatím neshodly. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihsúdánskou republikou ještě nebyla stanovena.

Zdroj: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Mnoho migračních tras zahrnuje více než jeden způsob přepravy. Často je migrant pašován kombinací pašování po zemi, po moři nebo letecky. Navíc část cesty může proběhnout i regulérně. Kupříkladu trasy, po nichž Západoafričané cestují do Evropy, obvykle zahrnují regulérní mezinárodní cestu autobusem ze země původu migrantů do tranzitní země v Sahelu, poté pašování po zemi do severní Afriky a odtamtud pašování po moři do Evropy. Trasy z Afrického rohu na Blízký východ vyžadují pašování po zemi z Džibutska nebo Somálska, po moři do Jemenu a opět po zemi do dalších zemí na Arabském poloostrově. Podobně mnoho Afghánců překonává velkou část jihozápadní Asie po zemi, často s pomocí pašeráků, poté jsou pašováni do Řecka po východní středomořské trase a pak pokračují po zemi po západobalkánské trase (často s pašeráky). Trasy spojující geograficky vzdálené oblasti, například Asii a Evropu, i značná část mezikontinentálního pašování na americký kontinent často zahrnují přinejmenším jednu leteckou cestu. Trasy poté pokračují po zemi a/nebo po moři až do konečného cíle daného migranta. Různé kombinace přepravy mohou být individuálními součástmi předem naplánovaného itineráře pašování, anebo sledem pašeráckých úseků zorganizovaných samostatně v různých momentech dlouhé cesty.

Organizace a doba trvání

Doba trvání pašerácké cesty může být velmi různorodá, v závislosti mimo jiné na použité trase a organizaci. Pokud celou trasu plánují a nabízejí pašeráci jako balíček, může být doba cestování poměrně krátká, obvykle několik týdnů, případně měsíců. Pašeráci migrantům pro každou fázi cesty poskytují seznamy kontaktů. Jakmile se pašovaným migrantům podaří překročit jednu hranici, mohou dostat pokyny, aby se přesunuli na určité místo a zkontaktovali konkrétní osobu, která jim zprostředkuje překročení další hranice. Tak to pokračuje až do konečného cíle. Pašerácké organizace operující tímto způsobem dokážou přesouvat lidi poměrně rychle. Výzkumy například ukázaly, že pašeráci dokážou přesunout migranty z jižní Asie přes západní Asii a potom do Řecka po východní středomořské trase zhruba za 15–20 dní.

V jiných případech se celá cesta skládá z kombinace různých kratších částí organizovaných individuálně. Migranti se u každého jednotlivého úseku rozhodují podle svých dostupných finančních zdrojů, naléhavosti cesty a informací o rizicích, opatření k prosazování práva a pravděpodobnosti úspěchu cesty. V těchto případech migranti obvykle zkontaktují různé pašeráky při každém překročení hranic. Celá cesta – od prvního výchozího místa až do konečného cíle – může trvat i léta.

Pašeráci mohou v tranzitním nebo výchozím místě zorganizovat přestávku, při níž se čeká na vhodný okamžik pro překročení hranice. Podobně v mnoha případech pašeráci organizují také příjezd do bezpečných oblastí v cílových zemích. Jedním z faktorů, které mohou způsobit zdržení, jsou dlouhá období čekání po cestě.

Dalším faktorem, který může pašování zdržet, jsou situace, kdy je nezbytné využívat pomalé způsoby cestování. Některé pozemní hranice mohou vyžadovat jeden nebo více dní chůze nebezpečnými oblastmi. Například cesta z Eritrey nebo Etiopie vyžaduje 2–6 dní chůze do Súdánu a 20 dní do Egypta, anebo méně, pokud pašeráci zorganizují přepravu

pick-upy. Cesta ze Súdánu do Libye obvykle probíhá v automobilech a trvá několik dní. Somálští migranti pašovaní do Jemenu musejí při pašování do Saúdské Arábie jít pěšky až 17 dní.

U plaveb je doba trvání odhadnutelnější a do značné míry odpovídá vzdálenosti mezi místem vyplutí a přistání. Takové plavby mohou trvat několik hodin, jako například cesta z tureckého pobřeží na řecké ostrovy, několik dní, jako například cesta z Libye do Itálie nebo na Maltu, anebo i několik měsíců, jako když v srpnu 2010 téměř 500 Srílancanů přistálo v Kanadě po třech měsících na moři. Nicméně takovéto velké události jsou ojedinělé.

II. 1. 2. Výchozí místa a destinace: pod kontrolou pašeráků

Charakteristika výchozích míst

Při analýze prvků, které mohou mít vliv na vznik významné pašerácké trasy z určitého výchozího místa, obvykle nejdříve objevíme tlak směřující k hranici. Ten je způsoben zvýšeným počtem migrantů, kteří doufají, že hranici překročí, ale nemají k dispozici legální způsoby, jak by to mohli učinit. Pašeráci z této poptávky těží tak, že profitují z toho, že pomáhají migrantům hranice překračovat neregulérně – tedy pašují je. Výběr výchozích míst ovlivňuje řada faktorů – geografická poloha, přírodní charakteristiky, sezonní rozdíly, bezpečnostní hlediska, přísnost nebo mírnost hraničních kontrol, znalost tras a teritoriální kontrola, což se může kombinovat s dalšími faktory.

Při překročení hranic pašeráci obvykle vybírají výchozí místo podle jeho blízkosti stanovenému cíli, jelikož se tím minimalizuje cestovní vzdálenost, a tedy i rizika a náklady. Nicméně nejkratší cesta nemusí vždycky být preferovanou trasou pro překročení hranic. Geografické a přírodní překážky mohou vést k výběru vzdálenějšího, ale bezpečnějšího místa. A na výběr výchozí lokality mívá obvykle vliv také míra kontroly státních orgánů nad počátečním a/nebo cílovým místem.

Jeden příklad ilustrující, jak mohou geografickou vzdálenost překonat jiná hlediska, se týká pašování po moři z Afrického rohu na Arabský poloostrov. Tato pašerácká trasa obvykle začíná v džibutském regionu Obock nebo v somálském městě Boosaaso. Zatímco první cestu lze podniknout za méně než 6 hodin, druhá vyžaduje více než 24 hodin plavby přes moře. Počet migrantů využívajících jednu nebo druhou trasu kolísá podle ročních období, hraničních kontrol, bezpečnostních rizik pro migranty a dalších faktorů. Podobné příklady lze uvést pro mnoho přeshraničních cest zkoumaných v této studii, od afrických pašeráků radících migrantům, aby využívali delší trasy, po migrační aktivity podél hranice mezi Mexikem a Spojenými státy americkými.

Při volbě místa překročení hranice hrají významnou roli hraniční kontroly. Pašeráci nepřekvapivě obvykle volí místa, kde jsou kontroly omezené, což snižuje riziko zadržení. Pokud je to možné, vybírají pašeráci výchozí místa v oblastech, které velmi dobře znají a kde jim leckdy napomáhají místní komunity. To pašeráckým sítím usnadňuje páchaní jejich trestné činnosti.

Některé zřejmé příklady se dají najít v Sahelu a na Sahaře, kde překročení hranic mnohdy zprostředkovávají pašeráci z etnických skupin – jako jsou Tuaregové, Tubuové, Rašaidové a další – které v minulosti kontrolovaly nomádské trasy v těchto oblastech. Podobně jsou přes několik zemí podél západoasijské pozemní trasy rozprostřeny kurdské pašerácké sítě, přičemž někteří členové se pohybují mezi různými tranzitními a cílovými body.

Teritoriální kontrola je pro pašeráky užitečná i z jiných důvodů. Podél mnoha pašeráckých tras jsou zařízení (často se jim říká *safe houses* – „utajené domy“, *smuggler houses* – „pašerácké domy“ a podobně), která pašeráci využívají pro utajení svých aktivit, shromažďují v nich před odjezdem potřebný počet migrantů, skladují vybavení, dávají migrantům instrukce o cestě a ubytovávají migranty při čekání na vhodný okamžik pro započetí cesty. Tyto domy se obvykle nacházejí velmi blízko u hranice. Především v případě plaveb přes moře mohou tato zařízení mít kapacitu pro ubytování velkého množství migrantů po dlouhou dobu. Jejich vznik a fungování jsou možné jen v oblastech, kde pašerákům napomáhají místní komunity a mnohdy i úřady.

Pro pašování po moři je teritoriální kontrola zapotřebí přinejmenším ve výchozích oblastech. Výchozí místa pro plavby přes moře musejí být pašerákům dostupná kvůli skladování, naložování i vlastnímu vyplutí plavidel. V mnoha případech jsou pašeráci ovládající výchozí místa součástí místních komunit historicky svázaných s mořem, kupříkladu rybářských a námořnických, a mají tak znalosti o vybavení, ročních obdobích a časech i místech vhodných pro plavbu.

Lodě využívané pro plavby obvykle vyplouvají z pobřežních vesnic poblíž velkoměst, kde pašeráci prodávají své služby migrantům prostřednictvím pašeráckých center. V pobřežních vesnicích jsou lodě uskladněny a tam na ně také migranti nasedají a vyplouvají na moře.

Charakteristika cílových míst

Hlediska, která ovlivňují volbu cílových míst, se částečně překrývají s kritérii pro výběr výchozích míst a zahrnují geografické a přírodní charakteristiky, bezpečnostní aspekty a povahu hraničních kontrol. A na výběr cílových míst má navíc vliv také dostupnost pašeráckých sítí v destinaci a některé otázky politik, například azylové procedury nebo postupy při deportacích.

Kvůli tomu se cílová místa mění podle tras, pašeráků a služeb smluvených s migranty. V některých případech si migranti kupují pašerácké „balíčky“ obsahující vnitrozemské trasy nebo úseky až po další část cesty. V těchto případech pašeráci potřebují mít k dispozici kontakty či infrastrukturu na druhé straně hranice. Například migranti pašovaní ze Somálska do Keni překračují hranice na určitých místech, kde mohou najít řidiče, kteří je převezou do Nairobi, odkud jim potom jiní pašeráci zorganizují další úsek cesty. Podobné metody se objevují i na dalších afrických trasách, kde pašeráci vedou migranty na místa, na nichž migranti po překročení hranice zamíří k nejbližšímu pašeráckému centru, odkud se potom organizuje další úsek jejich cesty.

Místa překročení hranic a cílová místa jsou úzce spjata s pracovními postupy pašeráků. Pašeráci mohou cílová místa vybírat podle občanství migrantů, jelikož to má vliv na kroky, které migranti nejspíš podniknou, jakmile se dostanou do destinace. Pašování migrantů s určitými občanstvími se mohou chtít v destinaci přihlásit úřadům a požádat o azyl. V tomto případě vybírají pašeráci místa překročení hranic tam, kde je větší šance, že příslušné úřady osobám s těmito občanstvími azyl udělí. Pašeráci obvykle migrantům dávají instrukce o tom, jak se při podávání žádosti o azyl postupuje. U pašovaných migrantů s jinými občanstvími, pro něž azyl nemusí být dostupný a neexistují dohody o repatriaci, mohou pašeráci vybírat cílová místa, kde jsou centra pro příjem migrantů přeplněná, takže mohou být rychle propuštěni s příkazem k vyhoštění. Neexistuje-li repatriční dohoda se zemí původu, migranti sice mají příkaz k opuštění země, ale nejsou repatriováni.

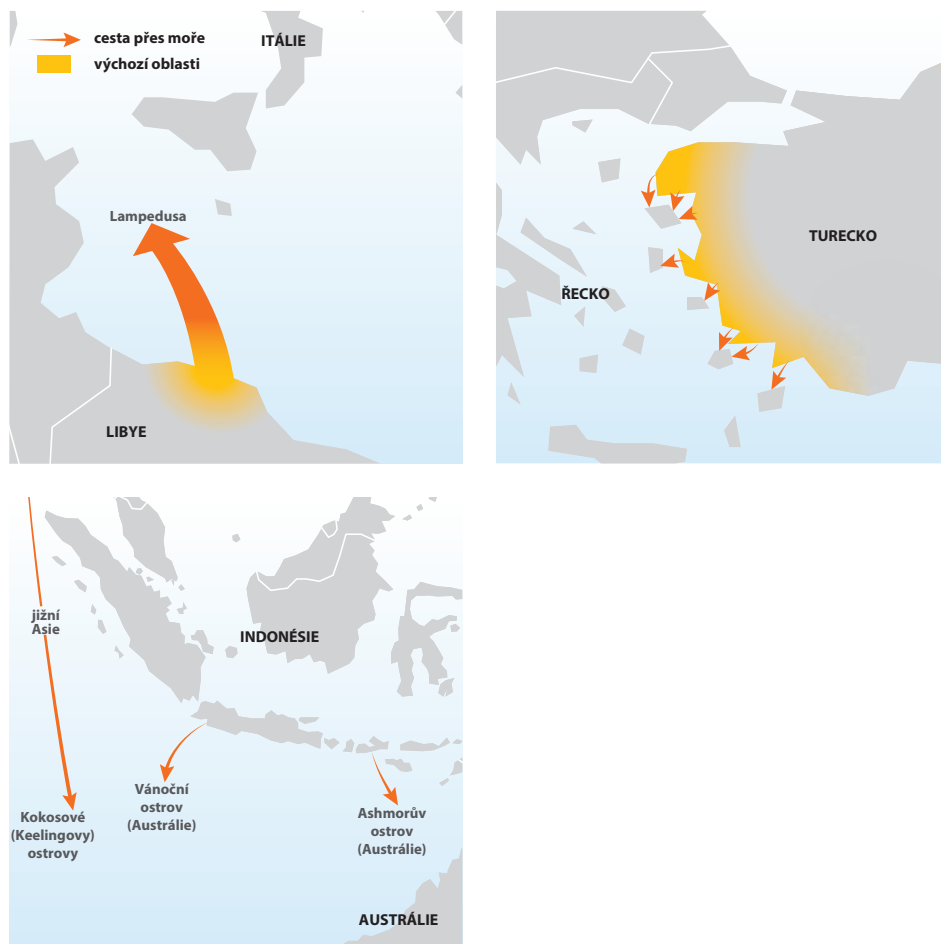
Jiní migranti mohou mít občanství, o nichž pašeráci vědí, že v případě odhalení znamenají okamžité vrácení do země původu nebo tranzitu. U těchto migrantů mohou pašeráci volit cílová místa tak, aby snížili pravděpodobnost odhalení. Pašeráci mohou též „prodávat“ další cestu do konkrétních měst či regionů v cílové zemi. A pašeráci mohou také dovést migranty do určité lokality.

Občanství migrantů může též rozhodnout o typu cesty. Pro migranty, kteří se nesnaží získat azyl, pašeráci vybírají málo hlídané cestovní trasy a cílové body. Pro migranty, kteří se v destinaci plánují ukrýt, se pašeráci snaží volit kratší trasy a rychlá plavidla a využít rychlosti k tomu, aby se vyhnuli odhalení. V takovýchto případech mohou pašeráci vysadit migranty do vody těsně u pobřeží a poté se vrátit do výchozího místa.

V některých případech se pašování migrantů snaží být odhaleni, aby si mohli požádat o azyl anebo byli propuštěni s příkazem k vyhoštění. V těchto případech se mohou pašeráci rozhodnout, že nechají plavidla zadržet na volném moři příslušnou pobřežní stráž, a tím využijí ustanovení mezinárodního práva o povinnosti zachraňovat na moři lidi v nouzi.

Jeden pravidelný jev, který ukazuje analýza mořských pašeráckých tras, je, že pašeráci se někdy zaměřují na ostrovy, které mohou být vzdálené od pevniny, ale jsou ještě pod pravomocí cílové země. Například pašeráci operující na centrální středomořské trase si jako cílové místo vybrali italský ostrov Lampedusa, vzdálený méně než 300 kilometrů severně od Libye a více než 200 kilometrů jižně od pevninské Itálie. Podobně Lesbos, Kós, Chios a Samos, spolu s dalšími řeckými ostrovy, jsou vzdálené jen několik hodin od tureckého pobřeží. Tyto ostrovy byly vybrány jako klíčová cílová místa na východní středomořské trase. Dalšími takovými destinacemi jsou španělské Kanárské ostrovy, nacházející se blízko západního pobřeží Afriky a daleko od pevninského Španělska, australská území Vánoční ostrov a Ashmorův ostrov vzdálená pouze 350, respektive 150 kilometrů od Indonésie anebo francouzské území Mayotte, souostroví v Indickém oceánu mezi Mosambikem a Madagaskarem.

Vybrané současné a bývalé pobřežní destinace využívané pro pašování po moři



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic.

Tato cílová místa mají společné to, že poskytují fyzický vstup na nejbližší území (vzhledem k poloze pašovaných migrantů) cílové země. Většina migrantů, kteří na tyto malé ostrovy dorazí, tam nezamýšlí zůstat, ale chtějí pokračovat na pevninu. Volba těchto cílových míst bývá motivována možností požádat o azyl. Jakmile je žádost podána, úřady obvykle přesunou migranty na pevninu, zatímco probíhá rozhodování o udělení statusu uprchlíků. Zacílení na tyto malé ostrovy do značné míry ustalo kvůli různým politikám v cílových zemích, jako je zadržování v zemích původu či tranzitu nebo okamžitý přesun migrantů na pevninu či do třetích zemí.

Charakteristiky letišť využívaných pro letecké pašování

U leteckého pašování se ukazují různé pravidelné jevy. Výběr výchozích a cílových letišť závisí na konkrétní pašerácké metodě používané pachateli. Jedna metoda se zaměřuje na propojení velkých mezinárodních letišť na počátku cesty a v destinaci. Jiná využívá ad hoc „příhodných letišť“ (*airports of convenience*) pro tranzit a poté cesta pokračuje po zemi, po moři nebo jiným leteckým spojením.

V prvním případě pašeráci obvykle spoléhají na falešné nebo podvodně získané cestovní doklady a/nebo zkorumpované úředníky na počátku cesty a/nebo v destinaci. Podle státní příslušnosti migrantů jsou vybraná letiště často ta, odkud létají přímé spoje do zvolených destinací. Například někteří migranti z jižní a jihozápadní Asie se z velkých mezinárodních letišť v jižní Asii dostali s využitím podvodných dokladů přímo do zvolených destinací.

Nicméně druhá metoda, tedy využití tranzitních letišť při cestě do konečné destinace, je podle všeho rozšířenější. Takovéto cesty začínají letem z velkého letiště v migrantově vlasti do tranzitní země. Odtamtud mohou místní pašeráci zorganizovat další cestu po zemi, po moři anebo opět letecky až do konečné destinace. Tyto operace mohou být komplexní a spočívat například v tom, že se Asiaté přepravují letecky na velká východoevropská letiště a potom po zemi do Evropské unie.

V Evropské unii se při leteckém pašování migrantů využívají tranzitní letiště častěji než přímé lety. Ze všech případů podvodů se vstupními doklady zahrnujících občany afrických zemí, které byly na evropských letištích odhaleny v první polovině roku 2016, se jich téměř 70 procent týkalo letů z tranzitních letišť. Podobně i většina Asiátů odhalených s falešnými pasy na letištích v EU přicestovala z mezinárodních letišť v Africe nebo na Blízkém východě. Takovým tranzitům se dává přednost před přímými lety, protože pašeráci doufají v mírnější kontroly pasažérů přilétajících z těchto třetích zemí.

Na západní polokouli mohou migranti z Karibiku letět do zemí s menšími vstupními omezeními a v nich se spojit s pašeráky, aby se přes pozemní hranice dostali do dalších jihoamerických zemí. Je doloženo, že pašeráci využívají některá africká letiště pro tranzit asijských migrantů cestujících do zemí v Jižní Americe, Střední Americe nebo Karibiku. Odtamtud mohou být pašováni na sever a nakonec se dostat do Spojených států amerických přes jejich jižní pozemní hranici. Ve fiskálním roce 2016 Spojené státy zaznamenaly 55 000 neregulérních vstupů občanů asijských, afrických a blízkovýchodních zemí přes jižní hranici, což ukazuje, že kombinace leteckých a pozemních tras do Severní Ameriky je zavedená pašerácká taktika.

II. 1. 3. Role center

Z tržního hlediska lze „pašerácké centrum“ (*smuggling hub*) definovat jako místo, kde se setkává pašerácká poptávka a nabídka. Význam pašeráckého centra je do značné míry dán počtem nabízených pašeráckých tras a destinací a počtem migrantů, kteří ho využívají. Centra jsou geografické oblasti, kde se pašeráci v různých rolích – jako zprostředkovatelé, koordinátoři nebo vůdci – často setkávají s potenciálními klienty a instruuji spojence operující na jednotlivých trasách, jak mají pašerácké cesty uskutečňovat.

Jednou z klíčových charakteristik center je jejich stabilita. Jak je uvedeno v předchozím oddíle, pašerácká centra obvykle zůstávají v průběhu času stabilní, kdežto trasy i výchozí a cílová místa se obvykle mění. To může být způsobeno řadou faktorů, například významem pašování migrantů pro živobytí komunit žijících kolem center.

Pašeráci nejsou jediní, kdo v centrech migrantům nabízí služby a vydělává na nich peníze. Podnikavci jim mohou například prodávat telefonní nebo komunikační služby a místní obyvatelé pronajímat pokoje, byty nebo domy. V dobře organizovaných centrech může být do pašerácké sítě zapojeno i několik set lidí – majitelé, výrobci a posádky lodí, majitelé restaurací a kaváren, poskytovatelé ubytovacích služeb, telefonní centra, řidiči nákladních vozů, pronajímatelé nemovitostí, policisté a místní státní úředníci. Některá města na hranici mezi Etiopií a Keňou slouží jako centra pro trasu vedoucí z Afrického rohu do jižní Afriky. Zde podle odhadů některých studií zhruba 60 procent příjmů měst s velkými centry pochází z pašování migrantů a souvisejících služeb.

Na trasách ze západní Afriky do severní Afriky a Evropy se hlavní pašerácké aktivity soustředí kolem města Agadez. Pobývají tam různé druhy pašeráků – organizátoři, řidiči, náboráři, ti, kteří obstarávají úplatky, i ti, kdo migrantům poskytují ubytování. Také v Agadezu je živobytí komunity úzce spojené s pašeráckým podnikáním – každý týden tamtudy projedou tisíce migrantů a nákladních vozů.

Existence komunitního živobytí založeného na pašování migrantů může vysvětlit, proč role center bývá stálejší v čase, ačkoliv výchozí a cílová místa i místa překročení hranic se mohou měnit velmi rychle. Role Agadezu v pašování migrantů je známá několik desítek let. Udává se, že už v roce 2003 vyrazilo z Agadezu zhruba 65 000 tisíc migrantů do severní Afriky, především do Libye a v menší míře do Alžírsko.

Na každé z tras probíraných v této studii bylo identifikováno mnoho pašeráckých center. Obecně platí, že některá centra bývají důležitá pouze pro úvodní fázi cesty anebo jen pro překročení určité hranice. Jiná centra mají mezinárodní význam a nabízejí cesty přes mnoho zemí. Tato rozsáhlá pašerácká centra se obvykle nacházejí ve velkých městech s komunitami cizinců.

Důležitými pašeráckými centry jsou často hlavní nebo jiná velká města na pašeráckých trasách. Tak tomu je u pašeráckých tras z jižní do západní Asie a potom dál do Evropy, ze Střední do Severní Ameriky a na mnoha afrických trasách.

V Evropě jsou mnohá pašerácká centra, která slouží pro „sekundární pohyby“ po Evropské unii, velká nebo hlavní města. Ale jako pašerácká centra slouží i některá menší města, obvykle proto, že se nacházejí poblíž široce užívaného místa překračování hranic.

V Africe hrají hlavní města, například Addis Abeba a Chartúm, roli na pašerácké trase z Afrického rohu do severní Afriky a Evropy. Pašeráky lze snadno najít v některých známých čtvrtích, třeba v somálské čtvrti Bole Mikhel v Addis Abebě nebo v chartúmských čtvrtích Souq Libya a Al Haj Yousif. Na této trase jsou důležitá také menší centra směřující migranty k velkým mezinárodním centrům. Existují například zprávy o pašerácích, kteří se usadili u uprchlických táborů v Súdánu, aby měli snadný přístup k potenciálním

klientům, jelikož mnozí z migrantů pašovaných z Afrického rohu do Súdánu nejdřív dorazí do uprchlického tábora, aby tam našli pašeráka, který jim zařídí cestu do Chartúmu. Pašeráci pro lokalizaci svých aktivit využívají i jiné uprchlické tábory, například Dadaab a Kakumu v Keni.

II. 2. Pašování migranti

Hlavní předběžné charakteristiky pašovaných migrantů

- Třebaže mnozí migranti jsou pašováni do destinací poměrně blízko svých zemí původu, někteří jsou pašováni přes celé regiony a kontinenty. Migranti pašováni po dálkových trasách obvykle pocházejí z Afrického rohu a západní Afriky, Syrské arabské republiky a Afghánistánu a jižní a východní Asie.
- Většina pašovaných migrantů jsou dospělí muži. Pro některá státní občanství jsou zaznamenány vyšší podíly žen a nezletilých.
- Socioekonomické podmínky, nejistota a ekologické katastrofy často způsobují velké migrační pohyby. Poptávka po pašování migrantů vychází převážně z omezených možností legální migrace a z proaktivního náboru a dezinformací ze strany pašeráků.
- Pašování migrantů je vražedný zločin. Každý rok v důsledku pašeráckých aktivit zahynou tisíce migrantů.
- Na mnoha pašeráckých trasách jsou zaznamenány masové vraždy, systematické mučení, sexuální násilí i vykořisťování a unášení pašovaných migrantů kvůli vymáhání výkupného.
- V některých zemích je zaznamenáno porušování práva migrantů na ochranu ukotveného v Protokolu OSN proti pašování migrantů.

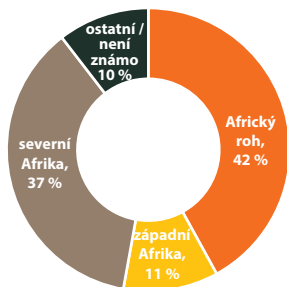
II. 2. 1. Profily migrantů: „tlačeni“ i „taženi“

Téměř všechny země byly v té či oné době zdrojem migračních toků. Dnes ovšem z některých zemí či regionů vycházejí rozsáhlé toky migrantů, kteří se při cestě do svých destinací obvykle spoléhají na služby pašeráků. Ačkoliv existují některé společné rysy, každý pašerácký tok má jiné příčiny a zahrnuje odlišné profily migrantů i specifické trasy a typy cest.

Občanství a etnický původ

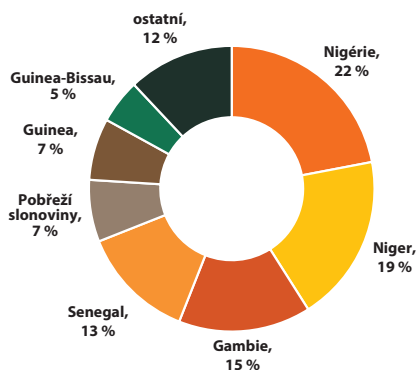
Co se týče občanství, lze profily pašovaných migrantů analyzovat z různých hledisek. Z pohledu původu se lze ptát, kteří občané opouštějí své země ve velkých počtech, zatímco přijímající země mohou zkoumat, jaká jsou nejčastější občanství u přijíždějících pašovaných migrantů. Pašování migrantů sice zasahuje většinu zemí, ale některé jsou zasaženy silněji než jiné.

Obr. 6: Nově registrovaní žadatelé o azyl v Izraeli podle regionu původu, 2013.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

Obr. 7: Hlavní občanství zaznamenaná u toků směřujících z Nigeru do severní Afriky, únor – září 2016.



Zdroj: Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).

Mezi hlavní oblasti původu pašovaných migrantů patří Africký roh, západní Afrika, Střední Amerika, některé části Blízkého východu a některé oblasti jižní a východní Asie. Migranti z těchto oblastí jsou pašováni po četných trasách do různých destinací. Tito migranti buď hledají lepší ekonomické podmínky, nebo prchají před pronásledováním, nebo oboje.

Africký roh a západní Afrika jako oblasti původu

Pašování migranti z Afrického rohu představují velkou část migrantů pašovaných po čtyřech hlavních trasách na Blízký východ, do jižní Afriky, do severní Afriky a do Evropy.

Téměř všichni, kdo připluli po moři do Jemenu v roce 2016, pocházeli z Afrického rohu a představují také podstatnou část pašovaných migrantů zaznamenaných v severní Africe a na Blízkém východě. Migranti a uprchlíci pašováni do Itálie z Afrického rohu tvořili od roku 2016 do poloviny roku 2017 zhruba 15 procent celkového počtu. A z této části Afriky pocházelo zhruba 20 procent nových žadatelů o azyl v roce 2015 v Jihoafrické republice.

Pašování migranti ze subregionu Africký roh na některých pašeráckých trasách převažují. Avšak jejich konkrétní destinace se obvykle liší podle jejich země původu. Většina migrantů a uprchlíků z Afrického rohu pašovaných do Evropy pochází podle údajů úřadů v cílových zemích z Eritrey a v menší míře ze Somálska, kdežto Somálci tvoří většinu migrantů pašovaných do Jemenu. Do Jemenu jsou také často pašováni Etiopané. Pašerácký tok spojující Africký roh s jižní Afrikou zahrnuje především Etiopany a v menší míře Somálce.

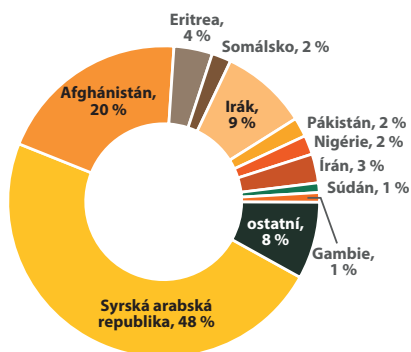
Migranti a uprchlíci z mnoha různých západoafrických zemí jsou pašováni do Evropy i do severní a jižní Afriky. Klíčovou tranzitní zemí na pašerácké trase ze západní Afriky do severní Afriky a Evropy je Niger. Podle monitoringu Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) v roce 2016 u pašovaných migrantů procházejících Nigerem nepřevažovalo žádné občanství (viz obr. 7). Největší podíl připadl na Nigerijce, ale mnoho bylo i Nigeřanů, Gambijců, Senegalců a dalších.

Asie jako oblast původu

Dopad vysídlování způsobené konflikty na pašování migrantů s určitými občanstvími se jasně ukazuje u Syrčanů. V roce 2015 představovali Syrčané zhruba polovinu všech neregulérních vstupů do Evropské unie, většinou po východní středomořské trase. Ačkoliv v letech 2016–2017 se jejich počty radikálně snížily, téměř polovina migrantů pašovaných do Řecka v těchto letech byli i tak syrští uprchlíci. Syrští občané také představují výraznou většinu žadatelů o azyl zaznamenaných v severní Africe a podnikají většinu odhalených neregulérních vstupů do Turecka.

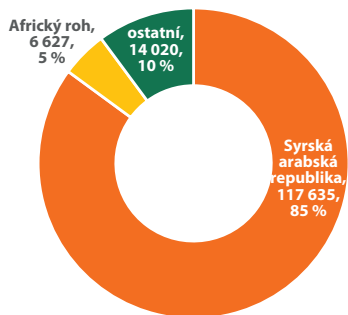
Občané mnoha asijských zemí jsou pašováni do celé řady destinací. Jednou z významných zemí původu je Afghánistán. Afghánští občané jsou pašováni po různých asijských trasách, do jižní a západní Asie, do jihovýchodní Asie a Austrálie i do západní a východní Evropy. V roce 2015 tvořili Afghánci zhruba 20 procent migrantů pašovaných po moři po třech středomořských trasách do Evropské unie (viz obr. 8).

Obr. 8: Podíly jednotlivých občanství u lidí, kteří dorazili do EU po třech středomořských pašeráckých trasách, podle státního občanství, 2015.



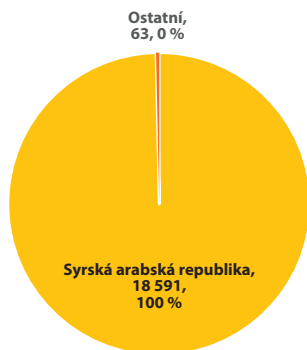
Zdroj: údaje Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) zpracované Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Obr. 9: Nově registrovaní žadatelé o azyl v Egyptě podle země původu, 2015.



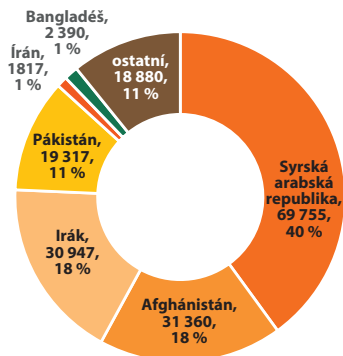
Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 10: Nově registrovaní žadatelé o azyl v Libyi podle země původu, 2015.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 11: Neregulární migranti zadrženi v Turecku podle občanství, 2016.



Zdroj: turecké Ministerstvo vnitra.

Značná část Afghánců směřujících do Evropy jsou etničtí Hazárové z venkovských i městských oblastí. Mnozí z afghánských Hazárů se narodili v Íránské islámské republice nebo tam dorazili jako velmi mladí. Poměrně vysoký je také počet venkovských Paštunů z jihozápadní a západní části země.

Migranti z jiných zemí v jižní a jihozápadní Asii jsou také pašováni po stejných pozemních trasách, jaké využívají afghánští migranti a uprchlíci, do západní Asie a po východní středomořské trase do Evropy. V letech 2016–2017 tvořili asi 10 procent zaznamenaných migrantů, kteří byli pašováni po centrální středomořské trase, občané jihoasijských zemí. Podobně zhruba 12 procent neregulérních migrantů zadržovaných v Turecku pochází z této části světa.

Migranti z jižní Asie jsou také pašováni letecky přes různé kontinenty, od Evropy přes jižní Afriku či Austrálii po Severní Ameriku. Zhruba 700 občanů jihoasijských zemí byl v roce 2016 zamítnut vstup na britských letištích a několika stovkám dalších na jiných velkých letištích v Evropské unii, byť není zřejmé, kolik z nich bylo pašováno. Migranti z jižní Asie jsou též pašováni letecky do Severní Ameriky, buď přímo, nebo kombinací leteckých a pozemních cest přes Střední Ameriku. Zhruba čtvrtina pašovaných migrantů, kteří se před rokem 2014 dostali po moři do Austrálie, pocházela z jižní Asie. Nicméně zdá se, že tento pašerácký tok se v posledních letech radikálně zmenšil.

Někteří migranti z jižní a jihozápadní Asie jsou pašováni také do Jihoafrické republiky. V roce 2015 bylo v Jihoafrické republice zaznamenáno více než 10 000 jihoasijských žadatelů o azyl, byť není zřejmé, kolik z nich bylo pašováno. Jihoasijské migranti bývají obvykle pašováni po zemi přes Tanzanskou sjednocenou republiku a Mosambik. Pašované jihoasijské migranty často finančně podporují jejich spoluobčané, kteří již pobývají v Jihoafrické republice.

V jihovýchodní Asii ve významné míře dochází k vnitroregionálnímu pašování migrantů po několika trasách s četnými výchozími a cílovými místy. Po jedné takové trase, nebo spíše svazku tras, probíhá pašování migrantů ve větší oblasti Mekongu, z chudších do bohatších oblastí na opačných stranách mezistátních hranic. Toto pašování obvykle směřuje do Thajska – z Kambodži, Laoské lidové demokratické republiky a Myanmaru. Podobná pašerácká trasa směřuje do Malajsie, destinace pro pašované migranty hledající práci ve výrobě nebo v domácnostech. Mnoho z nich pochází z venkovských oblastí po celé Indonésii.

Východoasijské migranti jsou rovněž pašováni do Evropy, Severní Ameriky a Jihoafrické republiky, často s využitím kombinace leteckých, pozemních a/nebo mořských cest.

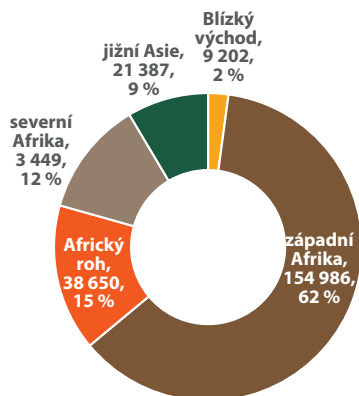
Evropa jako destinace

Přesuneme-li pozornost z původu na destinaci, ukazuje se Evropa jako klíčová cílová oblast, jež přitahuje pašované migranty z mnoha zemí a oblastí. Občanství migrantů pašovaných do Evropy se liší podle pašerácké trasy a cílové země. Ti, kdo připlouvají do Itálie po moři, po centrální středomořské trase, pocházejí převážně z Afriky (89 procent),

většinou ze západní. Ještě větší (94 procenta) je podíl Afričanů vstupujících po moři do Španělska, po západní středomořské trase; opět se většinou jedná o Západoafričany, ale také o značný počet Severoafričanů.

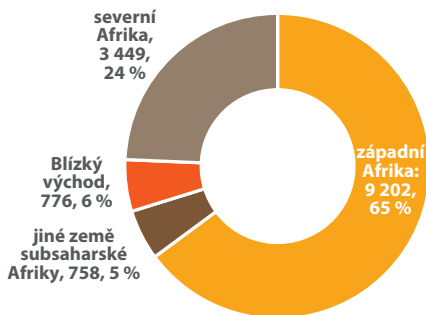
Avšak u vstupů po moři do Řecka, po východní středomořské trase, je složení státních občanství odlišné. Většina z těchto pašovaných migrantů pochází z Afghánistánu, ze Syrské arabské republiky a z dalších blízkovýchodních zemí (85 procent), což odráží relativní geografickou blízkost klíčových zemí původu a destinací.

Obr. 12: Neregulérní vstupy po moři do Itálie podle oblastí státních občanství, 2016 – červen 2017.



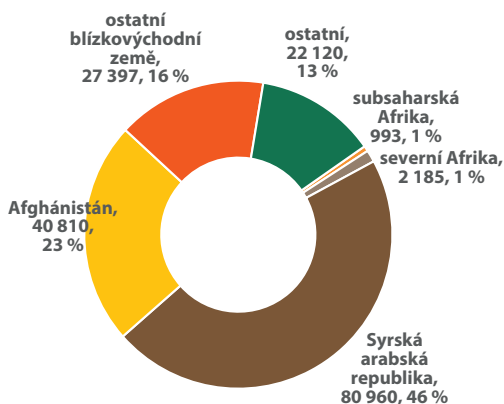
Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 13: Neregulérní vstupy po moři do Španělska podle oblastí státních občanství, 2016 – červen 2017.



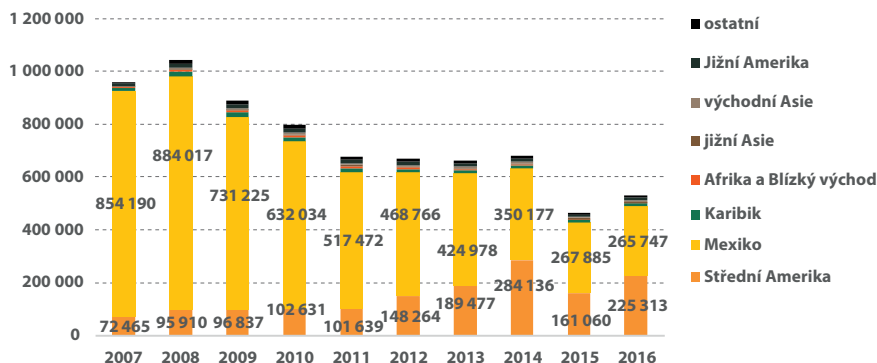
Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 14: Neregulární vstupy po moři do Řecka podle oblastí státních občanství, 2016 – červen 2017.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

Obr. 15: Trend v počtu cizinců zadržených při zákrocích proti imigrantům ve Spojených státech, celkový počet a podle občanství, 2007–2016*.



*Fiskální roky.

Zdroj: americké Ministerstvo vnitřní bezpečnosti

Severní Amerika jako destinace

Další významnou cílovou oblastí pro pašované migranty je Severní Amerika, zejména Spojené státy americké. Pašování do Spojených států většinou probíhá přes jejich jižní hranici s Mexikem a týká se především občanů Mexika a středoamerických zemí.

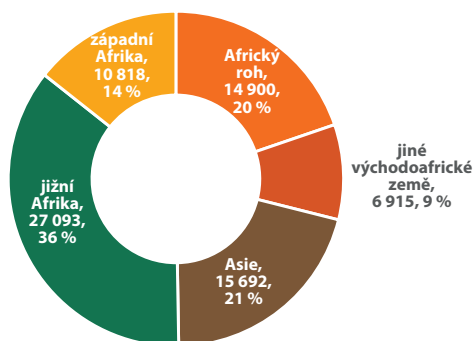
Vedle pašování po zemi jsou migranti do Severní Ameriky pašováni také po leteckých trasách, někdy v kombinaci s pozemními úseky. Tyto trasy mohou být komplexní a zahrnovat jednu nebo více tranzitních zemí. Kvantifikovat letecké migrační toky je velmi obtížné. Nicméně dřívější výzkumy Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) odhalily

pašerácké trasy provozované přinejmenším zčásti letecky, po kterých do Severní Ameriky vstupují migranti z celé řady zemí v jižní a jihozápadní Asii, a je pravděpodobné, že po podobných trajektoriích jsou pašováni i migranti z mnoha dalších zemí.

Jižní Afrika jako destinace

Existuje značný tok migrantů a uprchlíků hledajících ochranu v jihoafrických zemích, obzvláště v Jihoafrické republice. Většina z nich jsou Afričané – téměř 80 procent – a většina přinejmenším pro část cesty využívá pašeráky. V roce 2015 tvořili většinu nových žadatelů o azyl v Jihoafrické republice občané jihoafrických zemí, nicméně významné byly i podíly žadatelů z jiných afrických subregionů. Vedle toho v tomto roce pocházelo 21 procent nových žadatelů o azyl z Asie, především se jednalo o občany Bangladéše, Pákistánu a Indie. Jsou jisté známky toho, že Jihoafrická republika jakožto destinace ztrácí na atraktivitě, kdežto některé další jihoafrické země, například Zambie, Malawi, Mosambik a Botswana, mohou být stále víc vnímány jako alternativní destinace.

Obr. 16: Nově registrovaní žadatelé o azyl v Jihoafrické republice podle oblasti původu, 2015.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Pohlaví a věk pašovaných migrantů

Pašování migranti jsou obvykle samostatně cestující mladí muži. Některé migrační toky zahrnují vyšší podíly žen-migrantek, rodinných celků nebo nedoprovázených nezletilých migrantů.

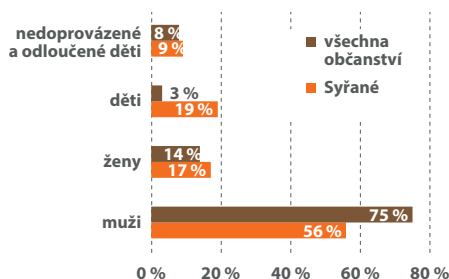
Dospělí muži představují výraznou většinu migrantů pašovaných po severní trase ze Střední Ameriky do Spojených států. Ženy na této trase tvoří 20–25 procent všech odhalených neregulérních migrantů. Podobné počty se udávají také pro jiné části světa. Muži například tvoří 80 procent a dospělí 83 procent migrantů pašovaných po trase z Afrického rohu do Jemenu.

Věkový profil pašovaných migrantů se podle všeho liší dle jejich občanství, byť ve všech oblastech jsou výrazně zastoupeni mladí muži. Například v Africe představují většinu migrantů pašovaných z Afrického rohu do Jihoafrické republiky mladí muži ve věku 18–35 let. Někteří starší migranti jsou zaznamenáni mezi asijskými migranty pašovanými

do různých částí světa. Východoasijsí migranti pašovaní do Evropy a Severní Ameriky jsou většinou muži, obvykle dospělí ve věku 20–50 let. Jihoasijsí pašovaní migranti jsou rovněž především muži ve věku 18–30 let.

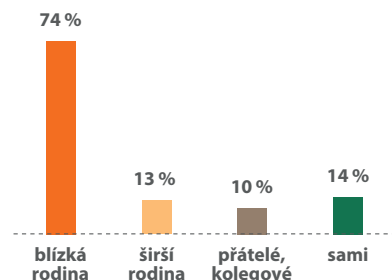
V Asii je jednou z destinací pro pašované migranty Malajsie. Většina z nich jsou muži, ale vysoké jsou i podíly žen ze sousedních zemí.

Obr. 17: Srovnání profilů Syrřanů a osob všech občanství cestujících po centrální středomořské trase, 2015.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 18: Podíly Syrřanů, kteří dorazili do Řecka v lednu 2016 a sdělili, že cestovali s jinými, nebo sami*.



*Přesné znění otázky v průzkumu bylo: „S kým cestujete?“ Lze uvést více možností.

Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Navíc oproti hlavním pravidelnostem zaznamenaným po celém světě jsou syrřtí občané obvykle pašovaní v rodinných celcích. To odráží skutečnost, že mnoho Syrřanů prchá před ozbrojenými konflikty a při hledání ochrany chtějí udržet rodinu pohromadě.

Afghánští migranti a uprchlíci jsou pašovaní jako jednotlivci i v rodinných celcích. Ti, kteří jsou pašovaní jednotlivě, jsou většinou mladí muži, kteří se chtějí v cílové zemi usadit a poté zprostředkovat migraci dalších příbuzných, ale novější zdroje ukazují, že migruje i narůstající počet afghánských rodin. Samostatně cestující svobodné ženy zůstávají mezi pašovanými afghánskými migranty výjimkou.

Do Evropy je též pašován významný a rostoucí počet nedoprovázených nezletilých, zejména chlapců. V roce 2016 dorazilo do Řecka, Itálie, Bulharska a Španělska téměř 34 000 nedoprovázených a odloučených dětí. Většina z nich dorazila do Itálie po centrální

středomořské trase a cestovali z Afrického rohu nebo západní Afriky. Z těch, kdo dorazili do Řecka nebo Bulharska, byla většina z jihozápadní Asie. Více než 35 procent všech nedoprovázených nezletilých, kteří dorazili v roce 2015 do Itálie, pocházelo z Afrického rohu. Většina těchto migrantů Itálii obvykle chápe jako tranzitní zemi na cestě do jiných částí Evropy, z čehož vyplývá, že se pravděpodobně zapojí do sekundárního pašování uvnitř Evropské unie.

Nedoprovázení nezletilí v Evropě i jinde bývají chlapci ve věku 14–18 let. Někdy cestují za svými rodinnými příslušníky, kteří jsou již v Evropě, jindy jsou vysláni napřed jako „průzkumníci“ dané rodiny. Přítomnost velkého počtu nedoprovázených nezletilých se udává také pro severní trasu ze Střední Ameriky do Spojených států, ačkoliv tento trend se podle všeho snižuje, jak ukazují statistiky Úřadu celní a hraniční ochrany USA.

Motivace migrovat a důvody využít pašeráka

Každý pašovaný migrant má individuální příběh, který je obtížné přesně zařadit do kategorií. Profily vytvořené z těchto příběhů mohou motivace různých migrantů přes příliš zjednodušovat, ale mohou i pomoci pochopit hlavní motivace za setrvale vysokou poptávkou po pašeráckých službách.

Často se rozlišuje mezi těmi, u nichž je primárním motivem pro migraci zlepšení jejich ekonomického výhledu, tedy takzvanými „ekonomickými migranty“, a těmi, kdo prchají před pronásledováním a konflikty, tedy uprchlíky. Ačkoliv v některých případech lze mezi těmito dvěma profily stanovit jasnou dělicí čáru, v jiných případech vychází touha migrovat z kombinace různých politických, bezpečnostních a/nebo socioekonomických potřeb vedoucích k tomu, že migrace je vnímána jako uskutečnitelná cesta k životu ve *větší svobodě* od strachu a chudoby.

Jak ekonomičtí migranti, tak uprchlíci mohou při plánování nebo uskutečnění své cesty využívat pašeráckých služeb. Důvody pro využití pašeráka se liší od důvodů motivujících danou osobu k tomu, aby opustila svou původní komunitu. Migranti a uprchlíci obvykle využijí pašeráka, když při migraci narazí na překážky.

Názorný je případ syrských uprchlíků. Syrčané obvykle mají nárok na mezinárodní ochranu, ale nemají k dispozici legální a bezpečné cesty pro vstup na území EU. Mnozí ze Syrčanů, kteří byli pašováni do Evropské unie, při rozhovorech uvedli, že předtím, než se rozhodli obrátit se na pašeráka, na různých evropských velvyslanectvích na Blízkém východě žádali o vízum. Nicméně – jak upozornil jeden z respondentů – peníze, které by měli mít na svém bankovním účtu, aby obdrželi schengenské vízum, odpovídá výši poplatku, který musí uhradit pašerákům za to, že jim i jejich rodinným příslušníkům zařídí plavbu přes moře.

V letech před konfliktem a v prvním období ozbrojeného konfliktu čelili Syrčané vízovým omezením pouze při vstupu do Evropské unie. Do sousedních zemí se obvykle mohli dostat bez víz. Z tohoto důvodu Syrčané využívali pašeráky pouze na hranicích mezi Tureckem a Řeckem, kdežto pozemní nebo letecké cesty do Turecka se obvykle uskuteč-

ňovaly regulérně. Avšak nedávné posílení cestovních omezení i rizik spjatých s válkou podle všeho vedlo ke zvýšení počtu Syřanů, kteří využívají pašeráky při cestě ze severního pobřeží Syrské arabské republiky na jižní pobřeží Turecka.

Západoafričtí migranti obvykle vyhledávají pašerácké služby pouze pro překročení hranic do severní Afriky a pašeráckému podnikání se daří v centrech poblíž těchto hranic. Tito migranti si sami zařídí cestu do pašeráckých center v Nigeru nebo Mali, ale pro vstup do Libye nebo Alžírsko obvykle využívají pašeráky. Pohyb občanů západoafrických států uvnitř oblasti volného pohybu ECOWAS (Hospodářské společenství západoafrických států) totiž nevyžaduje využití pašeráckých služeb, s výjimkou těch oblastí, kde volný pohyb není dostatečně umožněn.²⁷

Obdobné faktory platí i pro Jižní Ameriku a bezvízový režim v rámci Jižního společného trhu (Mercosur). Ten podle všeho snížil poptávku po pašování migrantů ze strany většiny Jihoameričanů pohybujících se uvnitř regionu.²⁸

Legální možnosti migrace nemusejí pro řešení poptávky po pašeráckých službách dostačovat. V některých případech potenciální migranti a uprchlíci mají přístup k legálním způsobům migrace, ale odrazuje je čas potřebný k získání nezbytných povolení. Pokud využití legální cesty trvá celé měsíce nebo i roky, mohou se migranti a uprchlíci raději rozhodnout pro služby pašeráků, kteří jim nabízejí okamžitou přepravu do jejich zamýšlené destinace. Dalším faktorem může být cena. Získat pas a vízum může být drahé a někdy to vyžaduje nákladnou cestu do hlavního města. Někteří lidé navíc nemusejí mít platný rodný list, takže získat pas je pro ně velmi obtížné.

Právní omezení migrace a finanční faktory nejsou jediné důvody, proč se někteří migranti rozhodnou využít pašeráky. V některých případech migranty a uprchlíky zlákejí pašeráci k cestě proaktivním nábojem a dezinformacemi. Pašerácká propaganda je podle všeho zvlášť účinná v tom, že mnohé přiměje k odchodu, a to s využitím pašeráckých služeb. Pašeráci také podporují představu, že neregulérní migrace je levnější než regulérní. Další důvod, proč někteří volí pašerácké služby, je, že se mohou domnívat, že pašování migranti snáze získají lepší práci a plat. Jak ukážeme později, aktivní nábor a marketing jsou klíčové aktivity, jimiž pašeráci vytvářejí poptávku a rozšiřují svou klientelu.

II. 2. 2. Rizika pro migranty – vražedný zločin

Z právního hlediska je pašování migrantů trestný čin spočívající ve zprostředkování cesty neregulérních migrantů přes mezinárodní hranici pro zisk. Pašování migrantů je zločin kořistící ze snů lidí o lepším životě. Ale nejzávažnější trestný čin spáchaný při pašování

27 Benin, Burkina Faso, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdy, Libérie, Mali, Niger, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Sierra Leone, Senegal a Togo.

28 Členskými zeměmi jsou (s platností k listopadu 2017) Argentina, Brazílie, Bolívie (Mnohonárodnostní stát Bolívie), Ekvádor, Chile, Kolumbie, Paraguay, Peru and Uruguay. Mercosur, *Residir y Trabajar en el MERCOSUR*, dostupné na: <http://www.mercosur.int/innovaportal/v/6425/4/innova.front/residir-y-trabajar-en-el-mercotur>.

migrantů nemusí být pašování samo. Na všech pašeráckých trasách jsou životy migrantů často ohroženy. Byť v některých případech jsou lidé, kteří zprostředkovávají překročení hranice, pro migranty neškodní, někteří pašeráci si v honbě za ziskem počínají bezohledně.

Jak je podrobněji rozvedeno v regionálních kapitolách této zprávy, na některých pašeráckých trasách se pašeráci přímo dopouštějí masových vražd. Existuje také mnoho zpráv o tom, že v některých pašeráckých centrech a výchozích oblastech mořských cest i kolem nich dochází k systematickému mučení migrantů, vydírání kvůli výkupnému a různým formám vykořisťování. To z pašování migrantů činí vražedné kriminální podnikání.

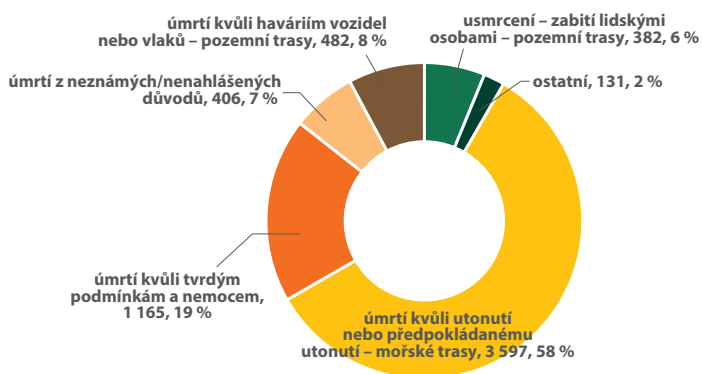
Rizika smrti: migranti na nebezpečné stezce

Klíčovými faktory podílejícími se na vysokých lidských nákladech pašování jsou nebezpečné způsoby přepravy spolu s náročným terénem a nepříznivým počasím. Pro většinu pašeráckých tras se užívají podřadná vozidla a plavidla a riskantní způsoby organizace cest. Pašeráci mohou migranty nutit používat přeplněné, stísněné nebo vadné dopravní prostředky, často s nedostatkem paliva, bezpečnostního vybavení nebo vody. Taková rozhodnutí ukazují lhostejnost pašeráků vůči zdraví a dobrým podmínkám migrantů.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) monitoruje úmrtí migrantů po celém světě a sestavuje záznamy o úmrtích podle geografické polohy a příčiny smrti. Podle těchto údajů je nejčastější příčinou úmrtí migrantů utonutí při pokusu o přelutí Středozemního moře. Z celkového počtu 8 189 úmrtí zaznamenaných v roce 2016 došlo k 3 832 (46 procent) ve Středozemním moři. Tyto údaje sice mohou poskytnout celkový obrázek o tom, kde podle všeho dochází k většině úmrtí migrantů, avšak IOM uvádí, že dané údaje představují pouze minimální odhad celkového počtu úmrtí, jelikož mnoho z nich zůstává nezaznamenáno.

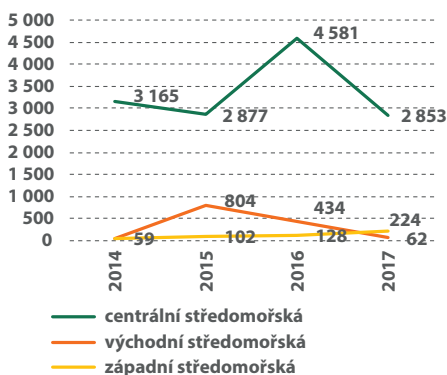
Mezi různými mořskými pašeráckými trasami jsou středomořské trasy nejvíce smrtící, s více než 10 000 úmrtími migrantů od roku 2014. Na centrální středomořskou trasu připadlo 91 procent úmrtí zaznamenaných ve Středozemním moři v roce 2017 a 89 procent úmrtí zaznamenaných v roce 2016 (viz obr. 20).

Obr. 19: Počet úmrtí migrantů, které celosvětově zaznamenala IOM, podle příčiny smrti, 2017 (celkově – 6 163).



Zdroj: údaje Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) zpracované Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Obr. 20: Trend v počtu úmrtí zaznamenaných na třech středomořských pašeráckých trasách, 2014–2017.



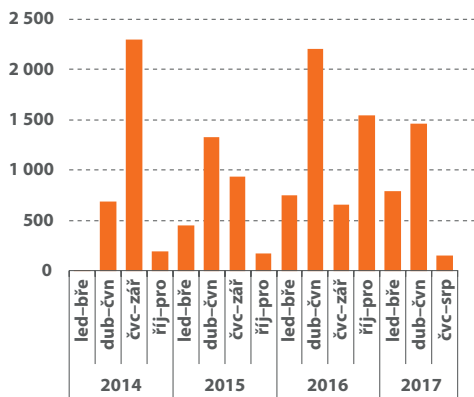
Zdroj: Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) – projekt Missing Migrants (Ztracení migranti).

Dva klíčové důvody mohou vysvětlit, proč na této trase dochází k více úmrtím než na jiných. Zaprvé, je to velmi dlouhá a rušná pašerácká trasa – po centrální středomořské trase je pašováno velké množství migrantů a tato trasa pokrývá oblast, která je větší než u mnoha jiných široce užívaných mořských tras. Typická cesta po této trase může být dlouhá 300 kilometrů, kdežto z tureckého pobřeží na některé řecké ostrovy nebo ze severního pobřeží Maroka do Španělska je to jen 30 kilometrů. To znamená, že je zde nebezpečím volného moře vystaveno velké množství lidí po dlouhou dobu.

Druhým důvodem je kruté chování pašeráků působících na této trase. S malým ohledem na bezpečnost migrantů organizují cesty v plavidlech, která jsou často nezpůsobitelná k plavbě, přeplněná a nevyhovující, a v obdobích, kdy jsou povětrnostní podmínky špatné. Pro pokus o plavbu přes Středozemní moře jsou obecně bezpečnější letní měsíce – od června do srpna, jelikož moře bývá klidnější. V těchto měsících přišla o život v průměru asi 2–3 procenta migrantů pokoušejících se využít centrální středomořskou trasu. Avšak od roku 2015 se mnoho migrantů začalo naložovat časně zjara nebo na sklonku podzimu. Kvůli tomu bylo v posledních třech letech zaznamenáno více úmrtí. Jarní plavby způsobily vrchol v podobě 7–8 procent migrantů umírajících při pokusu o plavbu ze severní Afriky do Itálie.

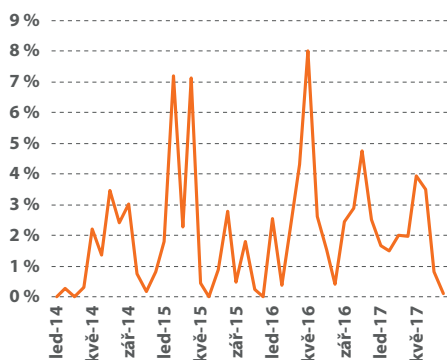
Stálému riziku utonutí čelí migranti a uprchlíci pašovaní nejen ve Středozemním moři, ale také v Rudém moři a Arabském moři anebo v Bengálském zálivu a Andamanském moři. Bezskrupulóznost pašeráků je zřejmá i na těchto trasách, neboť existují zprávy o pašerácích, kteří doporučují vyplouvat v monzunovém období, využívají podřadná plavidla a nezpůsobitelné posádky, a dokonce i opouštějí loď po cestě.

Obr. 21: Trend v počtu úmrtí zaznamenaných na centrální středomořské trase podle čtvrtletí, 2014 – srpen 2017.



Zdroj: Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) – projekt Missing Migrants (Ztracení migranti).

Obr. 22: Trend v podílu úmrtí na neregulárních vstupech po centrální středomořské trase podle měsíců, leden 2014 – srpen 2017.



Zdroj: údaje projektu Missing Migrants (Ztracení migranti) Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) zpracované Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Plavbu přes moře popisují migranti a uprchlíci obvykle jako hrozný zážitek. Kromě obvyklých problémů s nezpůsobivými plavidly a přeplněností se navíc často nedostává jídla a vody a obvykle se nerozdávají záchrané vesty. Kromě toho pašovaní migranti často mívají o cestě nedostatečné informace. Velmi často se stane, že plavidlům dojde palivo, mají problémy s motorem, ztratí se na moři nebo se zaplní vodou.

V některých případech pašeráci migranty úmyslně usmrtí nebo ohroží jejich životy. Jsou zprávy o případech, kdy pašeráci shodili migranty z člunů, aby se vyhnuli zadržení od bezpečnostních orgánů. Kromě toho mohou být migranti vyhozeni přes palubu desítky nebo stovky metrů od břehu, aby se pašeráci vyhnuli odhalení od pozemních orgánů. Pro migranty, kteří neumějí plavat, může být tento postup osudný.

Známý postup užívaný pašeráky je poškodit plavidla, a tím donutit pobřežní stráž k záchranné operaci, jakmile se plavidla dostanou do mořské oblasti spadající pod pravomoc cílové země. Podle mezinárodních úmluv²⁹ je pobřežní stráž povinna zasáhnout a migranty, kteří jsou v nebezpečí na moři, zachránit a bezpečně je dopravit na břeh. Je zaznamenáno mnoho případů, kdy byla nafukovací plavidla úmyslně propíchnuta a dřevěná plavidla zapálena, což vedlo ke smrti mnoha migrantů.

Nebezpečné cestovní podmínky se udávají i pro pozemní pašerácké trasy. Na nich obvyklá pašerácká metoda spočívá v ukrytí migrantů do kamionů převážejících zboží. Lidé pašovaní v těchto podmínkách jsou uzavřeni ve velmi malém prostoru bez větrání. Úmrtí byla zaznamenána na mnoha, ne-li na všech pozemních trasách probíraných v této globální studii.

Náročné povětrnostní a terénní podmínky jsou významnou příčinou úmrtí na mnoha pozemních pašeráckých trasách, od džunglí po zasněžené hory nebo pouště. Nutnost vyhnout se odhalení může pašeráky přimět k tomu, aby přepravovali migranty nebezpečnějším terénem, kde bývá vyšší riziko úmrtí.

Jednu z nejnebezpečnějších pozemních pašeráckých tras hodně využívají migranti ze subsaharské Afriky, kteří směřují do severní Afriky nebo do Evropy. Kromě drsnosti pozemní cesty polosuchým Sahelem a saharskou pouští činí cestu ještě rizikovější i nebdalé zacházení pašeráků se zdravím a životy migrantů. Pašované migranty pravidelně přepravují přes poušť v přetížených nákladních vozech nebo pick-upech, často vysokou rychlostí a bez dostatku jídla a vody. Nákladní vozy a pick-upy se mohou rozbít a udává se, že pasažéry, kteří onemocní, pašeráci často vysadí na poušti.

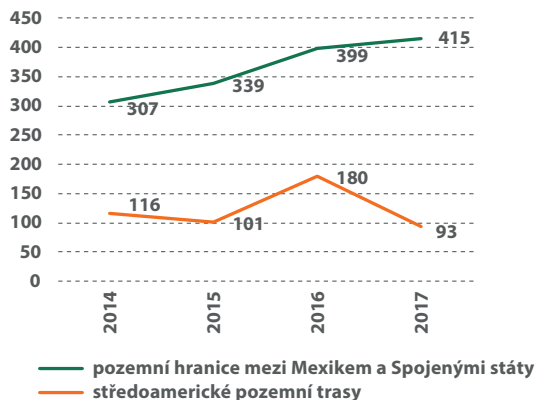
29 Úmluva OSN o mořském právu (UNCLOS) z roku 1982 ukládá všem pobřežním státům povinnost „napomáhat vytvoření, provozu a udržování přiměřené a účinné pátrací záchranné služby za účelem zajištění bezpečnosti na moři a nad mořem a tam, kde to vyžadují okolnosti, sjednávat za tím účelem oblastní dohody o vzájemné spolupráci se sousedními státy“ (čl. 98 (2)).

Mezinárodní úmluva o bezpečnosti lidského života na moři (SOLAS) z roku 1974 ukládá smluvním stranám, aby „zajistily, že budou přijata nezbytná opatření pro nouzovou komunikaci a koordinaci v oblasti jejich působnosti a pro záchranu osob v nouzi na moři u jejich břehů. Tato opatření budou zahrnovat vytvoření, provoz a udržování takových pátracích záchranných mechanismů, jaké se považují za uskutečnitelné a nutné...“

Mezinárodní úmluva o pátrání a záchraně na moři (SAR) z roku 1979 ukládá smluvním stranám, aby „... zajistily, že jakékoliv osobě v nouzi na moři bude poskytnuta pomoc... bez ohledu na její národnost, status či okolnosti, ve kterých se nalézá“ (kapitola 2. 1. 10).

Dodatky k úmluvám SOLAS (regulace 33) a SAR (kapitola 3. 1. 9) mají za cíl udržet integritu služeb dle SAR tím, že bude zajištěna pomoc lidem v nouzi na moři a zároveň se sníží komplikace pro pomáhající loď. Zavazují smluvní státy/strany ke koordinaci a kooperaci, která zajistí, že kapitáni lodí poskytující pomoc tím, že nalodí osoby v nouzi na moři, budou své povinnosti zproštěni s co nejmenší další odchylkou od zamýšlené trasy lodi a budou moci přistoupit k vyloštění, jakmile to bude rozumně uskutečnitelné. Ukládají také kapitánům, kteří nalodili osoby v nouzi na moři, aby se k nim chovali lidsky v rámci možností dané lodě.

Obr. 23: Počet zaznamenaných úmrtí na hlavních středoamerických a severoamerických pozemních pašeráckých trasách, 2014–2017.



Zdroj: Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).

Riziko násilí a kriminality: migranti a predátoři

Na svých cestách jsou pašovaní migranti často ohroženi násilím a lupičstvím. Často je pozorováno predátorské chování pašeráků nebo zločineckých gangů působících na pašeráckých trasách. Podle jedné již poněkud starší studie 65 procent Somálců, se kterými se uskutečnily rozhovory na pašerácké trase do jižní Afriky, uvedlo, že byli během cesty do Jihoafrické republiky přinejmenším jednou zbiti nebo okradeni. Podobná rizika jsou zaznamenána téměř na všech trasách probíraných v této studii.

Často udávanou formou násilí – které může nakonec způsobit i smrt pašovaného migranta – je vydírání kvůli výkupnému. Tato praktika je zaznamenána na mnoha různých pašeráckých trasách. V Africe k ní dochází na trase z Afrického rohu do severní Afriky, na Blízký východ i na trasách vedoucích ze západní Afriky, kde ji často provozují ozbrojené skupiny operující v těch částech Sahary, kudy procházejí pašerácké trasy. Podobná rizika jsou přítomná i na trasách na americkém kontinentu a na trasách z jihozápadní Asie do Evropy. V některých případech migranty drží jako rukojmí kvůli výkupnému sami pašeráci, nicméně častěji pašeráci předají či prodají migranty a uprchlíky kriminálním skupinám po překročení hranice nebo po příjezdu do některého z velkých tranzitních center.

V pohraničních oblastech v některých zemích v jihovýchodní Asii a na americkém kontinentu byly odhaleny masakry a masové hroby. Udává se, že v jihovýchodní Asii pašeráci zakládají tábory, kde migranty oddělují, zatímco si od jejich příbuzných vynucují výkupné. Pro zvýšení tlaku na rodiny, aby zaplatily, se může využívat i extrémní brutalita a hladovění.

Ženy-migrantky jsou na mnoha pašeráckých trasách zvláště zranitelné. Široce doloženo je sexuální násilí na trasách z Afriky do Evropy, do Jihoafrické republiky a na Blízký východ. Udává se, že při pašování uvnitř Evropské unie dochází k sexuálnímu násilí

včetně znásilňování dívek i chlapců. K sexuálním útokům na migrantky dochází také na některých trasách na americkém kontinentu. A podobné pravidelné kriminální jevy se objevují také na některých asijských trasách.

Riziko obchodování s lidmi a vykořisťování

Pašování migranti jsou často vystaveni riziku vykořisťování jak při cestě, tak po vstupu do cílové země. Kvůli neregulárnímu statusu, který pašování migranti často mají v tranzitních i cílových zemích, jsou ohroženi vykořisťováním a zneužíváním. Nejenže se neregulární migranty někdy pokoušejí využívat pašeráci, ale mohou se o to pokoušet i zkorumpovaní úředníci a místní oportunisté. Takovéto situace mohou vést ke zneužívání a obchodování s lidmi.

Pašování migranti jsou také ohroženi tím, že mohou být obchodováni a zneužití pro nucené práce nebo sexuální vykořisťování, ať už po cestě, nebo v cílové zemi. Výzkum migrantů cestujících po východní středomořské trase, uskutečněný v letech 2015–2016, ukázal, že zhruba 7 procent respondentů přinejmenším jednou během cesty zažilo obchodování s lidmi nebo vykořisťování.

Během cest, jež jsou často dlouhé, mohou pašovaným migrantům dojít peníze, jimiž chtěli platit za další pašerácký úsek. Jelikož naléhavě potřebují finanční zdroje, mohou být ohroženi tím, že se podvodně dostanou do situace vykořisťování. Nicméně i ti, kdo za celou pašeráckou cestu zaplatili předem – jako za balíček od počátku až do destinace – jsou vystaveni riziku vykořisťování v destinaci. Zejména nedoprovázení nezletilí a mladí migranti často pocítují tlak na to, že by měli svým rodinám splatit investici do platby pašerákům za cestu, a tento tlak může vést k tomu, že pracují za vykořisťovatelských podmínek. V některých případech se tyto děti stanou také oběťmi sexuálního vykořisťování anebo se zapojí do nezákonných aktivit, například do prodeje drog. Pašování migranti mohou být také donuceni převážet nelegální drogy nebo se podílet na náborech a pašování dalších migrantů, jak bylo zaznamenáno u pašovaných migrantů, kteří se kvůli cestě do Evropské unie zadlužili.

Migranti se také v raných fázích své cesty mohou podvodně stát součástí obchodování s lidmi. Může v nich být vyvolán dojem, že si najímají pašeráky, kteří jim zprostředkují cestu, ale ve skutečnosti se stanou oběťmi obchodování. Obchodníci s lidmi v zemích původu mohou za určitý poplatek nabízet pašerácký balíček do zamýšlené destinace. Tvrdí, že balíček obsahuje pozemní, mořskou nebo leteckou přepravu a někdy využívají falešné doklady nebo jiné prostředky. Daná osoba pašerácký balíček akceptuje a plánuje ho splatit prací v destinaci. Ale jakmile se oběť do destinace dostane, sdělí jí, že dluh drasticky vzrostl a lze ho splatit pouze prací za vykořisťovatelských podmínek. Co v očích migranta bylo pašováním migrantů, bylo ve skutečnosti od samého počátku obchodováním s lidmi.

Role vlád v ochraně práv pašovaných migrantů

Pašování migranti po cestě i v cíli ustavičně čelí hrozbě násilí, vykořisťování, a dokonce i smrti. Za lidské náklady pašování migrantů jsou zodpovědní převážně pašeráci a další zločinci.

Článek 16 Protokolu OSN proti pašování migrantů po zemi, po moři a letecky³⁰ žádá smluvní strany, aby poskytly pašovaným migrantům ochranu a pomoc. Téměř na všech trasách jsou přítomna rizika smrti, vykořisťování, mučení nebo jiné formy viktimizace a vlády jsou odpovědné za přijetí opatření k řešení těchto rizik na územích spadajících pod jejich pravomoc.³¹

Podle Protokolu nemají pašování migranti podléhat trestnímu stíhání, a pokud jsou zadrženi, tak orgány, které je zadržely, mají splnit své závazky podle mezinárodního práva.³² Avšak některé migranty, kteří byli nebo zrovna jsou pašováni, orgány ve výchozích, tranzitních a cílových zemích zatýkají a drží v detenci, a to často bez právních záruk. Mezi oběti nelegální detence patří uprchlíci, oběti obchodování s lidmi a další osoby vyžadující mezinárodní ochranu.

V některých případech provádějí detenci zkorumpovaní úředníci usilující o snadný zisk ve spolupráci s pašeráky. Je doloženo, že migranti, uchazeči o azyl a uprchlíci bývají zavřeni v detenčních centrech a trpí různými formami zneužívání a někdy i mučení.

Zatímco některé země se dopouštějí nezákonné detence, orgány v některých tranzitních nebo cílových zemích pašované migranty „vytlačují zpět“, což s sebou nese riziko porušení principu *non-refoulement*. Tento princip byl původně stanoven článkem 33 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a potvrzen článkem 19 (1) Protokolu OSN proti pašování migrantů. Tento princip stanoví právo uprchlíka nebýt vyhoštěn nebo navrácen „jakýmkoli způsobem [...] na hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení“. Všeobecné „vytlačování“ na hranicích, jehož se dopouštějí orgány v cílových zemích, s sebou nese riziko přestoupení tohoto principu.

Podobně porušuje tento princip také kolektivní vyhošťování a vrácení žadatelů o azyl a uprchlíků do jejich zemí původu anebo deportace do třetích zemí, kde jejich život a bezpečí mohou být ohroženy. Takovéto porušování principu *non-refoulement* bylo zaznamenáno na některých trasách do Evropy i na jiných trasách probíraných v této globální studii.

30 Pozn. překl.: anglický i český text protokolu, spolu se sdělením Ministerstva zahraničních věcí ČR o jeho ratifikaci Českou republikou, byl zveřejněn ve Sbírce mezinárodních smluv č. 77/2013 (Částka 44), s. 10174–10202 a je dostupný v aplikaci Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.

31 V čl. 16 (1) Protokolu OSN proti pašování migrantů se uvádí: „Při provádění tohoto Protokolu každá smluvní strana přijme, v souladu se svými mezinárodněprávními závazky, veškerá vhodná opatření, včetně legislativních, pokud to bude nutné, aby zajistila respektování a ochranu práv osob [...] přiznaných příslušným mezinárodním právem, zejména práva na život a práva nebýt podroben mučení nebo jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

32 Články 5 a 16 (5) Protokolu OSN proti pašování migrantů.

II. 3. Pašeráci

Hlavní předběžné charakteristiky pašeráků

- Profily pašeráků se liší. V některých případech se pašování věnují nepropojení nebo volně propojení jedinci, kteří na pašeráckých službách vydělávají skromně. Živobytí těchto jedinců může záviset na pašeráckém trhu existujícím v jejich komunitách. V jiných případech provozují pašování členové komplexních a mnohdy bezohledných organizací, které mohou mít z pašování a/nebo vydírání kvůli výkupnému a vykořisťovací migrantů velké zisky.
- Pašeráci provádějí nábor a inzerují své služby. Jejich služby i poplatky za pašování se mění mimo jiné podle bezpečnosti pašeráckých metod, pokryté vzdálenosti, obtížnosti překročení hranic a předpokládané majetnosti migrantů.
- Propagace a prodej pašeráckých služeb vyžadují vybudování důvěry migrantů. Proto pašeráci, zejména ti v rolích prostředníků nebo náborářů, mívají stejné občanství jako migranti, které pašují.
- Pašování bývá jednodušší, pokud mají pašeráci pod kontrolou teritorium, kde operují. Proto pašeráci působící u určitého místa překračování hranic obvykle pocházejí z daného teritoria.
- Pašerácké metody sahají od kreativnějších, důmyslnějších, bezpečnějších a dražších po levné, nebezpečné a jednoduché způsoby, jak se pokusit se dostat do cílové země.
- Pašování mohou provozovat „profesionálové na plný úvazek“ pracující v organizacích i jedinci na ad hoc základě.
- Pašerácké organizace se liší podle míry své integrace. Většina pašeráckých sítí je propojená jen volně a opírá se o proměnlivé kontakty.
- Pašerácké organizace – s některými výjimkami – nebývají systematicky zapojené do jiných větších aktivit nadnárodního organizovaného zločinu.
- Pašerácké organizace jsou zapojeny do celé řady korupčních aktivit.

II. 3. 1. Co zahrnuje pašování: prodej a organizace

Úspěšní pašeráci mívají velmi dobré znalosti o tom, jak nejlépe profitovat z touhy migrantů dostat se do určité cílové země. Mohou proaktivně vytvářet poptávku po pašeráckých službách, které nabízejí. Potenciální migranty často dezinformují o nadějích na úspěšný vstup a o jednoduchosti cesty a vytvářejí falešná očekávání o životě v cílové zemi. Mohou si také osvojit techniky strategického marketingu a přizpůsobit své poplatky poptávce na straně migrantů, aby maximalizovali své zisky. Ovšem někdy se pašerácké služby prodávají i nepodvodně, jako jiné služby. Na některých trasách si musejí pašeráci vybudovat důvěru a kredibilitu. Potenciální noví migranti často ve snaze zmírnit rizika hledají radu u těch, kdo již pašování byli. Spokojení klienti vytvářejí reputaci, která pašerákům přitahuje nové klienty.

Marketing a nábor

Proaktivní nábor migrantů pašeráky je pravidelný jev pozorovaný téměř na všech trasách. Pašeráci (často v rolích zprostředkovatelů) hrají zásadní roli při podněcování tužeb a vytváření poptávky po svých službách prostřednictvím podvodů a manipulací. Pašeráci

ve zprostředkovatelských rolích často působí v různých vesnicích a městech a někdy se zaměřují na mladé. Rozhodnutí migrantů využít pašeráckých služeb bývá podle všeho ovlivněno několika faktory, například představou, že obejít zákonné požadavky je levnější než využít regulérních možností migrace, anebo že pašování migranti mohou najít lepší práci. Na některých pašeráckých trasách se migranti mohou dostat do zamýšlené destinace jednoduchým překročením hranice, ale i tak mnozí z nich platí pašerákům, kteří šíří lež, že hranici není možné překročit bez pomoci.

To neznamená, že rozhodnutí migrovat by bylo vždy ovlivněno pašeráky. Často se lidé rozhodnou migrovat z mnoha různých důvodů a prostě se snaží získat informace, jak to nejlépe provést. Pašeráci často propagují své služby na místech, kde mohou být migranti, jako jsou železniční stanice, kavárny, bazary a další místa setkávání.

V pašeráckých centrech pašeráci propagují své služby otevřeně, někdy tím, že vystavují fotografie z cílových zemí s vděčnými klienty předvádějícími své sportovní vozy a nové oblečení. Některé případy zahrnují zprostředkovatele, kteří propagují pašerácké služby a odkazují potenciální migranty na konkrétního pašeráka. Za tuto službu mohou dostávat poplatky od pašeráka i od migranta.

Pašeráci inzerují své služby, aby zasáhli ty, kdo se rozhodli migrovat, i aby přilákali ty, kdo o tom třeba ani neuvažovali. Jako moderní podniky pašeráci také propagují své služby prostřednictvím různých sociálních médií.

Pašeráky obvykle migranti najdou doptáváním v širokých sítích. Pašeráci ve zprostředkovatelských rolích bývají součástí vlastní komunity migrantů: jsou to přátelé, příbuzní, příslušníci komunity nebo navrátilci, jimž potenciální migranti důvěřují. Důležitou roli v poskytování informací o tom, kde se dá spojit s pašeráky, a ve zprostředkovávání kontaktů s nimi hrají také diaspory. Diasporní komunity poskytují také doporučení na pašeráky i jejich „černé listiny“.

Pašování migrantů a sociální média

Sociální sítě a další sociální média se při pašování migrantů využívají různými způsoby. Jedno obvyklé využití je, že různá sociální média slouží jako „zákaznická fóra“. V podnikání, v němž existuje značná propast mezi informacemi sdělovanými migrantům a realitou, se migranti tuto propast často snaží zmenšit tím, že si s pomocí sociálních médií zjišťují údaje o pašerákovi i o cestě, kterou plánují podniknout.

Při organizaci cest se internet využívá pro sdělování doporučení na pašeráky migrantů (nebo jejich negativních hodnocení) i informací o trasách a cenách.³³ Zvláště Syřané pro

33 Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Case Study 1: Syria/Lebanon – Egypt – Italy*, 2015.

výměnu zkušeností hojně využívají technologie a sociální sítě, například Facebook, Viber, Skype a WhatsApp.³⁴ Je doloženo, že takovéto nástroje se při výběru pašeráků používají i v jižní Asii³⁵ a rovněž v Africe.³⁶

V cílových zemích pašování migranti zveřejňují zpětnou vazbu o pašerácích a jejich službách a odhalují případy, kdy pašeráci selhali, podváděli nebo s migranty zacházeli špatně. Migranti a uprchlíci také komentují své zkušenosti v přijímajících zemích i administrativní postupy při zařizování pobytu v dané zemi.

Sociální média se využívají také pro propagaci pašeráckých služeb; často se umísťují reklamy na Facebook nebo na jiná fóra, která migranti obvykle využívají pro výměnu názorů a zkušeností. V těchto příspěvcích pašeráci představují svou nabídku, často s využitím atraktivních fotografií. Zdůrazňují různé možnosti placení, jako je například platba po doručení požadovaného víza. Mohou také žádat potenciální klienty, aby se s nimi přímo spojili přes některou aplikaci pro zasílání zpráv, z nichž některé mají i výhodu anonymity.

Lze narazit na různé „cestovní balíčky“, od plaveb po lety. Často se propagují „garan- tovaná víza“ do cílových zemí i pasy nebo různé další cestovní doklady.

Při prodeji svých služeb pašeráci migranti často podvádějí a směřují neregulérní migrační pohyby k určitým tranzitním a cílovým zemím, anebo naopak pryč od nich.³⁷ Na některých facebookových stránkách pašeráci předstírají, že pracují pro nevládní organizace nebo pro falešné agentury Evropské unie, které mají za úkol organizovat bezpečnou cestu do Evropy po moři.³⁸ Zjistilo se také, že někteří pašeráci cílíci na afghánské migranty vystupují v sociálních médiích jako azyloví „právní poradci“.³⁹

Ceny a platební metody: vycházet vstříc poptávce

Poplatky za pašování se výrazně liší podle celé řady faktorů – vzdálenosti, regionu, způsobu přepravy, hraničních kontrol, obtížnosti překročení hranice a dalších. Pašeráci operují velmi podobně jako legální podniky a za různé služby si účtují různé poplatky. Obvykle čím vyšší je cena, tím vyšší je pravděpodobnost úspěšné pašerácké služby. Zároveň vysoká cena navzdory slibům pašeráků nezajišťuje bezpečnou a úspěšnou pašeráckou cestu.

34 Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Final Report*, září 2015.

35 Donini, A., Monsutti, A. a Scalettari, G., *Afghans on the Move: Seeking Protection and Refuge in Europe*, výzkumná zpráva o globální migraci č. 17, Postgraduální institut mezinárodních a rozvojových studií (The Graduate Institute of International and Development Studies), Globální centrum pro migraci, 2016: 13–14.

36 MHub (Severoafričké centrum pro smíšenou migraci), *Conditions and risks of mixed migration in North East Africa*, listopad 2015: 44.

37 Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Final Report*, září 2015.

38 Toaldo, M., *Migrations through and from Libya: a Mediterranean challenge*, Istituto Affari Internazionali (Institut pro mezinárodní vztahy), květen 2015.

39 Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *From a refugee perspective: Discourse of Arabic speaking and Afghan refugees and migrants on social media from March to December 2016*, duben 2017: 22.

Jeden z příkladů, jak pašeráci účtují různé ceny za různé služby, lze najít na východní středomořské trase. Cena za cestu z tureckého pobřeží na některý z řeckých ostrovů se pohybuje od 900 do 7 000 €.

Cenové rozdíly nesouvisí jen s pohodlností a bezpečností způsobu přepravy. Ceny se také často mění podle ročního období a bývají nižší v době, kdy je cesta nebezpečnější. Ceny také mohou odrážet výsledek vyjednávání mezi migranty a pašeráky. Takové smlouvání – o cenách, ale také o podmínkách, bezpečnostních otázkách, trasách a dopravních prostředcích – může do jisté míry záviset na vyjednávací síle migranta vůči pašerákovi.

Služby nabízené na různých pašeráckých trasách se liší. Například na východní středomořské trase – na rozdíl od centrální středomořské – poplatek za pašování obvykle zahrnuje „garanci přepravy“. Zakoupený pašerácký balíček obnáší několik pokusů: pokud se plavba nezdaří, má migrant právo cestovat znovu zdarma, dokud se nedostane do destinace. Podobnou službu příležitostně nabízejí pašeráci zprostředkovávající přepravu z Indie do Evropy.

V jihovýchodní Asii mohou pašerácké služby zahrnovat i zajištění zaměstnání v cílové zemi. A i pokud zajištění zaměstnání zahrnuto není, poplatek za pašování uhrazený migranty obvykle pokrývá nejen náklady na překročení hranice, ale také ubytování a dopravu k zaměstnavateli.

Poplatek za pašování se navíc může lišit i podle pohlaví a občanství migrantů. Tato cenová diferenciací může souviset s vyšší nebo nižší poptávkou po pašeráckých službách u občanů určitých zemí i s předpokládanou kupní silou migrantů. Kupříkladu syrským občanům se často účtují vysoké poplatky, jelikož se předpokládá, že jsou bohatší než občané mnoha jiných zemí snažících se po stejných trasách dostat do Evropy.

Pašeráci mohou požadovat, aby migranti za překročení hranic zaplatili předem. Avšak častěji migranti platí v různých úsecích trasy, přičemž první platbu uhradí na začátku cesty a poslední platbu po dosažení destinace. Platba předem zvyšuje ohrožení migrantů po cestě, jelikož pašerák už obdržel poplatek a má jen malou motivaci zacházet s migranty slušně a zorganizovat cestu bezpečně. Naproti tomu platba až po překročení hranice rizika snižuje, jelikož je v zájmu pašeráka, aby se migranti bezpečně dostali do destinace.

V případech, kdy poplatek za pašování pokrývá jediné překročení hranice, se platí buď předem, anebo obvykleji ve dvou splátkách – první na začátku a druhá v cíli. Takto pašeráci operují například na hranici mezi Zimbabwe a Jihoafrickou republikou. Po první platbě pašeráci převedou migranty přes hranici, a jakmile je migrant za ní, uhradí druhou a poslední splátku.

Avšak ne vždy pašeráci cestují přes hranici spolu s migranty. Například na východní středomořské trase uhradí někteří migranti polovinu poplatku předem. Zbytek zaplatí příbuzní nebo přátelé, jakmile je ústním nebo písemným potvrzením a fotografiemi migranta v cílové zemi doloženo bezpečné završení cesty.

Obvykle čím delší je pašerácká trasa, tím propracovanější je platební metoda. Jednou z nejužívanějších metod na dlouhých pašeráckých trasách je *hawala*. Tento systém zahrnuje příbuzné, přátele nebo důvěryhodné známé v zemi původu. Než vycestují ze své země, migranti nebo jejich příbuzní předají peníze důvěryhodné osobě, ručiteli neboli *hawaladarovi*. Během cesty ručitel odevzdá poplatek pašeráckému organizátorovi, jakmile se migrant dostane do destinace. Pokud bylo domluveno více splátek, zkontaktuje migrant *hawaladara* v různých okamžicích cesty a požádá ho, aby uvolnil peníze pašerákům vždy poté, co migrant bezpečně dokončí daný úsek.

Systém *hawala* hojně využívají migranti pašovaní z jihozápadní Asie po východní středomořské trase. A na systém *hawala* často spoléhají rovněž migranti pašovaní organizovaným způsobem z východní Afriky do Evropy.

Tam, kde se systém *hawala* nevyužívá, se pro převod peněz z cílových zemí často využívají komerční agentury zajišťující převod peněz. V těchto případech jsou peníze uloženy u agentury a chráněny bezpečnostním kódem. Jakmile migrant potvrdí, že bezpečně dorazil do průběžné nebo konečné destinace, jsou peníze pašerákovi uvolněny prozrazením bezpečnostního kódu.

V jiných výchozích regionech se mohou používat jiné způsoby platby. Nicméně podobají se výše popsaným metodám – platby se uskutečňují v různých fázích cesty podle postupu pašování.

Tabulka 3: Vybrané poplatky za pašování zaznamenané v nedávných studiích

Pašerácká cesta nebo trasa	Typ pašování	Zaznamenané náklady	Zdroje:
Eritrea – Súdán/ Etiopie – Libye/Egypt	pozemní trasa	zhruba 4 000 dolarů	Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, <i>Integrated responses to human smuggling from the Horn of Africa to Europe</i> , květen 2017: 20.
Somálsko (Somaliland) – Súdán – Libye/ Egypt	pozemní trasa	od zhruba 2 000 do 3 500 dolarů	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a Altai Consulting, <i>Mixed migration: Libya at the crossroads</i> , listopad 2013. Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, <i>Integrated responses to human smuggling from the Horn of Africa to Europe</i> , květen 2017: 20.
z Afrického rohu do jižní Afriky	převážně pozemní trasa (s možnými odchylkami po moři)	zhruba 3 000–3 500 dolarů	Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), <i>Smuggled south. An updated overview of mixed migration from the Horn of Africa to southern Africa with specific focus on protection risks, human smuggling and trafficking</i> , informační dokument RMMS č. 3, březen 2017: 16. Regionální sekretariát pro smíšenou migraci, <i>Migrant smuggling in the Horn of Africa & Yemen: the political economy and protection risks</i> , červen 2013: 30.
Agadez (Niger) – Libyjské pobřeží	pozemní trasa	zhruba 2 000–3 000 dolarů	Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, <i>Integrated responses to human smuggling from the Horn of Africa to Europe</i> , květen 2017: 20.
Agadez (Niger) – Sabhá (jihozápadní Libye)	pozemní trasa	zhruba 100–300 dolarů	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a Altai Consulting, <i>Mixed migration: Libya at the crossroads</i> , listopad 2013: 35.

turecké pobřeží – řecké ostrovy	mořská trasa	od zhruba 1 000 až do 8 000 dolarů	Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, <i>A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Final Report</i> , září 2015: 43.
z Malty do Itálie (sekundární pohyb v rámci EU)	mořská trasa	1 100 dolarů	Regionální sekretariát pro smíšenou migraci, <i>Abused & abducted: the plight of female migrants from the Horn of Africa in Yemen</i> , říjen 2014.
z Francie do Spojeného království (sekundární pohyb v rámci EU)	mořská nebo pozemní trasa	od 5 000 do 7 500 dolarů	Dětský fond OSN (UNICEF), <i>“Neither safe nor sound”: Sexual exploitation, trafficking and abuse engulfing the lives of children in the camps of Calais and Dunkirk</i> , tisková zpráva, 16. června 2016.
Libye – Itálie	mořská trasa	od zhruba 500 až do 2 500 dolarů	Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, <i>A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Final Report</i> , září 2015. Regionální sekretariát pro smíšenou migraci, <i>Going West: Contemporary Migration Trends from the Horn of Africa to Libya and Europe</i> , červen 2014: 49.
Etiopie – Boosaaso (Somálsko) – Saúdská Arábie	pozemní, mořská a pozemní trasa	zhruba 900 dolarů	Odbor výzkumu a informací (Research and Evidence Facility), <i>Migration between the Horn of Africa and Yemen: A Study of Puntland, Djibouti and Yemen</i> , Světenský fond EU pro Afriku (sekce Africký roh), 25. července 2017: 41.
Etiopie – Obock (Džibutsko) – Saúdská Arábie	pozemní, mořská a pozemní trasa	zhruba 850 dolarů	Odbor výzkumu a informací (Research and Evidence Facility), <i>Migration between the Horn of Africa and Yemen: A Study of Puntland, Djibouti and Yemen</i> , Světenský fond EU pro Afriku (sekce Africký roh), 25. července 2017: 41.
Boosaaso (Somálsko) – Jemen	mořská trasa	zhruba 120–150 dolarů	Odbor výzkumu a informací (Research and Evidence Facility), <i>Migration between the Horn of Africa and Yemen: A Study of Puntland, Djibouti and Yemen</i> , Světenský fond EU pro Afriku (sekce Africký roh), 25. července 2017: 41.
Obock (Džibutsko) – Jemen	mořská trasa	zhruba 60–200 dolarů	Odbor výzkumu a informací (Research and Evidence Facility), <i>Migration between the Horn of Africa and Yemen: A Study of Puntland, Djibouti and Yemen</i> , Světenský fond EU pro Afriku (sekce Africký roh), 25. července 2017: 41.
z Nepálu/Indie do Spojených států	letecká trasa	od zhruba 27 000 až do 47 000 dolarů	Verité, <i>Labor brokerage and trafficking of Nepali migrant workers</i> , 2012: 79. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant smuggling in Asia, Country Profiles: South Asia</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, srpen 2015 (omezená distribuce): 38.

z Indie do Evropy (Schengenský prostor)	letecká trasa	od zhruba 15 000 až do 30 000 dolarů	Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky, <i>Yearbook on Illegal Migration, Human Smuggling and Trafficking in Central and Eastern Europe</i> , 2011: 192, 250. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant smuggling in Asia, Country Profiles: South Asia</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, srpen 2015 (omezená distribuce): 32.
Afghánistán – západní Evropa	letecká trasa	zhruba 10 000–15 000 dolarů	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant Smuggling in Asia: Current Trends and Related Challenges</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, duben 2015: 34–35. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Comparative Research on Financial Flows within Migrant Smuggling from Asia to Europe</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, 2013: 22.
z Afghánistánu do západní Evropy	pozemní trasa	zhruba 10 000 dolarů	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant Smuggling in Asia: Current Trends and Related Challenges</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, duben 2015: 34–35.
Pákistán – západní Evropa	pozemní trasa	od zhruba 3 000 až do 8 000 dolarů	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant Smuggling in Asia: Current Trends and Related Challenges</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, duben 2015: 34–35.
Pákistán – západní Evropa	letecká trasa	od zhruba 12 000 až do 18 000 dolarů	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant Smuggling in Asia: Current Trends and Related Challenges</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, duben 2015: 34–35.
Vietnam – západní Evropa	letecká a pozemní trasa	od zhruba 7 000 až do 15 000 dolarů	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, <i>Migrant Smuggling in Asia: Current Trends and Related Challenges</i> , Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, duben 2015: 34–35, 71.
ze Střední Ameriky přes mexickou hranici do Texasu (Spojené státy)	pozemní trasa	od zhruba 4 000 až do 15 000 dolarů	El Colef (El Colegio de la Frontera Norte), Emif Sur (Výzkum migrace na jižní hranici Mexika), 2018, mexické Ministerstvo práce a sociálních věcí, Národní rada pro populaci (CONAPO), Odbor migrační politiky.
z Mexika do Spojených států	pozemní trasa	v rozmezí kolem 5 000 dolarů	Mexico Migration Project, <i>Border Crossing Costs 1975–2013</i> , MMP 161, Princetonská univerzita, 2017.

Různé způsoby jak organizovat pašování migrantů

Když pašeráci vytvářejí obchodní model pro své operace, musejí naplánovat a rozhodnout několik aspektů. Potřebují své podnikání vystavět na požadavcích vycházejících z tužby lidí migrovat. Ti, kdo by rádi opustili svou zemi, mohou chtít cestovat do nějaké vzdálené země, anebo jen do sousední. Mohou potřebovat zprostředkování celé cesty, anebo jen některých jejích částí. Někteří mohou utratit víc peněz než jiní a někteří mohou strávit víc času na cestě. Pašeráci si také potřebují vybudovat reputaci, aby ti, kdo jejich služby potřebují, je využívali.

Pro přípravu úspěšných pašeráckých operací je zapotřebí vzít v potaz i další aspekty. Například některé hranice se překračují obtížněji v závislosti na geografických podmínkách, ročním obdobím, míře kontroly a podmínkách v přijímající zemi. V reakci na všechny tyto potřeby pašeráci využívají různé obchodní modely. Níže uvedené popisy nepředstavují

vyčerpávající seznam a jsou míněny jako ilustrace toho, jak pašerácké operace obvykle probíhají. Trajektorie jednoho pašovaného migranta může zahrnovat úseky cesty organizované několika různými způsoby.

Klíčová rozhodnutí o organizaci pašování bývají často ovlivněna především poskytovateli služby, tedy pašeráky. Avšak v případech, kdy ti, kdo chtějí být pašováni, jsou při vyjednávání s pašerákem v silném postavení – zpravidla proto, že mají k dispozici finanční zdroje a/nebo v daném výchozím místě operuje mnoho navzájem si konkurujících pašeráků – mohou na různá rozhodnutí týkající se cesty mít silný vliv i oni.

Úplný balíček

Model úplného balíčku je vhodný pro dosažení vzdálených destinací v krátkém čase. Zorganizována je celá cesta od počátku až do destinace, včetně veškeré dopravy a překročení všech hranic. Trasy i metody cestování obvykle vybírají a o organizaci neregulérních překročení hranic rozhodují pašeráci. Na hranicích se nečeká dlouho. Tento model vyžaduje, aby pašeráci měli dobrou reputaci, a vybudovali si tak důvěru u těch, kdo zvažují, že by využili jejich služeb. Úplné balíčky mohou být propagovány různými médii. Pašeráci potřebují dobré organizační dovednosti a funkční síť, aby dokázali zařídit všechna překročení hranic, uplatit úředníky a zajistit přepravu do vyžádané destinace – to všechno jsou dovednosti, jimiž disponují organizované zločinecké skupiny. Cena takovýchto balíčků bývá poměrně vysoká.

Pašerácké centrum jako supermarket

V tomto obchodním modelu si mohou migranti sjednat všechny služby v pašeráckém centru, které se často nalézá poblíž výchozích nebo tranzitních bodů. Může se též nacházet v některých uprchlických táborech v reakci na potřeby těch, kdo by chtěli pokračovat v cestě. V některých centrech probíhá aktivní nábor migrantů ve snaze získat je pro některou z konkurujících si pašeráckých služeb. Migranti mohou do centra buď přicestovat sami, nebo mohou využít služeb místních pašeráků. V některých případech jsou migranti přepraveni do centra, aby pokračovali v cestě s pomocí místních pašeráků.

Geografický monopol

Pokud mají pašeráci geografickou kontrolu nad určitou oblastí, mohou nabízet své lokální znalosti pro zajištění bezpečných pašeráckých operací anebo mohou umožňovat či omezovat pohyby v oblasti, kterou kontrolují. Teritoriální kontrola může zahrnovat geografickou oblast podél pašerácké trasy nebo ve výchozích, cílových či jiných hraničních oblastech. Pašeráci v tomto modelu mohou představovat profesionální skupinu – jádro, obklopené volnou a pružnou sítí. „Profesionální“ pašeráci si mohou najímat zaměstnance, kteří jednají přímo s klienty, anebo se domluvit na využívání služeb amatérů. Mohou též nakupovat vozidla pro přepravu migrantů a uprchlíků a organizovat překračování hranic. Někdy teritoria i pašování, ke kterému v nich dochází, kontrolují určité etnické skupiny.

Cestovní kancelář

Migrantům může cestovní a související služby nabízet volně organizovaná síť pašeráků. Tato síť zahrnuje oportunistické individuální pašeráky, kteří jsou neformálně organizovaní a pružně mezi sebou interagují. Tyto sítě mohou zahrnovat různé profesionály, jako jsou agenti a řidiči taxi, autobusů a nákladních vozů, kteří pod vedením hlavního pašeráka fungují jako pašeráčtí manažeři přepravující lidi od začátku cesty až do cíle. Pašeráčtí manažeři mohou spolupracovat s celou řadou pašeráků, kteří plní konkrétní úkoly, jako jsou doprovod, přeprava nebo ubytování migrantů. Hlavní pašeráci (pašeráčtí manažeři) se starají o celkovou organizaci a mohou pomáhat i s praktickými úkoly, jako je uplácení nebo shánění průvodců pro migranty. Někdy hlavní pašerák operuje ze zahraničí. V některých případech hlavní pašeráci jako zástěrku pašeráckého podnikání provozují cestovní kanceláře. Migranti mohou být pašováni ve skupinách nebo jednotlivě.

Model „nasedej a vysedej“ („hop on hop off“) po pašerácké trase

V tomto modelu se pašerácké služby nabízejí po trase podle aktuální potřeby a finanční situace migranta. Pašerácká trasa sestává z několika samostatných úseků, které mohou, ale nemusejí vyžadovat pomoc pašeráků. Migranti mohou tyto úseky urazit různými způsoby – pěšky či pozemní, mořskou nebo leteckou dopravou, a to buď samostatně, nebo s pomocí různých pašeráků. Mezi jednotlivými úseky si migranti někdy potřebují udělat přestávku, aby si práci vydělali na další část cesty nebo počkali na vhodné pašeráky, jiné roční období či zlepšené povětrnostní podmínky. V některých případech tyto pauzy poskytují pašerákům příležitost migranty vykořisťovat.

Oportunistické pašování

Tento model se opírá o nahodilé, dočasné a ad hoc operace uskutečňované pašeráky, kteří si pašováním migrantů doplňují jiné zdroje příjmů anebo se do něj zapojují, když se naskytne příležitost. Pašerácké sítě, existují-li, jsou volně propojené, neformální a ne striktně hierarchické. Různí jedinci a skupiny vytvářejí pružné řetězce, jejichž členové jsou snadno nahraditelní jen s malým nebo žádným narušením aktivit dané sítě. Služby nabízené pašeráky často závisejí na majetnosti migrantů. V některých případech pašeráci nabízejí i jiné služby než pašování a mohou vystupovat jako zprostředkovatelé práce nebo nabízet ubytování.

Od jednoho úseku k dalšímu

Tento model se opírá o propojené úseky dané trasy. Migranti mohou cestovat od jednoho úseku k dalšímu s využitím různých metod – některé z nich zahrnují pašování, jiné nikoliv. Na konci pašeráckého úseku pašeráci předají migranty dalšímu pašerákovi, který zorganizuje další úsek cesty. Pašeráci mohou též poskytovat dočasné ubytování, kde migranti mohou počkat na vhodné podmínky pro pokračování cesty. Pašerácký podnik může fungovat jako malý, oportunistický a „na částečný úvazek“, pokud pašeráci nejsou organizováni, ale může být i poněkud propojenější a vytvářet volnou síť. Pašeráci mohou též dávat úplatky, aby se s migranty dostali přes hranice, aby zamezili úředníkům nahlásit odhalení anebo aby zabránili krokům proti zaměstnavatelům neregulérních migrantů.

II. 3. 2. Co vyžaduje pašování

Teritoriální kontrola a důvěra migrantů

Kontrola teritoria je důležitým předpokladem úspěchu pašeráckého podnikání. Profily občanství pašeráků ukazují, že většina pašeráků operujících u hranic obvykle bývá občany výchozí země. Pašeráci působící ve výchozích bodech pašování po moři zpravidla bývají občany zemí, kde se tyto přístavy nacházejí.

Většinu pozemních úseků na některých afrických trasách provozují pašeráci, kteří jsou občany zemí, v nichž operují. Pokud trasa vede migranty přes různé jurisdikce, přebírají operaci pašeráci mající teritoriální kontrolu nad oblastí, kudy migranti procházejí. Například ve východním Súdánu je kmen Rašaidů podle všeho zapojen do pašování migrantů jakéhokoliv občanství procházejících teritoriem pod kontrolou kmene. Jiné skupiny, často nomádké, kontrolují pašerácké cesty v jiných částech Afriky, které historicky ovládají. Podobné pravidelnosti se ukazují i jinde, například u různých přeshraničních cest na americkém kontinentu anebo v oblasti mezi Afghánistánem, Pákistánem a Íránskou islámskou republikou, kde pašeráci často mívají silné etnicko-jazykové vazby na místní komunity a pocházejí z příhraničních regionů.

Pokud jde o pašeráky ve zprostředkovatelských či koordinačních rolích, jejich práce není tak úzce spjata s teritoriem, ale spíše s pašovanými migranty. Například v Libyi jsou pašeráci, kteří organizují plavby po centrální středomořské trase, obvykle Libyjci. Ale pašeráčtí zprostředkovatelé z různých afrických zemí, kteří v Libyi spolupracují s libyjskými pašeráky, jsou často zapojeni do organizování cest pro své spoluobčany, kteří chtějí být pašováni do Evropy.

Na mnoha trasách je zřejmá role migračních diaspor v pašování. Například somálské čtvrtě v některých významných afrických hlavních městech slouží jako hlavní pašerácká centra na trasách z Afrického rohu do Evropy a různé komunity v jižní a jihozápadní Asii fungují podobně pro některé klíčové migrační trasy do západní Asie a Evropy.

Roli etnicko-jazykové spřízněnosti mezi migranty a pašeráky i pašeráckými zprostředkovateli lze spojit s „lidským faktorem“ a významem důvěry pro úspěch pašeráckého podnikání. Pro migranty může být snazší důvěřovat lidem ze stejné komunity, když mají uhradit leckdy značné poplatky a vyrazit na nejistou cestu.

Důvěra je také klíčový důvod, proč pašeráci pracující na různých trasách jako zprostředkovatelé bývají často přátelé, příbuzní, příslušníci dané komunity nebo navrátilci, kteří v komunitě původu mají dobrou pověst. V některých případech se udává, že pašeráci jsou nejen lokálně uznávaní jedinci, ale mohou mezi svými klienty i žít a šířit svou reputaci organizátorů úspěšných pašeráckých operací.

Role informací v pašeráckém podnikání

Informace jsou klíčem k pašeráckému podnikání. Na jedné straně dezinformace poskytované migrantům zvyšují poptávku po pašeráckých službách. Informace o výsledcích

svých pašeráckých operací, které pašeráci migrantům dávají, bývají často nerealisticky optimistické. V některých případech mohou migranti zakoupit služby, které by si nekoupili, pokud by byli dostali správné informace o cestovních rizicích a o situaci v cílové zemi.

Na druhé straně přesné poznatky o nejúspěšnějších způsobech, jak se dostat do cílových zemí, tvoří základ pašeráckých operací. Pašeráci obvykle bývají informováni nejen o geografii a možných pozemních, mořských a leteckých trasách, ale také o národní legislativě, vízových režimech, migrační politice, hraničních kontrolách, způsobech vymáhání práva a dalších aspektech, které lze využít pro zisk. Pašeráci jsou si například vědomi toho, že když se migranti na některých trasách přihlásí k určitým občanstvím, tak tím zvýší pravděpodobnost, že se dostanou do požadované cílové země nebo v ní získají ochranu.

V případech, kdy jsou migranti – ať už pašovaní, nebo ne – zadrženi při neregulérním překročení hranice, se reakce úřadů často odvíjí od občanství migrantů. Lidé s určitými občanstvími jsou okamžitě vráceni, u lidí s dalšími občanstvími může snadno přijít v potaz udělení statusu uprchlíka, zatímco jiní migranti nemusejí být okamžitě vyhoštěni kvůli neexistenci bilaterální dohody s jejich zemí původu a nejspíš se budou moci v cílové zemi volně pohybovat. Na některých mořských trasách mohou pašeráci migrantům rozdávat telefonní čísla státních orgánů, aby je migranti mohli telefonicky požádat o záchranu, pokud nechat se zadržet je jednou ze strategií pro zvýšení pravděpodobnosti, že migrant bude moci v cílové zemi zůstat.

Schopnost pašeráků získávat a využívat informace je zásadní u leteckého pašování. Jelikož pašeráci mají povědomí o vízových omezeních a politikách v různých zemích, často využívají tranzitní „příhodná letiště“ (*airports of convenience*). Vyberou tranzitní letiště podle konečné destinace a občanství migrantů. Poté pašeráci zorganizují pro migranty let na tranzitní letiště a odtamtud dál do konečné destinace. První část tranzitu může zahrnovat regulérní překročení hranice a až druhým letem se potom migrace může stát neregulérní. Při takovéto organizaci se pro první úsek cesty využívají legální cestovní doklady, kdežto pro druhý úsek se používají zfalšovaná nebo podvodně získaná víza v naději, že bezpečnostní kontrola bude méně přísná, jelikož se jedná o let z důvěryhodného výchozího místa. V jiných případech mohou pašeráci migranta požádat, aby cestovní doklady zničil a úmyslně zmeškal let do udávané destinace. V mezinárodním sektoru na tranzitním letišti se poté migrant sejde se členem pašerácké sítě. Tam pro další cestu do zamýšlené destinace obdrží falešné nebo podvodně získané doklady i novou letenku a palubní lístek.

Pašeráci mohou také vybírat cílová letiště nejen podle vízových požadavků, ale též s ohledem na blízkost požadované destinace daného migranta. Z těchto letišť pašují migranty po pozemních nebo mořských trasách až do konečných destinací.

Korupce a podvodné cestovní doklady

Některé formy pašování migrantů se uskutečňují tak, že bezpečnou cestu a beztrestnost zajišťuje zapojení místních úředníků. Korupce je běžná metoda užívaná pro pašování migrantů přes mezistátní hranice. Korupční praktiky se udávají pro téměř všechny pašerácké trasy probírané v této studii. Zda tyto praktiky zahrnují malé částky v hotovosti

vyplácené přímo pohraniční stráž, anebo větší částky pro výše postavené příslušníky diplomatického sboru, závisí na dostupných zdrojích a na schopnosti pašeráků dostat se k představitelům různých institucí.

Na většině afrických tras ti, kdo procházejí oficiálními hraničními přechody, podle všeho často musí pohraniční stráž předat úplatek i v případě, že předloží cestovní doklady. Podobné praktiky se udávají pro středoamerické trasy do Severní Ameriky, Evropskou unii a některé části Asie. Na letištích se někdy platí imigračním úředníkům nebo pracovníkům aerolinií za to, že při kontrole cestovních dokladů přimhouří oko.

Na vyšších úrovních může pašování zahrnovat úředníky vydávající víza a vedoucí pracovníky imigračních úřadů, kteří jsou zapojení do korupčních praktik. Kupříkladu výměna pasové stránky s biometrickými údaji vyžaduje pomoc někoho, kdo má přístup k oficiálním postupům a vybavení. Avšak asi častěji korupce přichází do hry při vydávání pravých dokladů bez splnění zákonných podmínek anebo na podvodných základech. Pašeráci například mohou získat zfalšovaný rodný list a ten poté využít pro získání „pravého“ pasu.

Některé pašerácké sítě jsou při svém úsilí o získání regulérních víz podvodnými prostředky obzvláště důmyslné a kreativní. Mohou zakládat fiktivní firmy a smyšlené pobočky v cílových zemích, organizovat fingované konference či taneční skupiny anebo zakládat falešné bankovní účty, jimiž dokládají finanční prostředky požadované pro získání legálního víza. V těchto případech mohou být žádosti o víza podpořeny dalšími padělanými dokumenty, jako jsou letenky, palubní lístky, povolení k pobytu, rodné listy, garanční dopisy nebo další dokumenty dokládající, že identita žadatele o vízum je totožná s identitou uvedenou v pase. Jako způsob zprostředkování legálního vstupu podvodnými prostředky se udává též organizování fingovaných sňatků. Pro účely pašování se cestovní doklady jako pasy a víza padělají, falšují, kradou, získávají podvodem nebo korupcí, užívají někým jiným než právoplatným vlastníkem, a dokonce i kompletně vyrábějí dle fantazie.

Bezohlednost

Pokud se pašeráci nedokážou dostat k úředníkům nebo cestovním dokladům, mohou prodávat nebezpečné cesty, které často zahrnují plavby přes moře. Jedno z rizik, jimž čelí migranti pašování po mořských trasách, souvisí s praktikou některých pašeráků poškozovat plavidla migrantů, aby si vynutili jejich záchranu na moři. Zachraňovat lidi v nouzi na moři je povinnost daná mezinárodním mořským právem. Pašeráci někdy zneužívají tento základní humanitární a právní princip a vystavují migranty bezprostřednímu riziku utonutí. Migrantům pašovaným na lodích mohou dát satelitní telefon, aby si přivolali na pomoc pobřežní stráž. Plán je, že migranti pobřežní stráž sdělí informace o své poloze, takže bude možné je lokalizovat, přiblížit se k nim a zachránit je. Poté by migranti měli být přepraveni do nejbližšího bezpečného přístavu, což obvykle bývá plánovaná destinace.

Tato strategie je velmi riskantní a ne vždy úspěšná. Migrantům se nemusí podařit udát včas přesnou polohu. Navíc přesun stovek panikařících lidí z potápějícího se plavidla na člun pobřežní stráže je obtížný úkol. Dalším klíčovým faktorem je za takovýchto okolností počasí. Z pohledu pašeráků má tato metoda zásadní výhodu: vyhnou se riziku zadržení ze

strany orgánů v cílové zemi. Na centrální a východní středomořské trase člun často řídí migrant – zpravidla vybraný nějakou dobu před vyplutím – který mohl dostat nabídku cestovat zadarmo.

Tato pašerácká technika zahrnuje pravděpodobnou ztrátu plavidla. Čluny se obvykle potopí nebo jsou zabaveny orgány v cílové zemi. Ovšem při pašování přes Rudé a Arabské moře tomu tak ledaskdy nebývá, neboť riziko zadržení v cíli je tam omezené a nedostatek zdrojů nutí pašeráky využívat stejné plavidlo pro více cest.

Některé mořské trasy vyžadují propracovanější plánování a organizaci, a tedy i větší kapacity pašerácké sítě. Pro cesty na větší vzdálenosti mohou pašeráci využívat takzvanou strategii „mateřské lodě“. Při vyplutí jsou migranti umístěni do velké „mateřské lodě“, která může cestou udělat několik zastávek a naložit další pasažéry. U cílového pobřeží jsou migranti přesunuti do menších člunů a „mateřská loď“ se vrací do přístavu.

II. 3. 3. Kdo provozuje pašování migrantů: amatéři a profesionálové

Do pašování migrantů je zapojena celá řada různých aktérů: „profesionální“ pašeráci pracující v organizovaných skupinách, amatérští pašeráci pracující samostatně, bývalí pašování migranti nebo cestovní agenti, abychom uvedli několik příkladů. Amatérští pašeráci jsou obyčejní muži a ženy různého věku a povolání, kteří poskytují pašerácké služby. Tito pašeráci obvykle zajišťují přepravu nebo pracují jako průvodci na základě ad hoc dohod. Zpravidla jsou zapojeni do pašování přes pozemní hranice, přičemž migranti bývají ukryti v nákladních a osobních vozech nebo dovedeni pěšky k hranici po odlehlých stezkách. V jižní Africe se jim říká *malayitsha*, na americkém kontinentu *coyotes* či *polleros* anebo obecně „převaděči“ (*passeurs*) či „taxikáři“ (*taxi drivers*).

Amatérští pašeráci fungující jako přepravci a průvodci nemusejí nutně nabízet pašerácké služby samostatně, ale mohou pracovat i jako zaměstnanci dobře organizovaných „profesionálních“ pašeráků nebo ve skupinách propojujících migranty s dalšími amatérskými pašeráky. V některých případech si tyto individuální průvodce a řidiče najímají různí profesionální pašeráci. Pokud amatéři pracují ve skupinách, často vykonávají specifické úkoly a leckdy pracují pohromadě jen sezonně nebo sporadicky.

Do pašování mohou být zapojeni také příslušníci lokálních komunit na pašeráckých trasách. Do pašování migrantů jsou podle všeho zapojeny kupříkladu domorodé komunity v některých andských zemích nebo vesničané v některých pobřežních oblastech u Rudého moře. A živobyť si z pašování migrantů udělaly také určité komunity na afrických pašeráckých trasách.

Pašeráci pracující pohromadě: volná forma nadnárodního organizovaného zločinu

Jádrem organizovaných pašeráckých skupin operujících v mnoha částech světa jsou profesionální pašeráci. Pašerácké organizace zahrnují celou škálu od jednoduchých operací kolem jediné hranice až po komplexní struktury schopné přepravovat migranty přes celé kontinenty a četné hranice. Větší pašerácké gangy potřebují celou řadu pašeráků operujících v různých fázích cesty, například náboráře, zprostředkovatele, dohodce, posky-

tovatele ubytování, řidiče, průvodce a další. Provozují-li pašování organizované skupiny, jsou všechny tyto role součástí stejné organizace anebo v jejím blízkém dosahu. Profily pašeráků se zpravidla mění podle role dané osoby v procesu pašování.

Na mnoha trasách se pašování neomezuje na zprostředkování neregulérního překročení hranic, ale zahrnuje i přípravu a následnou fázi. Některé z tras se plánují na mnoho úseků s různými aktéry operujícími ve výchozích, tranzitních a cílových zemích. To nutně neznamená, že by tito aktéři byli součástí strukturované organizace a podléhali stejné hierarchii. Na mnoha pašeráckých trasách pašeráčtí zprostředkovatelé odkazují „své“ migranty na jiné místní pašeráky zařizující překročení konkrétních hranic. V některých případech pašeráci část procesu „outsourcují“ a předávají migranty od jednoho místního pašeráka k dalšímu. V těchto případech je přesnější hovořit o „pašeráckých sítích“. To vyjadřuje existenci systematických kontaktů založených na obchodních vztazích, nikoliv však hierarchickou strukturu.

Míra integrace uvnitř pašeráckých sítí se v různých částech světa liší. Na většině tras pašování provozují volně propojení jedinci vytvářející širokou síť oportunistů, kteří operují v malém měřítku a většinou nemají vazby na velké skupiny organizovaného zločinu. Takové sítě zpravidla operují na výrazně lokální úrovni. Členové těchto sítí mohou pracovat jako průvodci, agenti nebo řidiči taxi, autobusů a nákladních vozů a propojují migranty s dalšími pašeráky na jiných místech nebo je přepravují přes jednotlivé úseky trasy.

Na významných trasách, jako je východní středomořská trasa nebo trasa z Afrického rohu do Evropy, působí různé organizace. V některých případech lze též narazit na propracovanější a vysoce profesionální organizace. V severní Africe se značná část pašeráckého podnikání podle všeho opírá o hierarchičtější organizační struktury, než jaké jsou pozorovány v jiných regionech. Pašerácké sítě v jihozápadní a východní Asii zpravidla využívají organizátory v zemích původu i členy v tranzitních zemích k udržování vztahů s mezinárodními sítěmi a ke koordinaci sítí místních pašeráckých agentů. Ti obvykle bývají dobře zavedení a mívají interní dělbu práce.

Vztahy s jinými organizovanými kriminálními aktivitami a ozbrojenými skupinami

Vazby mezi pašeráckými sítěmi a jinými kriminálními trhy jsou podle všeho spíše výjimky než pravidlo. Na většině tras sice na mnoha úrovních funguje zřetelné spojení mezi pašováním migrantů a korupcí, avšak z dostupné literatury nevyplývá, že by existovaly časté vztahy nebo spolupráce mezi pašeráky migrantů a osobami zapojenými do jiných forem organizovaného zločinu.

Obecně vzato se nezdá, že by se pašeráci migrantů systematicky zapojovali do obchodování se zbraněmi či nelegálními drogami nebo do jiných „významných“ nezákonných obchodních aktivit. V některých částech světa existují určité výjimky, konkrétně v západní Africe, Afghánistánu, střední Asii a ve Střední Americe na severní trase do Spojených států. V posledním případě je ovšem jen málo dokladů o propojování nebo sblížování různých aktérů.

V některých oblastech afrického Sahelu podle všeho existují systematické kontakty mezi pašeráckými sítěmi a jinými zločineckými skupinami. Na tomto teritoriu se může křížit mnoho nelegálních druhů podnikání včetně přepravy pašovaných migrantů.

V jiných oblastech, například v částech západní Asie či Střední a Severní Ameriky, požadují mocné a strukturované zločinecké organizace od pašeráků migrantů „daně“ za průchod oblastí, které ovládají. Platba této „daně“ má migrantům zajistit bezpečnou cestu. Nicméně v některých případech mohou pašeráci migranty těmto zločineckým skupinám prodat, a ty pak mohou od rodin migrantů vymáhat výkupné. Drogové kartely mohou vymáhat daň za každého migranta cestujícího po amerických trasách do Spojených států. Nezaplacení někdy vede k mučení, a dokonce i vraždám.

Prameny

- A/59/2005, Valné shromáždění OSN, *In larger freedom: towards development, security and human rights for all*, zpráva generálního tajemníka, 21. březen 2005.
- Afghánská pobočka Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Afghanistan Migration Profile*, 2014.
- Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Fundamental rights at Europe's southern sea borders*, březen 2013.
- Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Monthly data collection on the current migration situation in the EU: February 2016 monthly report*, 1.–29. únor 2016: 26.
- Achilli, L., Tariq al-Euroba: *Displacement Trends of Syrian Asylum Seekers to the EU*, výzkumná zpráva MPC 2016/01, Centrum pro migrační politiku (Migration Policy Centre, MPC), Evropský univerzitní institut, 2016.
- Barasa, N. & Fernandez, L., „Kenya's implementation of the Smuggling Protocol in response to the irregular movement of migrants from Ethiopia and Somalia“, *Law, Democracy and Development*, roč. 19, 2015.
- Barker, C., *The people smugglers' business model*, Australský parlament, Parlamentní knihovna, výzkumná studie č. 2, 2012–2013, 28. února 2013.
- Beittel, J. S., *Mexico: Organized crime and drug trafficking organizations*, Výzkumná služba Kongresu Spojených států amerických (Congressional Research Service), 25. dubna 2017.
- Bensaâd, A., „Agadez, carrefour migratoire sahélo-maghrébin“, *Revue européenne des migrations internationales*, roč. 19 (1), 7–28.
- Bhawra, V. K., *Irregular migration from India to the EU: evidence from the Punjab*, projekt CARIM – Indie, výzkumná zpráva 2013/03.
- Bin Han, C., *Smuggled migrant or migrant smuggler: erosion of seaborne asylum seekers' access to refugee protection in Canada*, Centrum pro studium uprchlíků (Refugee Studies Centre), pracovní dokument č. 106, Oxfordská univerzita, únor 2015.
- Dětský fond OSN (UNICEF), *“Neither safe nor sound”: Sexual exploitation, trafficking and abuse engulfing the lives of children in the camps of Calais and Dunkirk*, tisková zpráva, 16. června 2016.
- Dimitriadi, A., *Migration from Afghanistan to third countries and Greece*, Helénská nadace pro evropskou a zahraniční politiku (Hellenic Foundation for European and Foreign Policy), 2013.

- Donini, A., Monsutti, A. & Scalettaris, G., *Afghans on the Move: Seeking Protection and Refuge in Europe*, výzkumná zpráva o globální migraci č. 17, Postgraduální institut mezinárodních a rozvojových studií (The Graduate Institute of International and Development Studies), Globální centrum pro migraci, 2016.
- El Colef (El Colegio de la Frontera Norte), Emif Sur (Výzkum migrace na jižní hranici Mexika), 2018, mexické Ministerstvo práce a sociálních věcí, Národní rada pro populaci (CONAPO), Odbor migrační politiky, dostupné na www.colef.mx/emif.
- Europol a Interpol, *Migrant smuggling networks: Joint Europol-INTERPOL Report*, exekutivní souhrn, květen 2016.
- Europol, *Migrant smuggling in the EU*, únor 2016.
- Eurostat, *Statistics on enforcement of immigration legislation*, online informace a databáze, aktualizováno v květnu 2017 (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation).
- Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Final Report*, září 2015.
- Evropská komise, *Information Concerning the Non-exhaustive list of known fantasy and camouflage passports* (https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/borders-and-visas/document-security/docs/list_of_known_fantasy_and_camouflage_passports_en.pdf)
- Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2015*, leden 2016.
- Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2016*, duben 2017.
- Frontex, *Annual Risk Analysis 2015*, duben 2015.
- Frontex, *People smugglers: the latter day slave merchants, feature story*, 30. září 2014.
- Frontex, *Profiting from misery – how smugglers bring people to Europe*, online brífink, 18. února 2016.
- Frontex, *Risk Analysis for 2016*, březen 2016.
- Frontex, *Risk Analysis for 2017*, únor 2017.
- Global Detention Project (Projekt globálního mapování detence migrantů), *Immigration Detention in Libya*, 2015.
- Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (The Global Initiative against Transnational Organized Crime), *Integrated responses to human smuggling from the Horn of Africa to Europe*, květen 2017.
- Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (The Global Initiative against Transnational Organized Crime), *Smuggled Futures: The dangerous path of the migrant from Africa to Europe*, 20. května 2014.
- Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (The Global Initiative against Transnational Organized Crime), *The Human Conveyor Belt: trends in human trafficking and smuggling in post-revolution Libya*, březen 2017.
- Guevara González, Y., „Navigating with coyotes: pathways of Central American migrants in Mexico’s southern borders“, in Zhang, S. X., Sanchez, G. E. & Achilli, L. (edd.), *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, sv. 676, č. 1, březen 2018: 174–193.

- Horwood, C., *Irregular Migration Flows in the Horn of Africa: Challenges and implications for source, transit and destination countries*, Australská vláda, Ministerstvo pro imigraci a ochranu hranic, výzkumný program, edice příležitostných zpráv č. 18. září 2015.
- Hugo, G. & Dissanayake, L., *The Process of Sri Lankan Migration to Australia Focussing on Irregular Migrants Seeking Asylum*, Australská vláda, Ministerstvo pro imigraci a ochranu hranic, Výzkumný program neregulární migrace (Irregular Migration Research Programme), edice příležitostných zpráv č. 10, 2014.
- Isacson, A., Meyer, M.A. Morales, G., *Mexico's other border: security, migration, and the humanitarian crisis at the line with Central America*, Washingtonská kancelář pro Latinskou Ameriku (Washington Office on Latin America), červen 2014.
- Italská pobočka nadace Zachraňte děti (Save the Children), "The boat is safe and other lies": *Why Syrian families are risking everything to reach Europe*, červen 2014.
- Izcara-Palacios, S., „Coyotaje and drugs: two different businesses“, *Bulletin of Latin American Research*, 34(3), 324–339.
- Jayasuriya, D. a Sunam, R., „South Asia“, in McAuliffe, M.A. Laczko, F. (edd.), *Migrant Smuggling Data and Research: a global review of the emerging evidence base*, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), 187–210, 2016.
- Laczko, F., Singleton, A. & Black, J. (edd.), *Fatal Journeys*, sv. 3, část 1: *Improving Data on Missing Migrants*, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), 2017.
- Long, K. & Crisp, J. *In harm's way: the irregular movement of migrants to Southern Africa from the Horn and Great Lakes region*, Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), New issues in refugee research, výzkumná studie č. 200, 2011.
- Majidi, N. & Danziger, R., „Afghanistan“, in McAuliffe, M.A. Laczko, F. (edd.), *Migrant Smuggling Data and Research: a global review of the emerging evidence base*, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), 161–186, 2016.
- Mexické Ministerstvo vnitra (Secretaría de Gobernación), *Estadísticas Migratorias, Sintesis 2016*: 138.
- Mezinárodní organizace pro migraci – nigerijská pobočka (IOM) a Altai Consulting, *Irregular migration between West Africa, North Africa and the Mediterranean*, prosinec 2015.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Altai Consulting, *Migration Trends Across the Mediterranean: Connecting the Dots*, 2015.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a MERCOSUR, *Diagnóstico regional sobre migración haitiana*, Regionální kancelář IOM pro Jižní Ameriku/ MERCOSUR – Institut pro veřejnou politiku a lidská práva, srpen 2017.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Baseline Research on Smuggling of Migrants in, from and through Central Asia*, Technické kooperační centrum IOM pro Evropu a střední Asii, září 2006: 28, 42.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Calais "Jungle": Afghans in transit*, Displacement Tracking Matrix (Systém sledování vysídlených osob), listopad 2016: 39.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Displacement Tracking Matrix (Systém sledování vysídlených osob), *Population Flow Monitoring, Niger, Dashboard #1*, červen-červenec 2017.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Health vulnerabilities study of mixed migration flows from the East and Horn of Africa and the Great Lakes region to Southern Africa*, 2013.

- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *In Pursuit of the Southern Dream: Victims of Necessity, Assessment of the irregular movement of men from East Africa and the Horn to South Africa*, duben 2009.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Findings: Counter-trafficking Survey*, sběr dat proběhl 7. prosince 2015–14. března 2016.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Regionální kancelář pro Blízký východ a severní Afriku (MENA) a Altai Consulting, *Migration Trends Across the Mediterranean: Connecting the Dots*, červen 2015.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Baseline Research on Smuggling of Migrants in, from and through Central Asia*, Technické kooperační centrum IOM pro Evropu a střední Asii, září 2006: 20, 51.
- MHub (Severoafrické centrum pro smíšenou migraci), *Conditions and risks of mixed migration in North East Africa*, listopad 2015.
- Molenaar, F. & El Kamouni-Janssen, F., *Turning the tide: The politics of irregular migration in the Sahel and Libya*, Clingendael (Nizozemský institut mezinárodních vztahů), únor 2017: 43–44.
- Moreno Mena, J. A. & Avedaño Millán, R. M., „Arrinconados por la realidad: Menores de circuito“, *Estudios fronterizos*, 16(31), 207–238.
- Nadace pro Asii (The Asia Foundation), *Labour migration trends and patterns: Bangladesh, India, and Nepal*, listopad 2013: 12.
- Národní komise pro lidská práva, Mexiko, *Informe Especial de la Comisión Nacional de los Derechos Humanos Sobre Desaparición de Personas y Fosas Clandestinas en México*, duben 2017.
- Nevins, J., *Operation Gatekeeper and Beyond: The War on “Illegals” and the Remaking of the U.S.-Mexico Boundary*, Routledge, únor 2010.
- Nigerijská pobočka Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Altai Consulting, *Irregular migration between West Africa, North Africa and the Mediterranean*, prosinec 2015.
- Odbor výzkumu a informací (Research and Evidence Facility), *Migration between the Horn of Africa and Yemen: A Study of Puntland, Djibouti and Yemen*, Svěřenský fond EU pro Afriku (sekce Africký roh), 25. července 2017.
- Organizace amerických států a Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Regional report: Irregular migration flows to/within the Americas from Africa, Asia, and the Caribbean*, prosinec 2016.
- Rada Evropské unie, *Final report on Joint Operation “Mos Maiorum”*, 22. ledna 2015: 35.
- Raghavan, R. & Jayasuriya, D., *People smuggling field insights report – Pakistan*, Red Elephant Research, 2016.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Abused & abducted: the plight of female migrants from the Horn of Africa in Yemen*, říjen 2014.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Blinded by hope: knowledge, attitudes and practices of Ethiopian migrants*, červen 2014.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Desperate choices: conditions, risks and protection failures affecting Ethiopian migrants in Yemen*, říjen 2012.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Going West: Contemporary Migration Trends from the Horn of Africa to Libya and Europe*, červen 2014.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Migrant smuggling in the Horn of Africa & Yemen: the political economy and protection risks*, červen 2013.

- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Mixed migration in Kenya: the scale of movement and associated protection risks*, červen 2013.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Mixed migration in the Horn of Africa and Yemen Region, end of year trend summary and analysis, 2016 (2015, 2014, 2013)*(všechny roky jsou dostupné zde: <http://www.regionalmms.org/index.php/data-trends/trend-analysis>).
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Pushed and pulled in two directions. An analysis of the bi-directional refugee and migrant flow between the Horn of Africa and Yemen*, informační dokument RMMS č. 1, květen 2016.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Smuggled south. An updated overview of mixed migration from the Horn of Africa to southern Africa with specific focus on protection risks, human smuggling and trafficking*, informační dokument RMMS č. 3, březen 2017.
- Reitano, T. & Tinti, P., *Survive and advance: The economics of smuggling refugees and migrants into Europe*, Institut bezpečnostních studií (Institute for Security Studies) a Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (The Global Initiative against Transnational Organized Crime), listopad 2015.
- Roberts, B., Hanson, G., Cornwell, D. & Borger, S., *An Analysis of Migrant Smuggling Costs along the Southwest border*, pracovní dokument, Úřad pro imigrační statistiky, Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA, listopad 2010.
- Rodriguez Chavez, E., *Migración centroamericana en migración irregular por Mexico: nuevas cifras y tendencias*, Central America-North America Migration Dialogue Policy Brief Series (Řada policy briefů ke středoamericko-severoamerickému dialogu o migraci), policy brief č. 14, prosinec 2016.
- Sanchez, G. E. a Zhang, S. X., „Rumors, encounters, collaborations, and survival: the migrant smuggling-drug trafficking nexus in the U.S. Southwest“, in Zhang, S. X., Sanchez, G. E. a Achilli, L. (edd.), *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, sv. 676, č. 1, březen 2018.
- Sanchez, G. E., „Latin America“, in McAuliffe, M. & Laczko, F. (edd.), *Migrant smuggling data and research: a global review of the emerging evidence base*, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), 2016.
- Sanchez, G. E., *Human Smuggling and Border Crossings*, Routledge, 2015.
- Slack, J. & Campbell, H., „On narco-coyotaje: illicit regimes and their impacts on the US-Mexico border“, *Antipode*, 48(5), listopad 2016.
- Smith N., „Donkey flights”: illegal immigration from the Punjab to the United Kingdom, Institut pro migrační politiku (Migration Policy Institute), únor 2014.
- Spener, D., *Clandestine crossings: Migrants and coyotes on the Texas-Mexico border*, Cornell University Press, listopad 2009.
- Statistiky Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) o migrantech a uprchlících připlouvajících po moři do Evropy, různé roky.
- Stone-Cadena, V. & Álvarez Velasco, S., „Historicizing mobility: coyoterismo in the indigenous Ecuadorian migration industry“, in Zhang, S. X., Sanchez, G. E. & Achilli, L. (edd.), *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, sv. 676, č. 1, březen 2018.
- Studia nucené migrace (Forced Migration Studies Programme), *Report on human smuggling across the South Africa/Zimbabwe border*, příležitostná zpráva Projektů monitorování

- práv migrantů (Migrant Rights Monitoring Project), Univerzita Witwatersrand (Johannesburg), březen 2009.
- Triandafyllidou, A. & Maroukis, T., *Migrant Smuggling: Irregular Migration from Asia and Africa to Europe*, Palgrave Macmillan, květen 2012.
- UN Women (Agentura OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen), *Gender assessment of the refugee and migration crisis in Serbia and FYR Macedonia*, leden 2016.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *GLO.ACT Needs Assessment Report on South Africa*, 2016.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Issue Paper: Smuggling of Migrants by Air*, 2010.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Issue Paper: Smuggling of Migrants by Sea*, 2011.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Migrant smuggling in Asia, Country Profiles: South Asia*, Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, srpen 2015 (omezená distribuce).
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Migrant smuggling in Asia: a thematic review of literature*, Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, srpen 2012.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Migrant Smuggling in Asia: Current Trends and Related Challenges*, Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, duben 2015.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Recent Trends of Human Trafficking and Migrant Smuggling To and From Pakistan*, Národní kancelář UNODC pro Pákistán, červenec 2013.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Smuggling of migrants from India to Europe and in particular to UK: A study on Punjab and Haryana*, Regionální kancelář UNODC pro jižní Asii, 2009.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Smuggling of migrants from India to Europe and in particular to UK: A study on Tamil Nadu*, Regionální kancelář UNODC pro jižní Asii, 2009.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Smuggling of Migrants: A Global Review and Annotated Bibliography of Recent Publications*, leden 2011, 36.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *The role of organized crime in the smuggling of migrants from West Africa to the European Union*, leden 2011.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment*, Regionální kancelář UNODC pro jihovýchodní Asii a Tichomoří, 2013.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *World Drug Report 2017*, červen 2017.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Set de información sobre el tráfico ilícito de migrantes*, Styčná a partnerská kancelář UNODC v Mexiku, Mexico City, 2016.
- Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UNOCHA), *Humanitarian Bulletin Southern Africa: Mixed Migration in Southern Africa*, č. 13, leden 2014.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a Altai Consulting, *Mixed migration: Libya at the crossroads*, listopad 2013.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Bay of Bengal and Andaman Sea: proposals for action*, květen 2015.

- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Profiling of Afghan arrivals on Greek islands in February 2016*, 2016.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Eritrea*, 20. dubna 2011.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Somalia*, 5. května 2010.
- Yousef, K., *The vicious circle of irregular migration from Pakistan to Greece and back to Pakistan*, Podkladová zpráva: migrační systémy 3 (Pákistán), Helénská nadace pro evropskou a zahraniční politiku (Hellenic Foundation for European and Foreign Policy), 2013.

III.

Evropa - Regionální přehled



Použitá označení a prezentace materiálu na této mapě v žádném případě nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru na straně Sekretariátu OSN, jenž by se týkal právního statusu jakékoli země, teritoria, města nebo oblasti či jejich orgánů anebo vymezení jejich hranic. Definitivní hranice mezi Súdánskou republikou a Jihoaúdánskou republikou ještě nebyla stanovena.

Profil migrantů: Většina migrantů pašovaných po centrální středomořské trase pochází z Afrického rohu a západní Afriky. Na východní středomořské trase se jedná o mnoho lidí z jihozápadní Asie, především ze Syrské arabské republiky, a také o Afghánce a Iráčany. Většina z těch, kdo používají západní středomořskou trasu, jsou Západoafričané a také Syřané a Maročané. Většina pašovaných migrantů jsou muži.

Lidské náklady: Cestou přes moře, především po centrální středomořské trase, zahynuly tisíce pašovaných migrantů. Úmrtí jsou zaznamenána také na dalších evropských trasách. Ve výchozích, tranzitních i cílových zemích bylo zaznamenáno vykořisťování migrantů a hrubá porušení lidských práv.

Profil pašeráků: Pašeráci často bývají občané výchozích zemí anebo mívají stejné občanství jako pašovaní migranti. Někteří vysoce postavení pašeráčtí organizátoři pobývají v cílových zemích.

Organizace: V závislosti na trase jde o směsici místních pašeráků zprostředkovávajících krátké úseky cesty a větších nadnárodních sítí. Plavby přes moře obecně vyžadují více organizace než cestování po zemi.

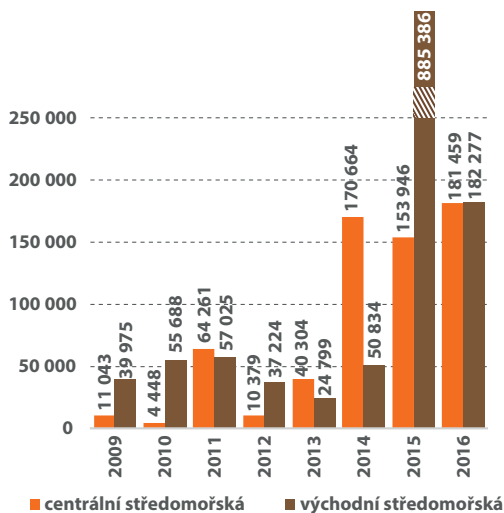
Pravidelné jevy a trendy v pašování migrantů do Evropy a po Evropě

Od roku 2014 došlo v Evropě k významnému nárůstu počtu vstupů neregulérních migrantů a uprchlíků ve srovnání s prvními několika roky tohoto desetiletí. Toky po některých tradičních migračních trasách posílily a vznikly některé nové trasy.

Ačkoliv zatím nevznikla žádná přesná a souhrnná statistika o pašování migrantů do Evropy a po Evropě, je široce doloženo, že mnozí z neregulérních migrantů a uprchlíků přicházejících do evropských zemí byli pašováni. Europol uvádí, že více než 90 procent neregulérních migrantů v nějaké fázi své cesty do Evropy používá služeb zprostředkovatelů, většinou pašeráků migrantů. Počátkem roku 2016 Europol založil Evropské centrum pro pašování migrantů (European Migrant Smuggling Centre) v reakci na bezprecedentní nárůst počtu neregulérních migrantů přicházejících do Evropské unie, k němuž došlo od roku 2014.

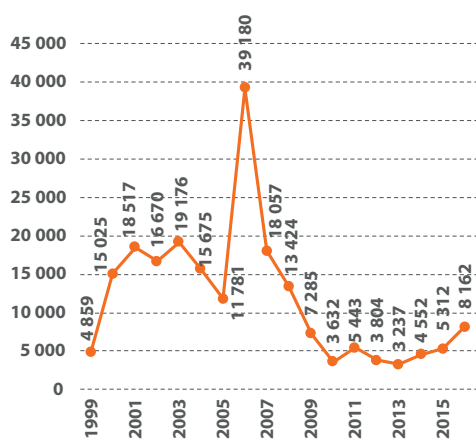
V současnosti existují tři významné pašerácké trasy do Evropy. Centrální středomořská trasa začíná v severní Africe, nejčastěji v Libyi, a končí v Itálii, obvykle na Sicílii. Východní středomořská trasa spojuje turecké pobřeží s různými řeckými ostrovy a západní středomořská trasa začíná v Maroku, probíhá po moři či po zemi a končí ve Španělsku. Pro většinu migrantů a uprchlíků, kteří tyto trasy využívají, je pašování přes Středozemní moře pouze jednou částí delší cesty, která mohla začít v jihozápadní Asii, Africkém rohu, západní Africe nebo jinde.

Obr. 24: Počet odhalených neregulérních překročení hranic po centrální a východní středomořské trase, 2009–2016.



Zdroj: Frontex.

Obr. 25: Trend v počtu neregulérních migrantů připlouvajících na pobřeží Španělska (na pevninské území i na Kanárské ostrovy), 1999–2016.



Zdroj: španělské Ministerstvo vnitra.

Po západní středomořské trase pravidelně připlouvají nejnižší počty migrantů, držíci se v letech 1999–2016 v rozmezí zhruba 4 000–20 000 ročně, s výjimkou výrazného nárůstu na téměř 40 000 vstupů v roce 2006. Vstupy po centrální a východní středomořské trase mezi roky 2009 a 2013 výrazně kolísaly, ačkoliv každoroční počet vstupů po každé z těchto tras během těchto let nikdy nepřekročil 65 000.

Avšak v roce 2014 se počet vstupů významně zvýšil, což bylo způsobeno více než 170 000 vstupy po centrální středomořské trase. Poté následoval ještě dramatictější nárůst v roce 2015, kdy dorazil více než 1 milion lidí, většinou po východní středomořské trase. V letech 2016 a 2017 došlo oproti roku 2015 k výraznému poklesu, nicméně počet vstupů i tak převýšil počty zaznamenané v roce 2014 a dříve.⁴⁰ Zatímco v roce 2015 téměř polovina vstupů připadala na Sýrskou arabskou republiku, v roce 2016 tento podíl poklesl na 23 procent spolu s rozrůzněním původu migrantů pašovaných do Evropské unie.

Tři středomořské trasy dominují, ale k pašování migrantů dochází i jinde v Evropě. Neregulérní vstupy se každoročně udávají na východních hranicích Evropské unie, ačkoliv je obtížné určit, kolik z nich zprostředkovávají pašeráci migrantů. V roce 2016 bylo na trase přes východní hranice odhaleno zhruba 1 350 neregulérních překročení hranic. Na podzim roku 2017 vzrostl počet odhalených migrantů pašovaných přes Černé moře, nicméně ve srovnání s ostatními mořskými trasami se jednalo o nízká čísla.⁴¹

Kromě toho pašeráci zprostředkovávají některé pohyby migrantů a uprchlíků po západobalkánské trase. Využívání západobalkánské trasy dosáhlo vrcholu v roce 2015, kdy bylo odhaleno více než 764 000 neregulérních překročení hranic. Do roku 2016 počet těchto odhalení poklesl na pouze něco přes 130 000. Pašeráci též zprostředkovávají „sekundární pohyby“⁴² po Evropské unii. Je obtížné změřit, kolik ze „sekundárních pohybů“ zahrnuje pašeráky, jelikož neregulérní migranti využívají celé řady postupů i způsobů přepravy.

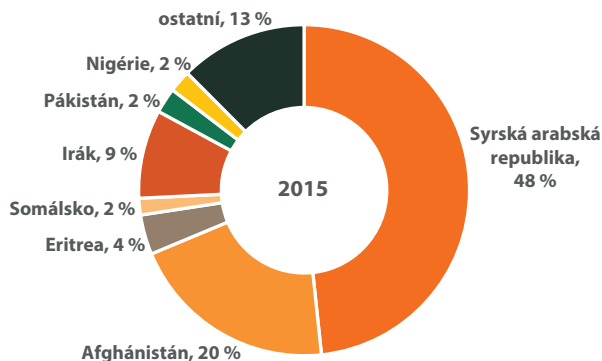
Migranti jsou pašováni též na celou řadu velkých evropských letišť, často s využitím podvodných dokladů. Počet odhalení podvodných dokladů při vstupu ze třetích zemí do EU nebo do Schengenského prostoru se v posledních letech snížil. Po vrcholu, jímž bylo více než 11 000 odhalení v roce 2013, následoval postupný pokles až na více než 8 000 v roce 2016. Nejčastěji odhaleným druhem podvodného dokladu jsou pasy (34 procent v roce 2016) a poté víza.

40 Vstupy po středomořských trasách monitoruje a data pravidelně zveřejňuje několik mezinárodních organizací včetně Frontexu, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a také státní orgány v některých cílových zemích. Přesná čísla se u jednotlivých institucí poněkud liší, nicméně tyto odlišnosti nemají dopad na celkové trendy.

41 Mezi lednem a polovinou září roku 2017 bylo zadrženo šest lodí vezoucích téměř 600 pašovaných migrantů. (Frontex, *Do the increased arrivals in Romania mean the opening of a new route via Black Sea?*, online brífink o aktuálních tématech, 20. září 2017).

42 Fenomén, kdy se migranti, včetně uprchlíků a uchazečů o azyl, z různých důvodů pohybují ze země, do níž vstoupili nejdříve, ve snaze získat ochranu nebo se trvale usadit jinde. (Evropský parlament, *Secondary movements of asylum-seekers in the EU asylum system*, brífink, říjen 2017)

Obr. 26: Podíly jednotlivých občanství mezi lidmi, kteří do Evropské unie dorazili po třech středomořských trasách, podle země, 2015 a 2016.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Centrální středomořská trasa

Centrální středomořská trasa – ze severní Afriky do Itálie (a na Maltu) – je obvyklým místem vstupu do Evropy pro neregulární migranty a uprchlíky cestující po moři. Kromě roku 2015, kdy počet vstupů do Řecka po východní středomořské trase byl vyšší než počet vstupů do Itálie, používá většina migrantů cestujících po moři centrální středomořskou trasu. Výchozí a cílová místa, rozsah i profily lidí, z nichž tok po této trase sestává, se v čase výrazně měnily. Pro mnoho migrantů pašovaných přes Středozemní moře toto představuje pouze jeden úsek delší cesty.

Přesná data týkající se pašování migrantů nejsou k dispozici. Nicméně z rozsáhlé dostupné literatury lze vyvodit, že téměř všichni migranti cestující po této trase jsou při plavbě přes moře závislí na pašerácích.⁴³ Uskutečnit takovouto plavbu člunem je mnohem obtížnější než překročit pozemní hranici. Lze tudíž předpokládat, že data o neregulární migraci po centrální středomořské trase také víceméně ukazují situaci s pašováním migrantů.

Hlavní pašerácká centra a výchozí a cílová místa

Hlavním výchozím místem této trasy tradičně byla a stále je Libye. Přesný podíl je obtížné stanovit a může kolísat, avšak až 90 procent těch, kdo po centrální středomořské trase připlouvají do Itálie, vyplouvá z Libye.⁴⁴ Pašování migranti obvykle vyplouvají z Tripolisu a jeho okolí – ze Závíje a Zuáry západně a z Misuráty východně od hlavního města. Někteří migranti vyplouvají též z Benghází, které se nachází zhruba 1 000 km východně od Tripolisu.

43 Viz například Europol, *European Migrant Smuggling Centre: First Year Activity Report, Jan 2016 – Jan 2017*, 2017; Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Going West: Contemporary Migration Trends from the Horn of Africa to Libya and Europe*, červen 2014.

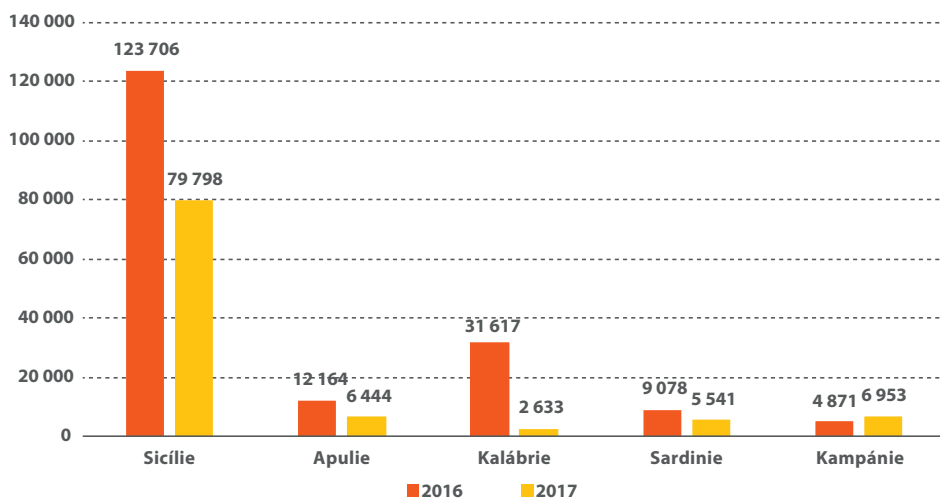
44 Webová stránka s informacemi Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) o Libyi (dostupné zde: www.unhcr.org/libya.html).

Libyjská výchozí místa pro cesty do Evropy se mění rychle v závislosti na celé řadě faktorů, například na počínání místních komunit, místní bezpečnostní situaci a přítomnosti kontrolních stanovišť. Například v roce 2016 se výchozí místa pašování posunula po libyjském pobřeží na východ a počet vyplutí ze Zuáry se významně snížil. Jednou z příčin tohoto poklesu bylo převrácení člunu a následné utonutí 183 migrantů u pobřeží poblíž Zuáry. To vyvolalo vlnu veřejného rozhořčení a mnoho místních obyvatel se obrátilo proti pašerákům. Poté se hlavním výchozím bodem na libyjském pobřeží stala Sabráta ležící zhruba 40 km východně od Zuáry.

Egypt je jakožto tranzitní a výchozí bod mnohem méně významný. Až do roku 2013 se z Egypta vydávali na cestu hlavně syrští uprchlíci. Po roce 2013 většina migrantů vyplouvajících ze severního egyptského pobřeží byli lidé prohlašující se za Súdánce, Eritrejce a Somálce. Podle Frontexu se v roce 2017 pašerácký tok z Afrického rohu přes Egypt do Evropy v podstatě zastavil. Dokud byla trasa ještě v provozu, většinou se odplovalo z oblasti mezi Damiettou na východ od Alexandrie a El-Hamamem západně od ní.

Trasa propojující Tunisko se Sicílií byla populární mezi marockými, tuniskými a alžírskými sezonními pracovníky v 90. letech 20. století. Od roku 1998 ovšem podepsání readmisní dohody mezi Itálií a Tuniskem⁴⁵ a posílené hraniční kontroly přispěly ke snížení počtu a rozsahu těchto přistání. Lodě vyplouvaly z několika oblastí, například z mysu Bon na severovýchodě a z oblasti jižně od Monastiru.

Obr. 27: Vstupy po moři do Itálie podle místa přistání, 2016–2017.



Zdroj: italská policie, Direzione Centrale Anticrimine, Servizio Centrale Operativo.

45 Tunisko a Itálie podepsaly dohodu o readmisí a o policejní spolupráci v srpnu 1998. Obě země se zavázaly ke vzájemnému předávání vlastních občanů i občanů třetích zemí (s výjimkou občanů Svazu arabského Maghrebu), kteří přicestovali z území druhého smluvního státu. Dohoda vstoupila v platnost 23. září 1999. Viz: Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, 15. ledna 2000, *Atti internazionali entrati in vigore per l'Italia. nel periodo 16 settembre – 15 dicembre 1999 non soggetti a legge di autorizzazione alla ratifica*, Supplemento ordinario alla GAZZETTA UFFICIALE.

Údaje od italských orgánů ukazují, že tato pašerácká trasa je nyní do jisté míry opět v provozu. V roce 2017 bylo z Tuniska jakožto výchozí země po moři do Itálie pašováno více než 5 900 migrantů. To představuje velký nárůst ve srovnání s 999 migranty zaznamenanými v roce 2016 a 569 v roce 2015, kteří při cestě do Itálie využili tento výchozí bod.⁴⁶

K většině vstupů po centrální středomořské trase dochází v Itálii, kde v roce 2016 přistálo 181 436 migrantů a uprchlíků, což představuje nárůst o téměř 18 procent ve srovnání se 153 842 vstupy v roce 2015. V roce 2017 se počet přistání zaznamenaných v Itálii snížil na 119 369. K naprosté většině vstupů dochází na ostrově Sicílie, počítaje v to i Lampedusu, ostrůvek mezi mnohem větší Sicílií a Libyí.

Vstupy po moři na Maltu se do roku 2014 významně snížily a v roce 2016 Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) nezaznamenala žádné vstupy na Maltu. Některé výzkumy přičítají tento pokles především operaci Mare Nostrum, kterou v říjnu 2013 zahájila Itálie a která počítala s vyloďováním pouze v Itálii. Počet vstupů na Maltu se dále snížil v roce 2015, poté, co operace Mare Nostrum skončila a nahradila ji operace Triton agentury Frontex – tato operace rovněž nepočítá s vyloďováním na Maltě.

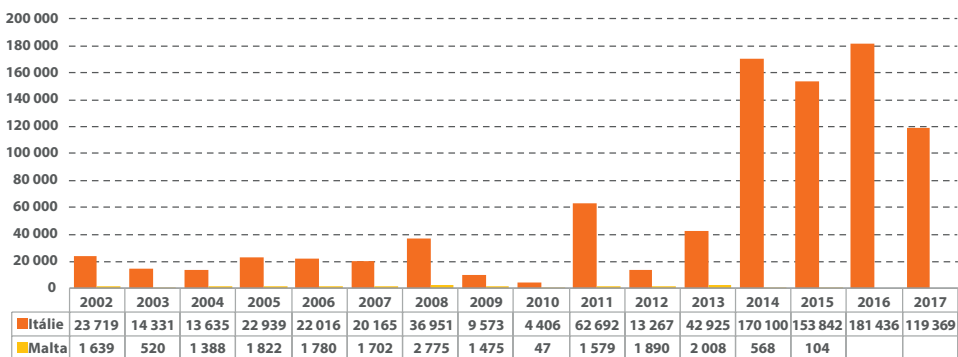
Pro většinu migrantů cestujících po centrální středomořské trase je plavba přes moře do Evropy součástí delší cesty, která začíná v západní nebo východní Africe, na Blízkém východě či v Asii a často pokračuje dále do severní Evropy. Tyto úseky cesty nutně zahrnují pašování migrantů.

Rozsah pašování migrantů po centrální středomořské trase

V letech 2002–2010 počet neregulérních migrantů a uprchlíků vstupujících do Evropské unie po centrální středomořské trase kolísal, ale držel se na úrovni pod 40 000 ročně. V roce 2011 došlo k prudkému nárůstu a do Itálie a na Maltu dorazilo více než 64 000 migrantů a uprchlíků. O tři roky později se počet vstupů řádově zvýšil a dosáhl více než 170 000. V letech 2015 a 2016 tato vysoká úroveň zůstala relativně stabilní. Na rok 2017 připadlo asi 120 000 vstupů po moři, ve srovnání s předchozími třemi lety tedy došlo k určitému poklesu.

46 Oficiální údaje od italské policie, Direzione Centrale Anticrimine, Servizio Centrale Operativo.

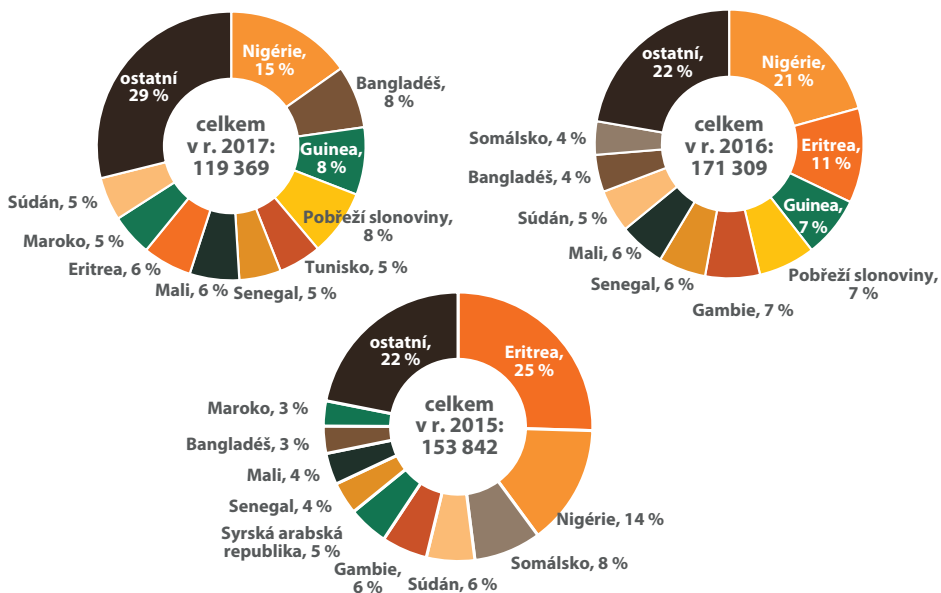
Obr. 28: Trend v počtu vstupů po moři do Itálie a na Maltu*, 2002–2017.



* Údaje za roky 2016 a 2017 nebyly pro Maltu k dispozici.

Zdroj: Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a italská policie.

Obr. 29: Podílý vstupů do Itálie po centrální středomořské trase podle občanství deklarovaného při přistání, 2015–2017.



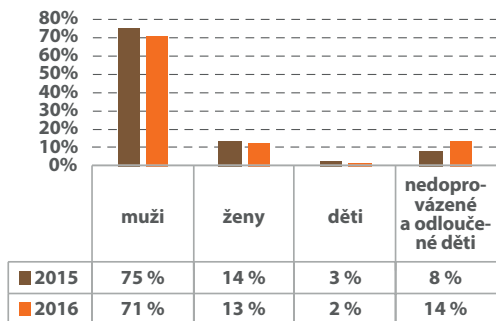
Zdroj: italská policie, Direzione Centrale Anticrimine, Servizio Centrale Operativo.

Profil pašovaných migrantů

Naprostá většina pašovaných migrantů využívajících centrální středomořskou trasu pochází ze subsaharské Afriky, Blízkého východu nebo Asie, ale jsou mezi nimi také někteří občané severoafrických zemí. Mnozí byli pašováni ze západní Afriky nebo z Afrického rohu po trasách popsaných v jiných oddílech této zprávy.

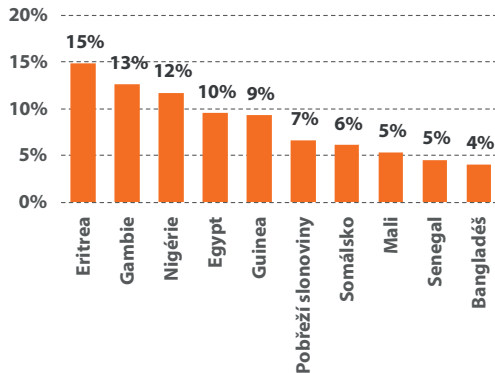
Co se týče občanství, profily pašovaných migrantů připlouvajících do Itálie po centrální středomořské trase jsou vcelku stabilní, byť s některými významnými výkyvy. Zatímco v roce 2015 připadl velký podíl vstupů na Eritrejce (či lidi za Eritreje se prohlašující) a za nimi Nigerijce, v roce 2016 byla situace opačná. V roce 2017 se udává nejvyšší počet Nigerijců, kdežto Eritrejci nebyli dokonce ani mezi pěti nejčastěji udávanými občanstvími. V roce 2017 navíc prudce stoupl počet vstupů bangladéských občanů, což bylo zvláště patrné v měsíci květnu.

Obr. 30: Podíl vstupů do Itálie po centrální středomořské trase podle věku a pohlaví, 2015–2016.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 31: Nejčastějších deset občanství nedoprovázených nezletilých, kteří připluli do Itálie po moři, 2016 (celkem 25 846 osob).



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Naprostá většina vstupů do Itálie, více než 7 z 10, připadá na muže. Podíl žen zůstal stabilní, necelých 15 procent vstupů v letech 2015 a 2016. Nejvýznamnější změnou je nedávný nárůst vstupů nedoprovázených nezletilých. V roce 2016 se do Itálie dostalo zhruba 26 000 nedoprovázených nezletilých, téměř vždy chlapců-teenagerů, což představuje více než dvojnásobek celkového počtu z předchozího roku.

Téměř všichni nedoprovázení nezletilí (*unaccompanied minors*, UAMs), kteří připlouvají do Itálie, pocházejí ze zemí v západní, severní a východní Africe. Počet nedoprovázených

nezletilých z Afriky se významně zvýšil v roce 2016. Nedoprovázení nezletilých z Eritrey obvykle chápou Itálii jako tranzitní zemi, a jakmile mohou, přesouvají se na sever, zatímco kupříkladu u Egyptanů je pravděpodobnější, že se usadí v Itálii a budou si tam hledat práci, aby mohli své rodině posílat peníze.

Profil a organizace pašeráků

Pašování migrantů do Evropy je podle všeho do značné míry založeno na pružných ad hoc dohodách a interakcích mezi různými lokálními a nadnárodními sítěmi spíše než na vysoce strukturovaných a hierarchických organizacích. Organizace prodávající mořské plavby do Evropy obvykle bývají odlišné od těch, které provádějí nábor migrantů a přepravují je po zemi do výchozích bodů centrální středomořské trasy, avšak oba typy organizací často navazují stabilní vztahy. To umožňuje snadné geografické posuny a úpravy i rychlou výměnu a fluktuaci jednotlivých složek sítí.

Některé unikátní informace o organizaci a fungování pašeráckých sítí operujících směrem k Libyi a na centrální středomořské trase lze získat z vyšetřování trestné činnosti prováděného italskými orgány (jako je případ Glauco I a následně Glauco II a III⁴⁷). Tyto případy odhalily existenci organizované zločinecké skupiny operující v pašeráckých centrech na této trase. Zločinecká skupina, jež zahrnovala buňky sestávající z eritrejských občanů v Itálii, pašovala migranty a uprchlíky z Libye na Sicílii, dále do pevninské Itálie a potom do jiných evropských a severoamerických zemí. Buňka operující v severní Africe a v Itálii obvykle zkontaktovala společníky v jiných evropských zemích s tím, aby pro ni zorganizovali poslední část cesty migrantů anebo provedli finanční transakce spjaté s pašováním. U finančních transakcí byly odhaleny platby pocházející z 10 různých zemí v Evropě a Severní Americe.

Dostupná literatura identifikuje také spojitost mezi pašováním migrantů a nedovoleným obchodováním s různými komoditami do Libye, v ní i z ní. Trasy užívané pašeráky migrantů jsou totožné s trasami tradičně využívanými pašeráky různých druhů zboží ze subsaharské Afriky do Libye a existují doklady o tom, že různé druhy nezákonných aktivit jsou často propojené.

Pašování migrantů přes severní Afriku a Středozemní moře je podle všeho propojeno též s obchodem s drogami. Udává se, že od poloviny prvního desetiletí 21. století někteří migranti vydělávají peníze tím, že přes poušť v severní Africe přenášejí drogy na prodej. Od té doby existují zprávy o tom, že se přes poušť ze západní do severní Afriky transportuje významné množství kokainu. Ačkoliv není jasné, kdo jsou v tomto obchodu s kokainem klíčoví zprostředkovatelé, viditelnost hlavních převaděčů zapojených do pašování migrantů a jejich vztahy s bezpečnostními orgány napovídají, že je dosti pravděpodobné, že jejich podnikání se přinejmenším prolíná s podnikáním významných obchodníků s drogami.

47 Informace o případech Glauco I a II jsou dostupné v databázi judikatury SHERLOC spravované Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (www.unodc.org/cld/v3/sherloc/).

Italští vyšetřovatelé zároveň zdůrazňují, že nejsou zaznamenána žádná strukturovaná spojení mezi nadnárodními pašeráckými sítěmi a tradičními italskými organizovanými zločineckými skupinami mafiánského typu.⁴⁸

Podle jedné studie z roku 2015 bývají hlavy pašeráckých organizací starší než 35 let, zatímco průvodci a další aktéři operující v terénu bývají mladší. Pašování migrantů je podnikání, v němž dominují muži, nicméně do jisté míry se do něj zapojují i ženy, často partnerky a manželky pašeráků. Úkolem žen může být například provádět nábor migrantů či starat se o platby a ženy též mohou přijímat migranty v jejich dočasném obydlí – anebo je do něj doprovázet – mezi jednotlivými úseky cesty.

Občanství a etnicita podle všeho hrají zásadní roli ve vnitřní organizaci sítí, v jejich přeshraničním propojení a ve vztazích mezi pašeráky a migranty. Pašerácké sítě operující nadnárodně zpravidla sestávají z členů s různými občanstvími, přičemž obvykle zahrnují občany zemí, kde daná organizace operuje, a/nebo pašeráky se stejným občanstvím jako migranti. Pašeráci zapojení do náboru a do komunikace s rodinami migrantů mívají stejné občanství jako migranti.

Podle Regionálního sekretariátu pro smíšenou migraci (RMMS) se migranti v Libyi ve všech fázích pašování obracejí na pašeráky ze své vlastní národní nebo etnické komunity, takzvané „propojovače“ (*connection men*). Tito „propojovači“ pracují pro libyjské pašeráky. Jiné výzkumy poukazují na roli, kterou při pašování hrají sami migranti: působí jako náboráři, jsou v kontaktu s dalšími migranty a sbírají od nich informace týkající se jejich podnikání.

Pracovní postupy pašeráků a organizace cesty

Migranti si proaktivně najímají pašeráky, ale pašeráci též mohou vyhledávat migranty a nabízet jim své služby. Pašeráci propagují své služby na místech, kde zpravidla mohou být migranti, jako jsou železniční stanice, kavárny nebo bazary. Jedním příkladem je čtvrt' Abú Salím v Tripolisu, oblast s velkou somálskou komunitou. Migranti uvedli, že do jejich čtvrti přicházejí pašeráci a ptají se jich, jestli chtějí nasednout na loď do Evropy.

Když migranti hledají pašeráky, při zprostředkování kontaktů často hrají klíčovou roli diasporní komunity. Tyto komunity mohou také často doporučovat určité pašeráky, anebo od nich naopak odrazovat. Mnoho informací se šíří ústně, nicméně při předodjezdovém průzkumu se široce využívají také sociální média. Obzvláště Syřané hojně využívají technologii jako Facebook, Viber, Skype a WhatsApp pro sdílení komentářů a hodnocení pašeráků.

Poplatky za pašování se odvíjejí od služeb zahrnutých do balíčku, ale také od občanství, pohlaví a věku migrantů. Na různých podtrasách centrální středomořské trasy pašeráci přizpůsobují ceny – skutečným nebo předpokládaným – ekonomickým prostředkům migrantů. Syřané, kteří obvykle bývají majetnější než afričtí migranti, za bezpečné cesty platí víc. Je možné i vyjednávat a ceny se mohou významně lišit.

48 Oficiální informace poskytnuté italskou policií (Direzione Central Anticrimine, Servizio Central Operativo) Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Jedna studie udává, že migranti ze subsaharské Afriky platí za pašování v podpalubí člunu z Libye do Evropy 1 000 dolarů, kdežto Syřan za bezpečnější místo zaplatí 2 500 dolarů nebo i víc. V únoru 2015 migranti, kteří nově dorazili z Libye do Itálie, uvedli, že pašerákům za cestu zaplatili 700–1 000 dolarů za osobu. Někteří uvedli, že za cestu na Lampedusu zaplatili pouhých 400 dolarů. Podle odhadů operace EUNAVFOR MED ve Středozemním moři pašerácké podnikání generuje pro pašeráky v Libyi 250–300 milionů eur každoročních výnosů.

Plavby z Egypta jsou méně časté a podle všeho o něco dražší. Migranti vyplouvající z Alexandrie v roce 2015 uvedli, že za nalodění na člun do Itálie zaplatili předem 2 500 dolarů. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) Syřané vyplouvající od egyptských břehů platí zhruba 3 000 dolarů, kdežto Palestince cesta přes moře stojí zhruba 2 000 dolarů. Podle jiných zdrojů se poplatky pohybují mezi 2 000 a 4 000 dolarů.

U plaveb přes moře ke kontaktu mezi pašerákem, který plavbu zprostředkuje, a migrantem dochází obvykle na libyjském pobřeží, poblíž míst, odkud čluny vyplouvají. Tento pašerák představuje pro migranta spojení s libyjskými pašeráky nebo jinými zprostředkovateli, s nimiž se bude probírat cena a organizace cesty. Migranti obvykle platí celou částku předem. Někteří migranti cestující po této trase platí za celou cestu ze své výchozí země či z pašeráckého centra až do cílové země. Této platební metodě se říká „integrováný systém“ (*integrated system*). V tomto případě si migranti často kupují cestu do konkrétní destinace v Evropě, ne pouze do Itálie. Jakmile se dostanou do Itálie, propojí je se členem pašerácké sítě, který zprostředkuje jejich cestu přes Evropu.

Čas vyplutí závisí na různých faktorech včetně povětrnostních podmínek, počtu klientů shromážděných pašeráky a probíhajících hraničních kontrol a pátracích operací. Během čekání, jehož délka může být od jednoho dne až po několik měsíců, migranti žijí v přechodných ubytovacích zařízeních, jimž se říká „spojovací domy“ (*connection houses*). Jsou často přelidněné a mívají jen omezené kuchyňské a sanitární vybavení. Migranti je zpravidla nesmějí opouštět. Udává se, že v mnoha libyjských ubytovacích zařízeních pro migranty je rozšířeno sexuální násilí a nucené práce.

Plavidla využívaná pro plavby přes moře se pohybují na škále od člunů – malých dřevěných nebo gumových nafukovacích – po větší lodě. Čluny většinou řídí migranti, kteří výměnou za to cestují zadarmo, zatímco větší lodě zpravidla řídí profesionálové. Řídí-li migrant, je obvykle vybrán zprostředkovatelem nějakou dobu před vyplutím, ubytován se zprostředkovateli a krátce proškolen libyjskými pašeráky. Může za své služby dokonce i dostat nějaké peníze. Při výslechu po přistání někdy všichni migranti tvrdí, že řídili plavidlo, aby toho, kdo skutečně řídil, ochránili.

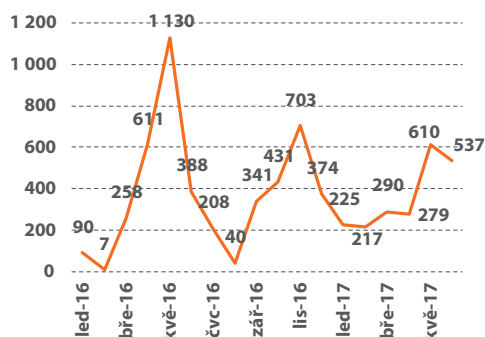
Čluny obvykle vyplouvají od pobřeží v noci, aby se vyhnuly zadržení libyjskými orgány. Neukazují žádnou vlajku, číslo ani jméno, aby zabránily identifikaci. Čluny se obvykle nevracejí pašerákům, ale využívají se jen jednou.

Lidské náklady

Centrální středomořská trasa se pokládá za nejvíc smrtící migrační trasu na světě. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) na této trase v roce 2016 zahynulo 4 581 osob, ve srovnání s 2 876 úmrtími zaznamenanými v roce 2015. K 30. červnu v roce 2017 na cestě ze severní Afriky do Evropy přišlo na moři o život 2 232 lidí. Měsíční počty úmrtí sice kolísají, nicméně cestování po centrální středomořské trase očividně pro migranty obnáší značné riziko utonutí.

Podmínky pro migranty, kteří v Libyi čekají na pašování do Evropy, jsou otřesné. Udává se, že někteří migranti jsou prodáváni do otroctví a jiní mučeni, znásilňováni nebo vykořisťováni nucenou prací. Obtíže tisíců uprchlíků a migrantů zadržovaných v Libyi ještě zhoršuje skutečnost, že mnozí z pašeráků a obchodníků s lidmi jsou pod ochranou známých milicí.

Obr. 32: Trend v počtu úmrtí na centrální středomořské trase podle měsíců, leden 2016 – červen 2017.



Zdroj: údaje projektu Missing Migrants (Ztracení migranti) Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).

Plavbu přes moře popisují migranti a uprchlíci obvykle jako hrozný zážitek. Použité čluny jsou často nezpůsobilé a přeplněné, zpravidla se nedostává jídla a vody a nemusejí být k dispozici záchranné vesty. Lidé pašovaní na těchto člunech obvykle mívají o cestě nedostatečné informace. Velmi často se stane, že plavidlům dojde palivo, mají problémy s motorem, ztratí se na moři nebo se zaplní vodou.

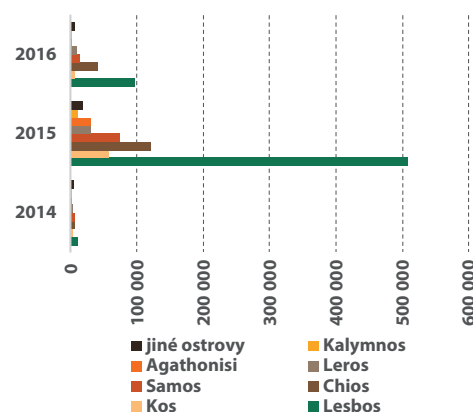
K porušování základních práv migrantů a uprchlíků mohou někdy vést též opatření při hraničních kontrolách. Podle dostupné literatury jsou někdy žadatelé o azyl a uprchlíci navraceni do svých zemí původu nebo deportováni do třetích zemí, kde může být jejich

život a bezpečnost v ohrožení, což porušuje princip *non-refoulement*. V cílových zemích navíc migranti mohou čekat hromadná vyhoštění, neadekvátní podmínky při příjmu a nedostupnost spravedlnosti.⁴⁹

Východní středomořská trasa

Východní středomořská trasa, na níž v roce 2015 došlo k bezprecedentnímu nárůstu počtu vstupů, spojuje po zemi a po moři Turecko s Evropskou unií. Mnozí z těch, kdo tuto trasu využívají, byli pašováni po jihozápadoasijské trase. Východní středomořská trasa zahrnuje dvě hlavní podtrasy: mořskou trasu směřující od tureckého pobřeží na řecké ostrovy a pozemní trasu začínající v Turecku a končící v severovýchodním Řecku či Bulharsku.

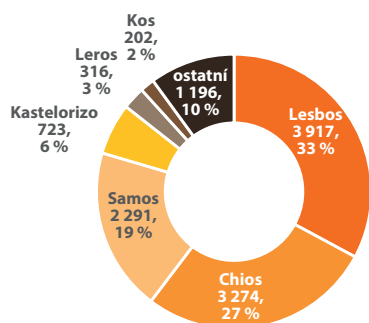
Obr. 33: Počet neregulérních vstupů do Řecka po moři podle místa přistání, 2014–2016.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

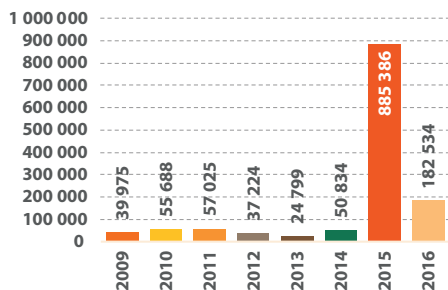
49 V roce 2012 Evropský soud pro lidská práva zjistil, že různé členské země EU porušují mezinárodní právo týkající se zadržení na volném moři a praxe „vytlačování“ migrantů zpět (Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Fundamental rights at Europe’s southern sea borders*, 2013: 49). Ve své zprávě z roku 2015 Zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva migrantů vyjádřil znepokojení nad praxí povinné detence pašovaných migrantů (A/HRC/29/36/Add.3, *Report by the Special Rapporteur on the human rights of migrants*, François Crépeau: 13–14). Jak podotýká Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), politika povinné detence ztěžuje identifikaci zranitelných migrantů: může vést k přehlédnutí osob s „neviditelnou“ zranitelností, jako jsou oběti obchodování s lidmi nebo osoby mající problémy s duševním zdravím (FRA, cit. d.: 95).

Obr. 34: Počty a podíly neregulérních vstupů do Řecka po moři podle místa přistání, 1. leden – 6. srpen 2017.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Obr. 35: Trend v počtu neregulérních vstupů po východní středomořské trase, 2009–2016.



Zdroj: Frontex.

Hlavní pašerácká centra a výchozí a cílová místa

Jako výchozí místa pro migranty směřující na blízké řecké ostrovy slouží mnoho tureckých přístavních měst. V první polovině roku 2017 Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) udávala, že většina migrantů byla zadržena u západního pobřeží Turecka ležícího proti řeckým ostrovům. Nejvyšší počet migrantů byl zadržen v moři poblíž města Çeşme, tedy v blízkosti velkého tureckého města Smyrna a zároveň řeckého ostrova Chios. Jako tranzitní místa pro pašování na řecké ostrovy slouží také další města jako Balıkesir nebo Edirne.

Hlavním místem přistání člunů vyplouvajících ze západního pobřeží Turecka je řecký ostrov Lesbos. V roce 2015, kdy počet vstupů prudce vzrostl, se tento ostrov stal epicentrem událostí s více než půlmilionem vstupů (dle údajů Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, UNHCR). Druhým nejčastějším místem přistání je ostrov Chios, byť po celé roky 2015 a 2016 s mnohem menším počtem vstupů než Lesbos.

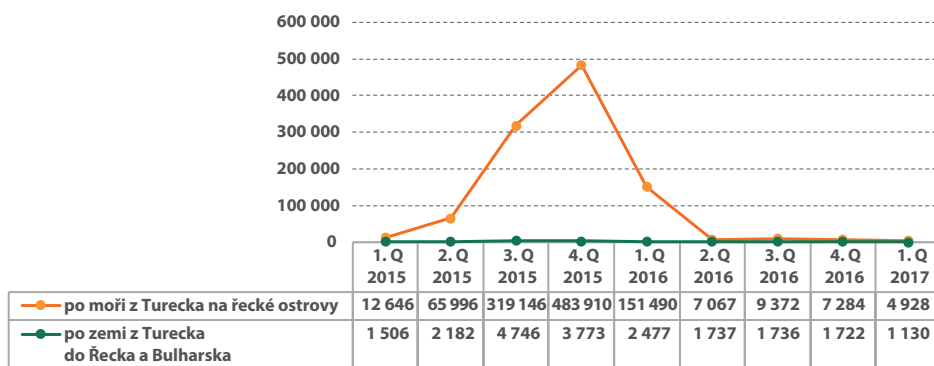
Pašerácká aktivita je zaznamenána rovněž na pozemní podtrase. Řecko-turecká pozemní hranice je dlouhá zhruba 200 km a téměř po celé délce se drží řeky Marica (Evros). Překročit tuto řeku je nesmírně obtížné kvůli posílenému dohledu na obou březích. Mig-

ranti cestující po pozemní trase mezi Tureckem a Bulharskem obvykle překračují hranici na hraničním přechodu Kapitan Andreevo/Kapikule. Migranti a uprchlíci přicházející z Řecka často překračují pozemní hranici v oblasti hraničního přechodu Kulata-Promahon anebo po trasách v obštině Petrič.

Rozsah pašování migrantů po východní středomořské trase

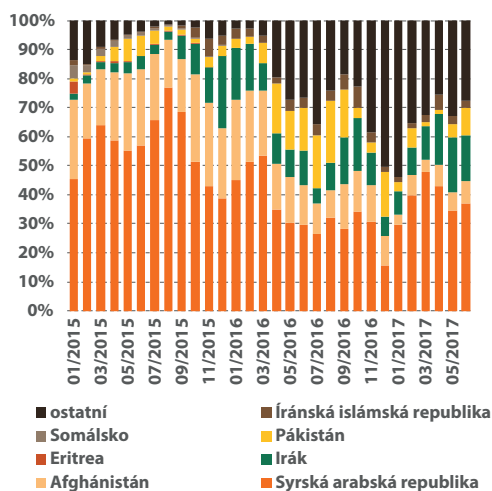
V období 2009–2014 se počet migrantů neregulérně vstupujících do EU po východní středomořské trase pohyboval mezi 25 000 a 57 000 ročně. V roce 2015 tento tok prudce posílil a došlo k více než 850 000 neregulérních překročení hranic, čímž se z východní středomořské trasy stal hlavní vstupní bod neregulérních migrantů a uprchlíků do Evropy. V roce 2016 tento tok výrazně zeslábl a slábnutí pokračovalo i v roce 2017. Vedle vstupů na řecké ostrovy někteří migranti také vyrážejí z Turecka přes jeho severní hranici s Bulharskem. Podle informací Frontexu v roce 2017 používalo tuto pozemní trasu několik set migrantů měsíčně.

Obr. 36: Trend v počtu neregulérních překročení hranic z Turecka do EU po pozemní nebo mořské trase podle kvartálů, 2015 – 1. Q 2017.



Zdroj: Frontex.

Obr. 37: Podílů občanství u vstupů do Řecka podle měsíců, leden 2015 – červen 2017



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Náhlý propad počtu vstupů na řecké ostrovy se připisuje dopadu Prohlášení Evropské unie a Turecka odsouhlaseného hlavami států EU a tureckou vládou 18. března 2016. Podle této dohody „všichni noví neregulérní migranti nebo uchazeči o azyl vstupující z Turecka na řecké ostrovy budou navraceni do Turecka, a to po individuálním posouzení jejich žádosti o azyl v souladu s unijním a mezinárodním právem. Za každého Syřana navraceného do Turecka bude z Turecka do EU přímo přesídlen jiný Syřan (mechanismus 1:1).“

Profil pašovaných migrantů

Nejvyšší podíl občanství mezi migranty překračujícími turecké hranice do Řecka připadá na Syřany, ačkoliv jejich podíl na vstupech se snížil. V první polovině roku 2017 syrští občané představovali zhruba 38 procent vstupů do Řecka, oproti 45 procentům v roce 2016 a 57 procentům v roce 2015. Významné podíly připadají též na občany Afghánistánu a Iráku. Zatímco v roce 2016 připadal na Afghánce vyšší podíl z celkového počtu vstupů než na Iráčany, počátkem roku 2017 se situace podle všeho obrátila a iráčtí občané představovali druhou nejčastěji udávanou skupinu neregulérních vstupů do Řecka, před Pákistánci a Afghánci.⁵⁰

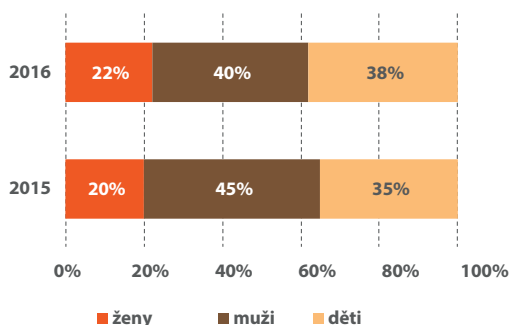
Jelikož značná část tohoto toku sestává ze syrských uprchlíků unikajících před válkou anebo opouštějících své země prvního azylu, cestuje po této trase více rodin než po většině ostatních tras smíšené migrace, kde obvykle převažují mladí muži. Podle průzkumu, který Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) uskutečnil mezi Syřany vstupujícími v únoru 2016 na řecké ostrovy,⁵¹ naprostá většina z nich – 88 procent – cestovala s blízkým rodinným příslušníkem (dítětem, manželem či manželkou, rodičem a/nebo sourozencem). Pouze 7 procent z nich cestovalo samo.

Na ženy připadlo 22 procent z celkového počtu vstupů do Řecka v roce 2016 a na děti 38 procent. Oproti situaci v Itálii naprostá většina – 92 procent – dětí, které dorazily do Řecka, bylo doprovázených. Zhruba 8 procent – více než 5 000 dětí – bylo nedoprovázených; mnozí z nich byli chlapci-teenageři ze Syrské arabské republiky, Afghánistánu či Pákistánu. Mnozí z afghánských nedoprovázených adolescentů cestují ve skupinách, přičemž někdy je doprovází dospělý, jenž není jejich rodinným příslušníkem.

50 Oficiální informace poskytnuté řeckými orgány Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

51 Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) v únoru 2016 uskutečnil rozhovory se 736 Syřany a pokládá tento vzorek za reprezentativní pro syrskou populaci, která během tohoto měsíce dorazila do Řecka. UNHCR, *Profiling of Syrian arrivals on Greek islands in February 2016*.

Obr. 38: Profily vstupů do Řecka po východní středomořské trase podle věku a pohlaví, 2015–2016.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a řecké státní orgány.

Profil a organizace pašeráků

Kromě obecného poznatku, že většina migrantů cestujících po mořských trasách spoléhá na pašeráky, mnohé napovídá tomu, že většina migrantů cestujících po východní středomořské trase využije během cesty přinejmenším jednoho pašeráka. Skutečný počet využitých pašeráků se podle všeho liší v závislosti na občanství migrantů i na dalších faktorech (počet překročených hranic, opatření k vymáhání práva na trase, klima a terén a tak dále). Například průzkum z roku 2015 zaměřený na neregulérní migranty zadržené v Istanbulu tamními orgány zjistil, že téměř všichni respondenti (96 procent) využili na cestě ze své země původu (většinou v jižní nebo jihozápadní Asii) do Istanbulu přinejmenším tři pašeráky. Pro mnoho migrantů a uprchlíků jsou pašeráci klíčovými zdroji informací. Zhruba 73 procent ze 779 Afghánců,⁵² s nimiž proběhly rozhovory v únoru 2016, udalo, že jim pašeráci poskytli informace o jejich cestě.

V roce 2016 uvedl Frontex, že pašeráci u tureckého pobřeží operují v sítích, přičemž každá síť kontroluje určitou výchozí oblast a často obsluhuje migranty specifického původu. Kromě toho, že pašeráci nabízejí cestu do Řecka, anebo v některých případech přes tureckou pozemní hranici se Syrskou arabskou republikou, se též udává, že poskytují informace o azylových procedurách v cílových zemích a zfalšované doklady. Nejvyšší je poptávka po syrských pasech, průkazech totožnosti, rodných listech a povoleních k pobytu, což ukazuje, jak pašeráci cynicky profitují ze syrské krize.

Pracovní postupy pašeráků a organizace cesty

Stejně jako v jiných částech světa také ve velkých pašeráckých centrech na této trase podle všeho pašerácké podnikání probíhá veřejně. V některých čtvrtích velkoměst mohou lidé snadno najít pašeráka anebo si počkat, až nějaký najde je, na ulicích, na zaplněných náměstích, v kavárnách. Migrantí a uprchlíci se obvykle scházejí se zprostředkovateli, kteří je informují o podmínkách pašování.

52 Podobný soubor rozhovorů se syrskými uprchlíky ukázal, že pouze 16 procent z nich se spoléhalo na informace od pašeráků, kdežto většina získala informace od rodinných příslušníků nebo přátel.

Když migranti a uprchlíci čekají na odplutí do Řecka, mohou je pašeráci ubytovat v podřadných zařízeních bez topení, tekoucí vody nebo hygienického vybavení a s nedostatkem jídla. Když se shromáždí dostatečně velký počet pasažérů, dopraví řidiči migranty k výchozímu bodu, zatímco ostatní členové skupiny se snaží najít způsob jak uniknout bezpečnostním orgánům. Migranti se plaví na širokém spektru plavidel, ačkoli nejčastější jsou nafukovací čluny a motorové čluny. Plavba z Turecka do Řecka obvykle trvá několik hodin.

Udává se, že cena za cestu z tureckého pobřeží na některý z řeckých ostrovů na nejmenším nafukovacím člunu se pohybuje mezi 1 000 a 2 000 € za osobu. Tatáž trasa se může nabízet za 900 €, anebo až za 7 000 € podle poptávky, způsoby přepravy či ročního období. Podle stejných zdrojů poplatky za cestu z Turecka přes hranice do Bulharska a dále do Sofie činí 2 500–3 000 € na osobu.

Je-li na východní středomořské trase požadována platba předem, může „balíček“ zahrnovat několik pokusů. Pokud se první plavba nezdaří, má migrant právo cestovat znovu zdarma. Někdy migranti platí polovinu poplatku předem a druhou polovinu po přistání. Provádějí-li platbu příbuzní nebo přátelé, mohou jim pašeráci předložit fotografie migranta v cílové zemi jako důkaz, že bezpečně dorazil do cíle.

Na východní středomořské trase se široce využívá systém *hawala*, což znamená, že sledovat finanční toky je v podstatě nemožné. V jiných případech mohou migranti využívat oficiální službu zajišťující převod peněz, která poplatkem zabezpečí tím, že migrantovi poskytne kód. Jakmile migrant bezpečně dorazí do dohodnuté destinace, obdrží pašerák bezpečnostní kód pro uvolnění peněz.

Co se týče pozemní trasy, podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) většina neregulérních migrantů vstupuje do Bulharska pěšky přes zelenou hranici. Poté, co se dostanou do Edirne, přecházejí migranti a uprchlíci pozemní hranici neregulérně pěšky – buď je až k hranici vedou pašeráci, nebo jsou vybaveni chytrými telefony, v nichž mají uložené stezky, po kterých mají jít. Pašeráci je instruují, že pokud se ztratí, tak si mají na pomoc přivolat bulharskou policii, a že mají požádat o azyl, aby byli přemístěni do otevřeného přijímacího centra, odkud budou moci snadno uprchnout a pokračovat v cestě.

Lidské náklady

Podle údajů z projektu Missing Migrants (Ztracení migranti) Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) počet úmrtí na východní středomořské trase poklesl současně se snižujícím se počtem migrantů využívajících tuto trasu. Pro první polovinu roku 2017 se udává 29 úmrtí oproti 434 v roce 2016 a 806 v roce 2015. V roce 2015 Mezinárodní organizace pro migraci a Dětský fond OSN (UNICEF) uvedly, že přinejmenším 30 procent zemřelých na této trase jsou děti, což odráží skutečnost, že děti zde představují vysoký podíl z pašovaných migrantů.

Čluny převážející migranty bývají často přeplněné. Několik zdrojů uvádí svědectví o tom, jak se uprchlíci a migranti nalodují na čluny vezoucí dvakrát víc pasažérů, než pro kolik jsou určeny, anebo ještě více. Pašeráci mohou migranty dokonce ohrožovat střelnými zbraněmi, aby je donutili nasednout.

Pozemní cesta z Turecka do Bulharska je podle všeho mnohem méně nebezpečná. Ovšem v zimě mohou teploty klesnout výrazně pod nulu a migranti a uprchlíci, kteří leckdy nebývají náležitě vybaveni, mohou kvůli vystavení žívlům zemřít. Například v únoru 2016 našla bulharská policie těla dívky a ženy, které umrzly nedaleko hraničního přechodu s Tureckem Malko Turnovo. Patřily ke skupině 19 afghánských migrantů.

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Dětský fond OSN (UNICEF) upozornily na to, že součástí vlny nových vstupů v roce 2015 byly i děti, které neměly finanční prostředky na pokračování cesty, a tak uvízly na řeckých ostrovech a v Athénách. Stejně zdroje zdůrazňují ohroženost těchto dětí obchodováním s lidmi, náboem zločineckých gangů, sexuálním zneužíváním a vykořisťováním. Z průzkumu Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) z let 2015–2016 mezi migranty cestujícími po východní středomořské trase vyplynulo, že asi 7 procent respondentů mělo osobní zkušenost s obchodováním s lidmi a dalšími vykořisťovatelskými praktikami.⁵³ Několik zdrojů také odsuzuje násilí a špatné zacházení, jimiž migranti trpí v několika zemích na trase.

Západní středomořská trasa

Západní středomořská trasa začíná v Maroku a končí ve Španělsku. Tato trasa se celkově skládá ze čtyř podtras, dvou pozemních a dvou mořských. Pozemní podtrasy směřují ke španělským městům Ceuta a Melilla ležícím v severní Africe a vzdáleným od sebe asi 400 km. Mořské podtrasy směřují z oblasti kolem Tangeru přes Gibraltarskou úžinu na pobřeží španělské Andalusie a ze severozápadního afrického pobřeží na španělské Kanárské ostrovy.

V průběhu let Španělsko a Maroko rozvinuly širokou operační spolupráci včetně koordinace opatření k vymáhání práva, jako je společné hlídkování na mořských, zemských a vzdušných hranicích a výměna styčných úředníků. Do operační spolupráce spadají oblasti kolem Ceuty a Melilly.⁵⁴

Hlavní pašerácká centra a výchozí a cílová místa

Pozemní cesta do Melilly zpravidla začíná v marockém Nadoru, kdežto výchozím místem cesty do Ceuty je obvykle marocký Fnideq. Obě destinace jsou pobřežní města a někteří migranti se do nich pokoušejí dostat po moři. Stejně jako u ostatních hlavních pašeráckých tras do Evropy se i zde často jedná pouze o jeden úsek delší cesty.

Trasa přes Alboránské moře propojující severovýchodní pobřeží Maroka se španělskou Almerií a dalšími místy ve východních částech španělské Andalusie bývala populární, ale dnes je podle všeho víceméně mimo provoz a k většině plaveb dochází po kratší trase přes Gibraltarskou úžinu. Ke květnu 2017 Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UN-

53 Mezi 7. prosincem 2015 a 14. březnem 2016 proběhly rozhovory s 2385 migranty a uprchlíky. Viz Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Findings: Counter-trafficking Survey*.

54 Oficiální informace zaslané marockými orgány Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

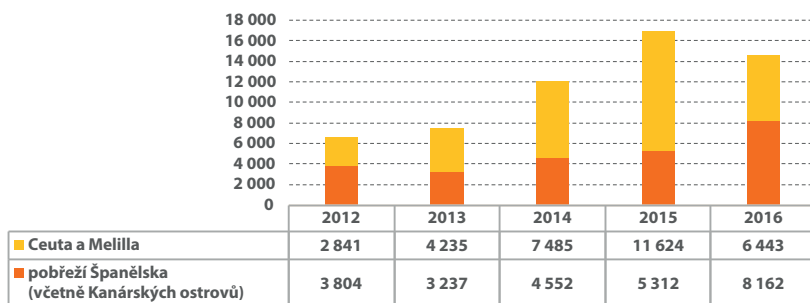
HCR) uváděl, že výchozí body této trasy jsou Tanger a Asilah u Gibraltarské úžiny a Al Hoceima a Nador dále na východ. Několik člunů vyplulo i z Alžírsko. Většinu migrantů z těchto člunů zachránili na moři a vysadili na španělských březích.

Hlavní pašerácká centra pro Ceutu a Melillu jsou geograficky blízka velká města. Tam mohou migranti a uprchlíci najít pašeráky a zařídit si cestu do Evropy. V Udždě migranti žijí v osadách v lese, daleko od města a bez náležitého ubytování a služeb.

Rozsah pašování migrantů po centrální středomořské trase

V průběhu let celkový tok po této trase i po jejích pozemních a mořských podtrasách výrazně kolísá. V roce 2017 byla podtrasou, kterou migranti a uprchlíci cestující v západním Středomoří využívali nejčastěji, mořská cesta z marockého Tangeru do Španělska, dlouhá pouhých 14–30 km.

Obr. 39: Trend v počtu vstupů neregulérních migrantů do Španělska (na pevninské území i na Kanárské ostrovy), 2012–2016.



Zdroj: Španělsko, Ministerstvo vnitra.

Z obou pozemních toků je tok do Melilly větší než do Ceuty. V roce 2016 vstoupilo do Melilly 3 901 neregulérních migrantů, kdežto do Ceuty 2 542. Držitelé marockých pasů žijící poblíž těchto dvou španělských měst do nich mohou na omezenou dobu vstoupit bez víza. Existuje trend využívat marocké pasy pro překročení hranice automobilem, anebo tak, že se migranti pro překročení ukrývají v automobilech Maročanů. Tato metoda je však drahá, a proto pro většinu lidí ze subsaharské Afriky nedostupná. Dříve tuto metodu využívali hlavně Severoafričané, v posledních letech pak Syřané.

Podíl pašovaných migrantů na celkovém počtu lidí cestujících po západní středomořské trase není snadné stanovit. Někteří migranti překračující pozemní hranici do španělské Ceuty a Melilly tak činí s pomocí pašeráků, kteří jim poskytnou podvodné doklady nebo přepravu. Na druhou stranu mnozí z těch, kdo se rozhodnou pro mořskou cestu z Tangeru do španělské Tarify, mají silnější finanční zázemí, díky čemuž si mohou koupit malý člun a pokusit se o plavbu přes moře samostatně.

Trasa ze Senegalu, Mauritánie a Maroka na španělské Kanárské ostrovy – ležící u jižního pobřeží Maroka – bývala svého času nejrušnějším neregulérním vstupním bodem

do Evropy, což vyvrcholilo téměř 32 000 vstupy v roce 2006. V důsledku posílení hraničních kontrol a opatření k vymáhání práva i uzavření bilaterálních dohod (zahrnujících repatriaci) mezi Španělskem a výchozími a tranzitními zeměmi ovšem počet vstupů po této trase k roku 2008 významně poklesl a od té doby zůstal poměrně nízký. Například spolupráce mezi španělskými a marockými orgány vedla k rozbití pašeráckých gangů operujících na této trase.

Profil pašovaných migrantů

Západní středomořská trasa bývala nejoblíbenější trasou mezi Alžírany a Maročany snažícími se dostat do Španělska, ať už s cílem tam zůstat, anebo se přesunout do jiné evropské země. Od konce 90. let 20. století tuto trasu využívá také stále víc lidí ze subsaharské Afriky. Mnoho migrantů cestujících po této trase pochází ze západní Afriky. Držitelé pasů řady západoafrických zemí mohou do Maroka na dobu 90 dní vstoupit bez víza.

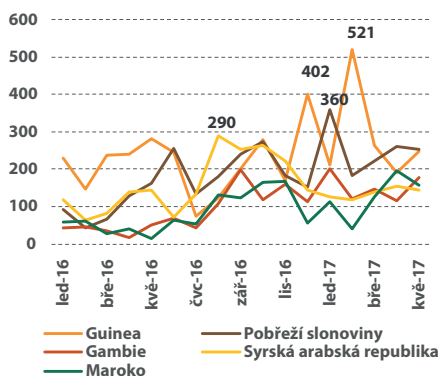
V letech 2010–2011 již tuto trasu začali pro cestu do Španělska využívat také lidé z Afrického rohu a Sýrské arabské republiky. Podle španělských orgánů na Syřany v roce 2014 připadlo více než 3 300 neregulérních vstupů, především ve městě Melilla. V roce 2015 se počet Syřanů zvýšil na téměř 7 200, což představovalo více než 78 procent neregulérních migrantů přicházejících do Melilly. Počet vstupů Nesyřanů se mezi lety 2014 a 2015 zvýšil pouze o 5 procent.

Mezi lednem 2016 a květnem 2017 bylo nejčastějším občanstvím u vstupů do Španělska guinejské. Na guinejské občany připadlo zhruba 19 procent všech vstupů, za nimi následovali občané Pobřeží slonoviny s 15 procenty a Syřané se zhruba 12 procenty vstupů. Počet vstupů Syřanů na přelomu let 2015 a 2016 poklesl, ale koncem léta 2016 opět vzrostl. Od počátku roku 2016 vzrostl rovněž počet vstupů Gambijců a Maročanů.

Naprostá většina (81 procent) migrantů a uprchlíků cestujících po západní středomořské trase jsou – stejně jako u ostatních tras – mladí muži. Většina pozemních vstupů lidí ze subsaharské Afriky připadla na mladé muže, kteří přeskočili hraniční plot, zatímco těch nemnoho žen a dětí, které cestují po zemi, se pro překročení hranice často ukryjí uvnitř vozidel.

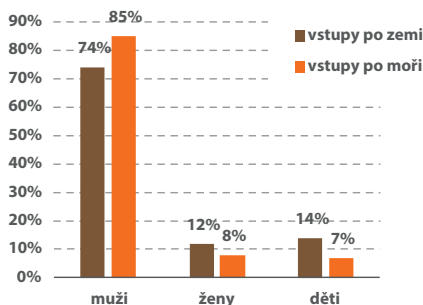
Nejsou k dispozici žádné statistiky týkající se vstupu nedoprovázených nezletilých do Španělska. Nicméně toky nedoprovázených nezletilých do Maroka obvykle sestávají z chlapců ve věku 14–18 let ze zemí jako Pobřeží slonoviny, Gambie, Mali, Guinea, Kamerun a Ghana. Někdy cestují za svými rodinnými příslušníky, kteří jsou již v Evropě, jindy jsou vysláni napřed jako „průzkumníci“ dané rodiny.

Obr. 40: Měsíční trendy u pěti nejčastějších občanství u vstupů do Španělska po moři a po zemi, 2016 – květen 2017.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) (Spain: Arrivals dashboard, May 2017).

Obr. 41: Podíl vstupů do Španělska po zemi a po moři, podle pohlaví a věku, 2016 – květen 2017.



Zdroj: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Profil a organizace pašeráků

U plaveb po moři z Maroka do Španělska migranti ze subsaharské Afriky spoléhají na místní pašeráky. Nábor migrantů často provádějí jejich spoluobčané, kteří pracují pro pašeráky. Osobní známosti a doporučení od přátel či rodinných příslušníků jsou podle všeho významnějšími zdroji informací než internet a sociální média.

Marocké orgány uvedly, že v roce 2017 rozbily 120 pašeráckých sítí působících na této trase. Od roku 2002 bylo zlikvidováno více než 3 200 takových sítí.⁵⁵

Pracovní postupy pašeráků a organizace cesty

Migranti se přes španělská města Ceuta a Melilla snaží dostat do Evropy od počátku 90. let 20. století. Od té doby jsou hranice stále více zabezpečené. Španělské i marocké

55 Oficiální informace zaslané marockými orgány Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

orgány na hranicích intenzivně hlídkují. V důsledku toho počet zadržení na mořské trase do španělské Ceuty a Melilly v roce 2016 vzrostl. Počet pokusů o přežení hraničních plotů poklesl.

Navzdory otevření azylových hraničních přechodů v Ceutě a Melille v září 2014 se udávají obtíže při vstupu do těchto dvou měst, včetně kolektivního navracení a „odmítání na hranici“. Syřští občané poté začali platit pašerákům za falešné marocké pasy obyvatel Tetuánu a Nadoru, aby se mohli vydávat za obchodníky, a dostat se tak do Ceuty a Melilly. Jakmile jsou uvnitř, ihned žádají o azyl. Na přelomu let 2015 a 2016 počet Syřanů využívajících tento postup prudce poklesl.

Podle zpravodajské sítě Afrika-Frontex (Africe-Frontex Intelligence Community) se na této trase často udává využití podvodných dokladů při vstupu do zemí Evropské unie. V roce 2015 bylo s podvodnými doklady odhaleno téměř 950 údajných Maročanů, což představovalo patnáctiprocentní nárůst oproti více než 800 odhaleným v roce 2014. V první polovině roku 2016 počty podle všeho zůstaly stabilní. Většina odhalených údajných Maročanů používala při pokusu o vstup do španělské Ceuty či Melilly pravé cestovní doklady patřící někomu jinému.

Se zvýšením popularity této trasy v roce 2016 se průměrná cena pro migranty ze subsaharské Afriky zdvojnásobila, z 500 € v roce 2015 na 1 000 € v roce 2016. Někteří z těch, kdo nemohou nebo nechtějí platit pašerákům, mohou vyplouvat v malých nafukovacích člunech běžně užívaných při dětských hrách. Do těchto hraček se může vměstnat zhruba 12–15 migrantů. Maročtí migranti, kteří mívají víc finančních zdrojů, často volí bezpečnější a rychlejší přepravu. Mohou na španělské pobřeží plout na nafukovacích člunech se silnými motory, nebo dokonce na vodních skútrech. Plavba vodním skútrek přes Gibraltarskou úžinu může trvat zhruba 30 minut a stát asi 3 000 €.

Lidské náklady

Počet úmrtí se podle všeho s rostoucím využíváním této trasy zvyšuje. Podle údajů projektu Missing Migrants (Ztracení migranti) Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) na západní středomořské trase mezi 1. lednem a 11. srpnem 2017 přišlo o život 121 migrantů. V roce 2016 jich za celý rok bylo 83. K většině úmrtí dochází na moři, ale k některým také na pozemní trase do španělské Ceuty a Melilly, obzvlášť při pokusech o překonání plotu. Je však obtížné posoudit, zda existuje spojitost mezi těmito riziky a pašeráckou aktivitou na této trase.

Značná část migrační populace na této trase je podle všeho vystavena též vysokému riziku obchodování s lidmi. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) mnohé z nigerijských a kamerunských žen využívajících tuto trasu byly obchodovány za účelem sexuálního vykořisťování.

Další pašerácké trasy v Evropě

Tři středomořské trasy nejsou jedinými pašeráckými trasami v Evropě. Kontinent křížuje i několik dalších tras s různým objemem pašeráckých aktivit. Jako u většiny tras

probíraných v této zprávě platí, že rozsah těchto dalších evropských tras, jejich výchozí, cílové i tranzitní body, způsoby přepravy a zapojení pašeráků jsou nestálé a podléhají náhlým a radikálním změnám.

Trasa přes východní hranice

Určitá pašerácká aktivita probíhá na 600 km dlouhé východní hranici Evropské unie. Tu tvoří části východních hranic Norska,⁵⁶ Finska, Estonska, Lotyšska, Litvy, Polska, Slovenska, Maďarska, Bulharska a Rumunska.

Trasu přes východní hranice lze obecně vzato rozdělit do dvou podtras. Baltská podtrasa zahrnuje vstup do jedné z pobaltských zemí a poté přesun do cílové země přes Polsko. Druhá podtrasa začíná na Ukrajině a pokračuje do některé ze sousedních členských zemí EU (Polsko, Slovensko, Maďarsko nebo Rumunsko).

Tok na východní hranici Evropské unie je mnohem menší než ostatní toky do EU. Počet nelegálních překročení hranic odhalených v roce 2015 na východní hranici EU – méně než 2 000 lidí – představoval pouze 0,1 procenta z celkového počtu nelegálních překročení hranic do EU v daném roce. V roce 2016 byl tento tok ještě menší, se zhruba 1 350 odhaleními. V roce 2017 Frontex upozornil, že nelegálních překročení hranic na této trase bylo možná odhaleno tak málo proto, že neregulérní migranti zde spíše používají podvody s vízy a zfalšovaná razítka z překročení hranic, než že by se pokoušeli překročit hranici neregulérně.

Údaje o rozšíření pašování migrantů na této trase neexistují, ale podle některých známek jeho využívání klesá. Frontex udává, že počet odhalených pašeráků („zprostředkovatelů“) na trase přes východní hranice v první polovině roku 2016 významně poklesl, z 205 v prvním kvartálu na 45 ve druhém kvartálu tohoto roku. Zadržení pašeráci pocházeli z východní Evropy a Evropské unie. Trend poklesu pokračoval i do počátku roku 2017. Přes různé úseky východní hranice EU jsou podle všeho pašováni lidé z různých zemí.

Polsko-ukrajinská hranice je podle všeho zvláště atraktivní pro neregulérní migranty používající podvodné doklady. Podle Frontexu k většině podvodů s doklady odhalených na hranicích EU dochází právě na této hranici, což lze do značné míry přičíst zneužívání podvodně získaných polských víz ukrajinskými občany.

Ne ke všem neregulérním překročením hranic na východní hranici EU dochází za účelem neregulérní migrace. Podle Frontexu byla pouze polovina z překročení hranic odhalených v roce 2015 na hraničních přechodech spojená s neregulérní migrací. K podstatné části neregulérních překročení hranic došlo kvůli pašování zboží anebo nelegálnímu lovu či rybolovu. Neregulérní migranti navíc mohou přejít hranici i bez pomoci pašeráků.

Profil migrantů cestujících po trase přes východní hranice EU se v posledních několika letech radikálně změnil. Až do roku 2012 tuto trasu využívali zejména migranti z daného regionu. K roku 2011 začal stoupat počet vietnamských, afghánských a syrských občanů

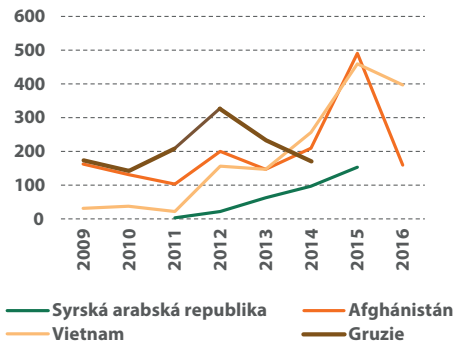
56 Norsko není členskou zemí Evropské unie, ale je součástí Schengenského prostoru volného pohybu.

a v roce 2016 už Vietnamci a Afghánci představovali dvě nejčastěji odhalená občanství, přičemž na třetím místě byli Ukrajinci. Někteří z odhalených Asiatů mohli předtím, než se pokusili nelegálně překročit východní hranici EU, být pašováni letecky.

Lotyšské orgány uvádějí, že na baltské podtrase v roce 2016 odhalily zhruba 50 pašeráků. Ve stejném roce bylo na hranicích Lotyšska s Ruskou federací a Běloruskem zadrženo zhruba 500 neregulérních migrantů – asi 300 z Vietnamu, 44 z Ruské federace, 30 z Afghánistánu a 25 z Indie. V roce 2015 bylo zadrženo 463 neregulérních migrantů včetně 309 občanů Vietnamu.

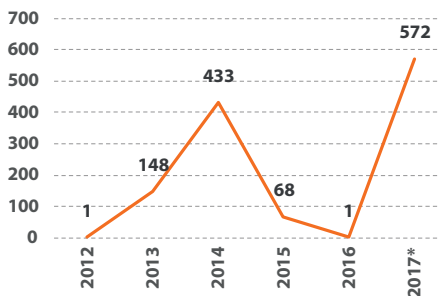
Udává se též, že dochází k pašování migrantů z Ukrajiny do různých zemí EU. Frontex uvedl, že v roce 2015 bylo zadrženo zhruba 1 200 Ukrajinců pokoušejících se s podvodnými doklady překročit polskou hranici – toto číslo zůstalo v roce 2016 zhruba stabilní. Rozšířené užívání podvodných dokladů je známkou toho, že rozsah pašování přes tyto hranice je značný.

Obr. 42: Trend v počtu nelegálních překročení hranic odhalených na východních hranicích EU u vybraných občanství, 2009–2016.



Zdroj: Frontex.

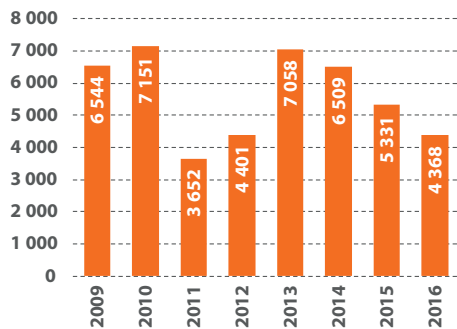
Obr. 43: Počet odhalených nelegálních překročení hranic na trase přes Černé moře, 2012–2017.



* Údaje pro rok 2017 zahrnují pouze období leden – polovina září.

Zdroj: Frontex.

Obr. 44: Trend v počtu odhalených osob používajících falešné cestovní doklady pro letecký vstup do EU, 2009–2016.



Zdroj: Frontex.

Trasa přes Černé moře

Nevelký počet migrantů je pašován z Turecka přes Černé moře do Rumunska a Bulharska. Ačkoliv jde o nízká čísla, zadržení šesti členů vezoucích téměř 600 pašovaných migrantů mezi lednem a polovinou září 2017 by mohlo být známkou toho, že se pašeráci tuto trasu snaží oživit. Většinu migrantů pašovaných ve člunech, kteří byli odhaleni v roce 2017, tvořili Syřané, Iráčané, Afghánci a Pákistánci.

Pašerácké toky směřující na evropská letiště

Podle Europolu je letecké pašování migrantů nyní méně časté, ale v budoucnu nejspíš začne být atraktivnější kvůli posíleným kontrolám na pozemních a mořských trasách. Letecké pašování je obecně vnímáno jako bezpečnější způsob přepravy skýtající velké šance na úspěch a nízké riziko odhalení. Avšak obvykle bývá dražší než ostatní pašerácké metody.

V posledních několika letech se počty oficiálně odhalených migrantů pašovaných do Evropské unie, kteří používali falešné cestovní doklady, pohyboval mezi 3 500 a 7 000 ročně, s trendem poklesu od roku 2013. Nejčastěji odhaleným typem podvodných dokladů (pro letecké, pozemní a mořské trasy dohromady) jsou pasy, po nich pak víza, průkazy totožnosti a povolení k pobytu. Zdá se, že typy dokumentů se liší podle vydávající země a že se v průběhu let mění. V roce 2016 byly často odhaleny podvodné francouzské pasy, španělské a italské průkazy totožnosti a povolení k pobytu a polská víza.

V EU k většině odhalení podvodných dokladů dochází na leteckých trasách. Zvláště ohrožená jsou velká mezinárodní tranzitní letiště, ale terčem se mohou stát i menší letiště s nižším počtem úředníků, leckdy nedostatečně proškolených v kontrole dokladů.

Změny pravidelně využívaných leteckých tras mohou mít přímý vliv na odhalování pašeráckých aktivit. Podobně jako zavedení nové letecké linky může vyvolat pašování, rušení linek může mít opačný dopad. Například po zrušení přímých letů mezi Lagosem a Římem v březnu 2015 přestalo docházet k odhalením na této trase.

Pašování migrantů uvnitř Evropy

Je též široce doloženo pašování migrantů uvnitř Evropy. Migranti a uprchlíci se k využití služeb pašeráků uchylují nejen při cestě do Evropské unie, ale také při pohybu uvnitř EU anebo do zemí, které nepatří do schengenského prostoru volného pohybu. Hlavní trasa je západobalkánská, ale existuje i několik dalších, které probereme společně v oddíle „sekundární pohyby“.

Západobalkánská trasa

Západobalkánská trasa začíná v Řecku a Bulharsku, poté opouští území Evropské unie a opět na něj vstupuje v Maďarsku, Chorvatsku nebo Rumunsku. Tato trasa směřuje na sever přes země západního Balkánu, a to do značné míry v závislosti na měnících se opatřeních pro kontrolu hranic přijímaných dotčenými zeměmi.

Pro migranty, kteří vstupují do Řecka a Bulharska po východní středomořské trase, představuje západobalkánská trasa přirozené pokračování do severní Evropy, zamýšlené destinace většiny uprchlíků a migrantů. Pro cestu z Turecka do Řecka – přinejmenším pro plavbu přes moře – se naprostá většina z nich uchyluje k službám pašeráků, je však obtížné určit, kolik z nich je pašováno po západobalkánské trase. Tuto trasu navíc využívají také migranti z daného regionu na cestě do střední a severní Evropy – a až do prvního čtvrtletí roku 2015 na ně připadla většina odhalených neregulérních překročení hranic.

Ačkoliv neexistují údaje o podílu migrantů, kteří západobalkánskou trasu nebo její část urazí s pomocí pašeráků, podle obecného vnímání jsou na ní služby pašeráků méně potřebné než na středomořských trasách a mnozí migranti překračují hranice samostatně. To podle všeho platí zvláště pro cestu mezi Řeckem a Severní Makedonií.⁵⁷

Přesné cestovní trasy se různí a podléhají náhlým a dramatickým fluktuacím v závislosti na změnách v legislativě a hraničních kontrolách v daných zemích. Podle Frontexu hlavní migrační toky přes západní Balkán v roce 2016 probíhaly z Řecka do Severní Makedonie, poté do Srbska a na srbsko-maďarskou hranici. Mnoho neregulérních vstupů bylo odhaleno také na rumunské a bulharské pozemní hranici se Srbskem; většinou se jednalo o migranty, kteří předtím nelegálně vstoupili z Turecka do Bulharska a pokoušeli se dostat do dalších členských zemí EU.

Předtím, než v roce 2016 došlo k významnému omezení toku po této trase, bylo v Řecku hlavním výstupním bodem Idomeni ležící na hranici mezi Řeckem a Severní Makedonií. Migranti poté dorazili do městečka Gevgelija v Severní Makedonii a touto zemí pokračovali až na srbské hranice. Jakmile se dostali do Srbska, mnozí migranti zamířili na sever, k maďarským hranicím. Srbsko-maďarská hranice byla po několik let jednou z hlavních

57 Pozn. překl.: originál zprávy vyšel v roce 2018, používá proto (zde i na dalších místech) označení „former Yugoslav Republic of Macedonia“ („Bývalá jugoslávská republika Makedonie“). Od února 2019, kdy vstoupila v platnost Prespanská dohoda, zní oficiální, mezinárodně přijímaný název tohoto státu Republika Severní Makedonie – v překladu používám jeho zkrácenou formu (Severní Makedonie).

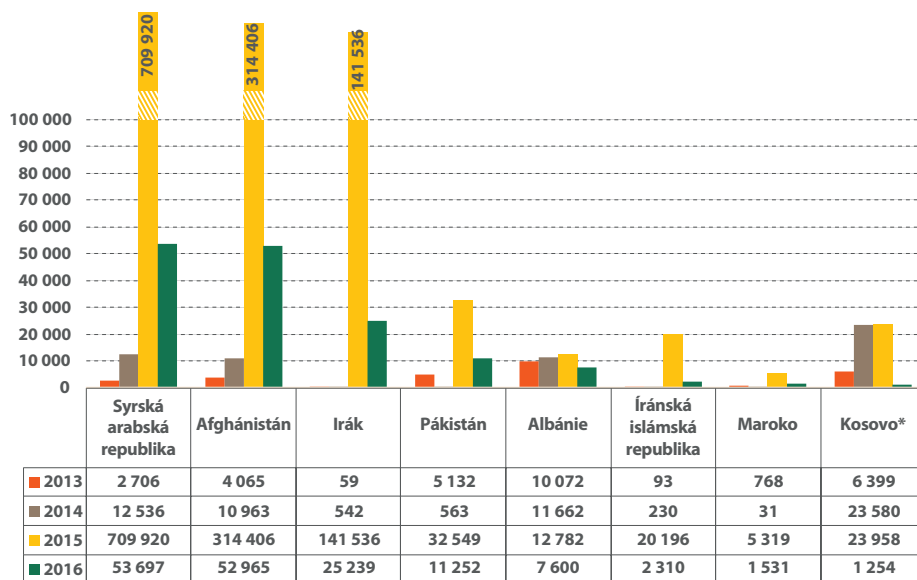
vstupních bran ze západního Balkánu do Evropské unie. I přes posílené hraniční kontroly, opatření k vymáhání práva a legislativní změny, které Maďarsko od roku 2014 zavedlo, Frontex v roce 2017 udával, že silný tlak na tuto hranici stále trvá.

Neregulární překročení hranic, jichž se dopouštějí Albánci pokoušející se neregulárně dostat do Řecka, představují velmi odlišný a méně významný tok. Při těchto překročeních hranic se často využívá podvodných cestovních dokladů, tedy metody naznačující využití nějakých pašeráckých služeb. Počet odhalení na této trase poklesl z téměř 9 000 v roce 2015 na pouze něco přes 5 000 v roce 2016.

Co se týče rozsahu, užívání západobalkánské trasy prudce vzrostlo v roce 2015, což odráželo dramatický nárůst vstupů po východní středomořské trase. Počet odhalených neregulárních překročení hranic na hranicích EU se západobalkánskými zeměmi dosáhl více než 764 000. Tento počet – bezprecedentní a nesrovnatelný s jakýmkoliv dřívějším obdobím – byl dán především přílivem syrských, afghánských a iráckých migrantů a uprchlíků cestujících po východní středomořské trase. V roce 2016 počet těchto odhalení poklesl na pouze něco přes 130 000, což byl mnohem nižší počet než v předchozím roce, ale vysoký ve srovnání s léty před rokem 2015.

Složení různých občanství mezi migranty cestujícími po západobalkánské trase se v posledních několika letech výrazně změnilo. V letech 2015 a 2016 dominovaly vstupy ze Syrské arabské republiky, Afghánistánu a Iráku. Avšak v roce 2014 připadlo více neregulárních překročení hranic na lidi pocházející z daného regionu, například Kosovany a Albánci. Západobalkánskou trasu využívá také mnoho Pákistánců.

Obr. 45: Počet lidí odhalených při nelegálním překročení hranic na hraničních přechodech podle hlavních zemí původu, podle údajů západobalkánských zemí a sousedních členských států EU, 2013–2016*.



*Odkaz na Kosovo je zapotřebí chápat v kontextu rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 (1999).

Zdroj: Frontex, Western Balkans Annual Risk Analysis 2017.

Významnou část migračních toků procházejících Balkánem podle všeho tvoří ženy a děti. Při vyhodnocení situace, které v roce 2015 provedla Agentura OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen (UN Women)⁵⁸, se ukázalo, že v listopadu 2015 představovaly ženy zhruba 18 procent a děti zhruba 24 procent migrantů, s určitými menšími odchylkami podle zemí původu. Při stejném vyhodnocení se ukázalo, že v průběhu roku 2015 se podíl žen zvýšil.

Součástí západobalkánského toku je též značné množství nedoprovázených nebo odloučených dětí. Statistiky z Bulharska ukazují, že v roce 2016 v této zemi požádalo o azyl 2 768 nedoprovázených nebo odloučených dětí, většinou z Afghánistánu, Iráku a Syrské arabské republiky. V Srbsku počet nedoprovázených nezletilých zaregistrovaných mezi lednem a červencem 2015 převýšil 4 000 osob; také tam naprostá většina pocházela ze stejných tří zemí původu.

Podle průzkumu provedeného Mezinárodní organizací pro migraci (IOM) mezi říjnem 2015 a březnem 2016 v Řecku, Severní Makedonii, Chorvatsku, Slovinsku a Maďarsku byl průměrný syrský respondent stár 29 let, většina respondentů byli muži (76 procent) a cestovali ve skupině (86 procent; více než tři čtvrtiny s rodinnými příslušníky). Průměrný afghánský respondent byl mladší (v průměru 24 let) a ještě s vyšší pravděpodobností muž, zatímco Iráčané byli průměrným věkem podobní Syřanům a rovněž s vysokou pravděpodobností muži.

Západobalkánské země udávají také odhalená použití podvodných cestovních dokladů, byť jejich výskyt je poměrně nízký. V roce 2016 bylo takových případů 855 a většiny z nich se dopustily osoby z daného regionu. Europol udává používání padělaných dokladů při cestách po západobalkánské trase a rozbití padělatelské aktivity v Albánii. Hlavní podezřelý, provozovatel tiskárny, dostával od pašeráckých sítí objednávky na výrobu falešných dokladů. Doklady se doručovaly v malých balíčcích a přes kurýry a dostávali je neregulární migranti v Řecku.

Pašeráci zprostředkovávají cestu z Řecka do Severní Makedonie a dále do Srbska často mívají stejné občanství jako jejich klienti. Udává se, že na těchto trasách operují Afghánci, Pákistánci a občané zemí v subsaharské Africe. Existují zprávy o tom, že na této trase operují pevně strukturované pašerácké skupiny. V roce 2016 maďarská policie rozbila rozsáhlou mnohonárodní zločineckou skupinu, která pašovala migranty ze Srbska přes Maďarsko až do Rakouska. Tato skupina při každé cestě pašovala 30–100 migrantů a využívala několik minidodávek a velký počet řidičů pracujících na směny. Pašeráci posílali vozidla na dálnice předem, ještě než začala samotná přeprava, aby zjistili případnou přítomnost policie a upozornili řidiče převážející migranty. Finanční vyšetřování nelegálních aktivit této zločinecké skupiny ukázalo, že značná část vytvořených zisků byla přesunuta do Afghánistánu a tam investována do realitního podnikání.

58 Toto vyhodnocení zahrnovalo rešerši literatury, hloubkové rozhovory s představiteli relevantních státních orgánů, mezinárodních organizací a nevládních organizací i polostrukturované rozhovory s téměř 30 uprchlíky ze Sýrie, Iráku, Afghánistánu a Pákistánu v přijímacích a tranzitních centrech v Srbsku a Severní Makedonii.

Ačkoliv úmrtí na západobalkánské trase jsou poměrně vzácná, dochází k nim. Podle údajů Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) na západobalkánské trase v letech 2015 a 2016 zemřelo 27 migrantů. Navíc v srpnu 2015 byla v opuštěném kamionu u rakouské dálnice nalezena těla 71 migrantů ze Syrské arabské republiky, Iráku a Afghánistánu. Ačkoliv se neví, zda se tito migranti pohybovali po západobalkánské trase, tento případ i tak ukazuje rizika, jimž migranti čelí, a bezskrupulózní chování pašeráků v honbě za zisky.

Ženy a děti cestující bez mužských rodinných příslušníků a závislí na pašerácích mohou být vystaveny zvýšenému riziku sexuálního vykořisťování nebo obchodování s lidmi. Totéž platí o nedoprovázených nezletilých. Ženy a děti mohou po cestě též trpět sexuálním a genderově podmíněným násilím a také fyzickou újmou kvůli loupežím nebo policejní brutalitě. Migranti a uprchlíci cestující po západobalkánské trase, včetně těch, jimž pomáhají pašeráci, se mohou stát také oběťmi porušování lidských práv některými státními orgány různých zemí na trase.⁵⁹

Sekundární pohyby po Evropské unii

V kontextu diskurzu o migraci související s Evropskou unií zahrnuje termín „sekundární pohyby“ (*secondary movements*) cesty uvnitř EU podniknuté buď lidmi, kteří na území EU vstoupili neregulérně bez úmyslu požádat o azyl, anebo uchazeče o azyl, kteří se rozhodnou ignorovat povinnost, danou Dublinskými nařízeními, zůstat v první zemi, do níž dorazili – často jde pouze o tranzitní místo – a přesunout se dál, aby žádost o azyl podali v zemi, již si zvolili. Země, v níž uchazeč o azyl poprvé vstoupil do EU, je obvykle zodpovědná za posouzení žádosti dané osoby o mezinárodní ochranu. Uchazeči o azyl by měli zůstat v zemi, do níž dorazili, dokud není dokončena procedura určení statusu uprchlíka.⁶⁰

Fungování „Dublinského systému“ se opírá o předpoklad, že jelikož azylové zákony a postupy členských států EU se opírají o stejné společné standardy, požívají žadatelé o azyl ve všech členských státech EU podobné úroveň ochrany. Avšak ve skutečnosti se azylová legislativa a praxe stát od státu velmi liší. A toto, spolu s dalšími faktory ovlivňujícími rozhodnutí migranta přesunout se do jiné cílové země – jako je přítomnost rodinných příslušníků nebo diasporních komunit – vede mnoho žadatelů o azyl k tomu, že v průběhu azylové procedury uprchnou a pokračují v cestě, často jen několik dní po podání žádosti.

59 Evropský soud pro lidská práva zjistil, že různé země na této trase při detenci žadatelů o azyl porušují Evropskou úmluvu o lidských právech. Viz například stížnost č. 10816/10, rozsudek z 20. září 2011, stížnost č. 13058/11 a stížnost č. 13457/11, rozsudky z 23. října 2012.

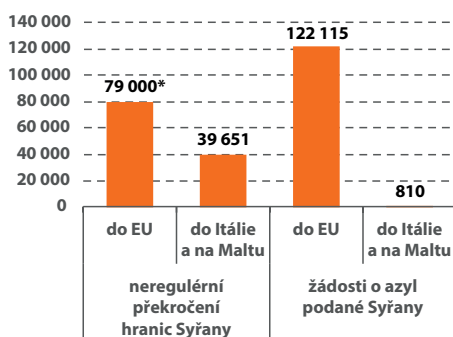
60 Tento režim byl zaveden v roce 2003 Dublinskou konvencí, později nahrazen nařízením Dublin II a upraven v roce 2013 přijetím nařízení Dublin III. Cílem bylo stanovit kritéria pro určení toho, který stát zodpovídá za posouzení žádosti o azyl. Kritéria pro stanovení zodpovědnosti jsou (v tomto pořadí): rodinné vazby, nedávno obdržené vízum či povolení k pobytu v členském státu a skutečnost, zda žadatel do EU vstoupil neregulérně, nebo regulérně. Podrobněji viz Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *Country responsible for asylum application (Dublin)*, online brífink.

Někteří uchazeči o azyl se pro neregulérní pohyb po Evropě uchylují k službám pašeráků. Jsou-li zapojeni pašeráci, jejich role se obvykle liší od té, kterou lze vysledovat na pašeráckých trasách vedoucích do Evropy. U sekundárních pohybů podle všeho role pašeráků zahrnuje spíše poskytování podvodných dokladů než přepravu.

Sekundární pohyby dosáhly bezprecedentního rozsahu v roce 2015, těsně po masivním nárůstu počtu vstupů do Řecka i při setrvale vysokém množství vstupů do Itálie. V roce 2016 objem sekundárních pohybů zůstal vysoký. Hraniční kontroly a opatření k vymáhání práva podle všeho omezily viditelnost některých toků. A mohlo též dojít k určitému přesunu toků.

Nelze určit, kolika migrantům a uprchlíkům jejich cesty zprostředkovali pašeráci. Avšak srovnání údajů o neregulérních vstupech se statistikami žádostí o azyl může napovědět, kde uvnitř EU dochází k sekundárním pohybům. Celkový počet a distribuce žadatelů o azyl v zemích EU28 nasvědčují tomu, že mnozí nežádají o azyl v první zemi, do níž vstoupili, ale v jiné. Někteří další sice požádají o azyl hned po příjezdu, ale brzy poté se přesouvají do jiné evropské země. Údaje o vstupech Syřanů do Itálie a na Maltu jsou ilustrativní (viz obrázek 46).

Obr. 46: Srovnání počtu neregulérních překročení hranic a žádostí o azyl Syřanů v EU a v Itálii/na Maltě, 2014.



*Přibližně.

Zdroj: Evropská komise.

Dalším indikátorem sekundárních pohybů žadatelů o azyl uvnitř EU jsou údaje o „dublinských žádostech“.⁶¹ V případech, kdy má členský stát indicie o tom, že žadatel o azyl cestoval přes jinou zemi, může členský stát podat takovouto žádost, aby se posoudilo, která země má o žádosti o azyl rozhodnout. Analýza nedávných dublinských žádostí ukazuje, že k sekundárním pohybům obvykle dochází mezi azylovými zeměmi ležícími na vnějších schengenských hranicích a severoevropskými zeměmi.

V říjnu 2014 proběhla společná policejní operace Mos Maiorum, jejímž cílem bylo identifikovat spojitost mezi neregulérními překročeními vnějších hranic EU a sekundár-

61 Ačkoliv dublinská žádost nutně neznamená, že uchazeč o azyl skutečně dříve podal žádost o mezinárodní ochranu v jiné zemi, ve většině případů dublinská žádost dřívější žádosti o mezinárodní ochranu odpovídá.

ními pohyby neregulérních migrantů uvnitř EU a Schengenského prostoru. Na operaci se podílelo 26 členských států a jedna země přidružená k Schengenu, Švýcarsko. Téměř polovina z 19 234 neregulérních migrantů odhalených při operaci byla zadržena buď na vnitřních hranicích EU mezi jednotlivými členskými státy, nebo ve vnitrozemí. Zdaleka nejčastěji odhaleným občanstvím bylo syrské (2 459), následováno eritrejským (951) a afghánským (758). K většině odhalení na vnitřních hranicích došlo na hranicích Německa (977), Rakouska (480), Spojeného království (182), Francie (176) a Maďarska (145).

Jsou doklady o tom, že někteří migranti a žadatelé o azyl jsou po Evropě pašováni. Pašeráky lze nalézt na železničních stanicích, tržištích, náměstích, a dokonce i v přijímacích centrech pro žadatele o azyl ve velkých evropských městech sloužících jako pašerácká centra pro sekundární pohyby po Evropě.

Migranti jsou pašováni též mezi Maltou a Itálií. Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS) udává, že plavba člunem z Malty do Itálie stála v roce 2013 zhruba 1 100 dolarů. Někdy migranti používají falešný pas nebo pas patřící někomu jinému, který poté, co se dostanou do pevninské Evropy, odešlou zpět.

Cesta z Francie do Spojeného království probíhá buď po moři, v nafukovacích člunech, anebo v kamionech. Dětský fond OSN (UNICEF) uvedl, že v dubnu 2016 si pašeráci za cestu přes Lamanšský průliv účtovali 4 000–5 500 britských liber na osobu, tedy vyšší cenu než kdykoliv předtím.

Na mnoha vnitroevropských pašeráckých trasách se udávají nebezpečné cestovní podmínky. Migranti se mohou ukrývat v kamionech přepravujících zboží, ve velmi stísněném prostoru s nedostatečným větráním. Podle Interpolu a Europolu jsou navíc neregulérní migranti před vstupem do EU i po něm ohroženi vykořisťováním ze strany zločinců a zločineckých sítí. Mohou být vystaveni zvýšenému riziku pracovního či sexuálního vykořisťování anebo donuceni sloužit jako drogoví kurýři či provádět nábor dalších migrantů nebo je pašovat, obzvláště pokud se kvůli platbě za cestu zadlužili. Existují též zprávy o násilí a vykořisťování v improvizovaných „táborech“, kde migranti dočasně pobývají při čekání na další přepravu.

Prameny

- Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Fundamental rights at Europe's southern sea borders*, březen 2013.
- Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Fundamental rights at land borders: findings from selected European Union border crossing points*, listopad 2014.
- Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Monthly data collection on the current migration situation in the EU: February 2016 monthly report*, 1.–29. únor 2016.
- Brian, T. & Laczko, F. (edd.), *Fatal Journeys, vol. 2: Identification and Tracing of Dead and Missing Migrants*, Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), červen 2016.
- Dětský fond OSN (UNICEF), *“Neither safe nor sound”: Sexual exploitation, trafficking and abuse engulfing the lives of children in the camps of Calais and Dunkirk*, tisková zpráva, 16. června 2016.

- Europol a Interpol, *Migrant smuggling networks: Joint Europol-INTERPOL Report*, exekutivní souhrn, květen 2016: 10.
- Europol, *European Migrant Smuggling Centre: First Year Activity Report, Jan 2016 – Jan 2017*, 2017
- Europol, *Hungary concludes investigation into the death of 71 migrants*, tisková zpráva, 12. října 2016.
- Europol, *Migrant smuggling in the EU*, únor 2016.
- Evropská komise, *Factsheet EU-Turkey statement – one year on*, 17. března 2017.
- Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *A study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Final Report*, září 2015.
- Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *Study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Case Study 1: Syria/Lebanon – Egypt – Italy*, 2015.
- Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *Study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Case Study 3: Pakistan – Turkey – Greece*, 2015.
- Evropská komise, Generální ředitelství pro migraci a vnitřní věci, *Study on smuggling of migrants: Characteristics, responses and cooperation with third countries, Case Study 5: Greece – Former Yugoslav Republic of Macedonia – Serbia*, 2015.
- Ferrara, G., prokurátor, zvláštní protimafiánský útvar na Procura della Repubblica di Palermo, *Tackling the smugglers of migrants – a new approach: the ‘Glaucó’ cases*, prezentace na Radě Evropy, Štrasburk, 3. prosince 2015.
- Frontex, *Africa-Frontex Intelligence Community Joint Report 2016*, duben 2017.
- Frontex, *Annual Risk Analysis 2014*, květen 2014.
- Frontex, *Do the increased arrivals in Romania mean the opening of a new route via Black Sea?*, online brífink o aktuálních tématech, 20. září 2017.
- Frontex, *Eastern European Borders Annual Risk Analysis 2015*, květen 2015.
- Frontex, *Eastern Partnership Risk Analysis Network Quarterly*, 1. Q leden-březen 2017, červenec 2017.
- Frontex, *Eastern Partnership Risk Analysis Network Quarterly*, 2. Q duben-červen 2016, říjen 2016.
- Frontex, *Focus on Western Mediterranean route: Frontex in Spain*, online brífink, 2. srpna 2017.
- Frontex, *FRAN Quarterly, Q2 April-June 2017*, prosinec 2017.
- Frontex, *Profiting from misery – how smugglers bring people to Europe*, online brífink, 18. února 2016.
- Frontex, *Risk Analysis for 2016*, březen 2016.
- Frontex, *Risk Analysis for 2017*, únor 2017.
- Frontex, *Western Balkans Annual Risk Analysis 2015*, květen 2015.
- Frontex, *Western Balkans Annual Risk Analysis 2017*, červenec 2017.
- Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (The Global Initiative against Transnational Organized Crime), *Smuggled Futures: The dangerous path of the migrant from Africa to Europe*, 20. května 2014.
- Icli, T. G., Sever, H. & Sever, M., „A survey study on the profile of human smugglers in Turkey“, *Advances in Applied Sociology*, 5, 2015.

- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Dětský fond OSN (UNICEF), *Data brief: migration of children to Europe*, listopad 2015.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Addressing Complex Migration Flows in the Mediterranean: IOM Response Plan, Spotlight on South-Eastern Europe*, říjen 2015: 5.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *IOM Monitors Italy Arrivals During Busy Smuggling Week in Mediterranean*, online brífink, únor 2015.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Migrant deaths and disappearances worldwide: 2016 analysis*, březen 2017.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Migration flows to Europe 2017 – quarterly overview*, červen 2017.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Migration in Egypt, Morocco and Tunisia: overview of the complex migratory flows in the region*, prosinec 2014.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Compilation of available data and information, 1 March – 31 March 2017*, duben 2017.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond: Analysis – Flow Monitoring Survey*, data sesbíraná 8. října 2015 – 21. března 2016, 25. března 2016.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond: Compilation of available data and information*, 14. ledna 2016.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Regionální kancelář pro Blízký východ a severní Afriku (MENA) a Altai Consulting, *Migration Trends Across the Mediterranean: Connecting the Dots*, červen 2015.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *The Central Mediterranean route: Migrant Fatalities, January 2014 – July 2017*, srpen 2017.
- Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), údaje projektu Missing Migrants (Ztracení migranti).
- Molenaar, F. & El Kamouni-Janssen, F., *Turning the tide: The politics of irregular migration in the Sahel and Libya*, Clingendael (Nizozemský institut mezinárodních vztahů), únor 2017.
- Monzini, P., Abdel Aziz, N., Pastore, F., *The changing dynamics of cross-border human smuggling and trafficking in the Mediterranean*, New-Med Research Network (Výzkumná síť pro spolupráci ve Středomoří), Istituto Affari Internazionali (Institut pro mezinárodní vztahy), říjen 2015.
- Rada Evropské unie, *Final report on Joint Operation “Mos Maiorum”*, 22. ledna 2015.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Going West: Contemporary Migration Trends from the Horn of Africa to Libya and Europe*, červen 2014.
- Regionální sekretariát pro smíšenou migraci (RMMS), *Going West: Contemporary Migration Trends from the Horn of Africa to Libya and Europe*, červen 2014: 79.
- Reitano, T. & Tinti, P., *Survive and advance: The economics of smuggling refugees and migrants into Europe*, Institut bezpečnostních studií (Institute for Security Studies) a Globální iniciativa proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (The Global Initiative against Transnational Organized Crime), listopad 2015.
- Shaw, M. & Mangan, F., *Illicit trafficking and Libya's transition: profits and losses*, Americký mírový institut (United States Institute of Peace), 2014.

- Spojené království, Sněmovna lordů, Výbor pro Evropskou unii, *Operation Sophia, the EU's naval mission in the Mediterranean: an impossible challenge*, 14. zpráva ze zasedání 2015–16, 13. května 2016.
- Španělsko, Ministerstvo vnitra, *Inmigración irregular: Balance 2015 lucha contra la inmigración irregular*, online brífink, září 2016.
- Španělsko, Ministerstvo vnitra, *Inmigración irregular: Balance 2016 lucha contra la inmigración irregular*, online brífink, 2017.
- Toaldo, M., *Migrations through and from Libya: a Mediterranean challenge*, New-Med Research Network (Výzkumná síť pro spolupráci ve Středomoří), Istituto Affari Internazionali (Institut pro mezinárodní vztahy), květen 2015.
- UN Women (Agentura OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen), *Gender assessment of the refugee and migration crisis in Serbia and FYR Macedonia*, leden 2016.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *Smuggling of migrants into, through and from North Africa: A thematic review and annotated bibliography of recent publications*, 2010.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *The Globalization of Crime. A Transnational Organized Crime Threat Assessment*, 2010.
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), *The role of organized crime in the smuggling of migrants from West Africa to the European Union*, leden 2011: 32, 46–47.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a Altai Consulting, *Mixed migration: Libya at the crossroads*, listopad 2013.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Dětský fond OSN (UNICEF) a Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), *Refugee and migrant children – including unaccompanied and separated children – in the EU: overview of trends in 2016*, duben 2017.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Libya: Refugees and migrants held captive by smugglers in deplorable conditions*, informace z brífinku, 17. října 2017.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Populační fond OSN (UNFPA) a Ženský uprchlický výbor (Women's Refugee Commission), *Initial Assessment Report: protection risks for women and girls in the European refugee and migrant crisis, Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, 2016: 7.
- Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Profiling of Afghan arrivals on Greek islands in February 2016*, 2016.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Refugee protection and international migration: a review of UNHCR's role in the Canary Islands, Spain*, duben 2009: 1.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Spain country update #1*, říjen 2015.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Spain: Arrivals dashboard, May 2017*, červenec 2017.
- Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), *Libya: Refugees and migrants held captive by smugglers in deplorable conditions*, informace z brífinku, 17. října 2017.

Přehled titulů vydaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2012

Ediční řada Studie:

2019

- 449 Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z. & Pešková, M. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie.*
- 452 Tomášek, J., Diblíková, S., Hamplová, N. & Rozum, J. *Rodinné skupinové konference.*
- 453 Zeman, P., Blatníková, Š., Grohmannová, K., Koňák, T., Novák, P., Roubalová, M. & Trávníčková, I. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů.*
- 454 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Raszková, T., Roubalová, M., Scheinost, M., Večerka, K. & Zhřivalová, P. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018.*
- 455 Roubalová, M., Grohmannová, K., Trávníčková, I. & Zeman, P. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky.*
- 457 Martinková, M. & Biedermanová, E. *Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů.*

2018

- 447 Diblíková, S., Cejp, M., Hulmáková, J., Pešková, M., Scheinost, M. & Večerka, K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017.*
- 446 Scheinost, M., Cejp, Diviák, T. & Pojman, P. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem.*

2017

- 440 Zeman, P. (ed.) *Research on Crime and Criminal Justice in the Czech Republic (selected results of research activities of IKSP in the years 2012–2015).*
- 441 Tomášek, J., Faridová, P., Kostelníková, Z., Přesličková, H., Rozum, J. & Zhřivalová, P. *Zaměstnání jako faktor desistence.*
- 443 Karabec, Z., Diblíková, S., Hulmáková, J., Vlach, & Zeman, P. *Criminal Justice System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition.*
- 444 Budka, I. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu.*
- 445 Diblíková, S., Hulmáková, J., Karban, M., Martinková, M., Scheinost, M. & Večerka, K. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016.*

2016

- 431 Blatníková, Š., Faridová, P., Vranka, M. *Kriminální styly myšlení: Inventář PICT-cz.*
- 432 Marešová, A., Biedermanová, E., Rozum, J., Tamchyna, M. & Zhřivalová, P. *Výkon nepodmíněného restu odnětí svobody – kriminologická analýza.*
- 433 Blatníková, Š. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí.*
- 435 Holas, J., Háková, L., Krulichová, E. & Scheinost, M. *Regionální kriminalita a její odraz v kvalitě života obyvatel.*
- 437 Diblíková, S., Cejp, M., Martinková, M., Smejkal, V. & Štefunková, M. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015.*

- 438 Tomášek, J., Diblíková, S. & Scheinost, M. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy.*
- 439 Rozum, J., Háková, L., Tomášek, J., & Vlach, J. *Efektivita trestní politiky z pohledu recidivy.*

2015

- 423 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Trestní sankce – jejich uplatňování, vliv na recidivu a mediální obraz v televizním zpravodajství. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí III.).*
- 424 Marešová, A., Havel, R., Martinková, M. & Tamchyna, M. *Násilná kriminalita v nejisté době.*
- 425 Marešová, A., Biedermanová, E., Diblíková, S., Požár, J. & Martinková, M. *Analýza trendů kriminality v ČR v roce 2014.*
- 426 Zeman, P., Štefunková, M. & Trávníčková, I. *Drogová kriminalita a trestní zákoník.*
- 427 Večerka, K. & Štěchová, M. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí.*
- 428 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé.*
- 429 Scheinost, M., Válková, H., (eds.) *Sankční politika a její uplatňování. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí IV.).*
- 430 Cejp, M., Blatníková, Š., Háková, L., Holas, J., Trávníčková, I. & Vlach, J. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu.*
- 422 Škvain, P. *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav.*

2014

- 414 Martinková, M., Slavětínský, V. & Vlach, J. *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR.*
- 415 Štěchová, M. & Večerka, K. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže.*
- 417 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Rozum, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2013.*
- 418 Blatníková, Š., Faridová, P. & Zeman, P. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost.*
- 419 Scheinost, M., Háková, L., Rozum, J., Tomášek, J. & Vlach, J. *Sankční politika pohledem praxe. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí II.).*

2013

- 403 Košťál, J. *Vybrané metody vícerozměrné statistiky. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 4).*
- 404 Pojman, P. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin.*
- 405 Tomášek, J. *Self-reportové studie kriminálního chování. (Vybrané metody kriminologického výzkumu – svazek 5).*
- 406 Holas, J. *Politický radikalismus a mládež.*
- 408 Zeman, P., Diblíková, S., Slavětínský, V. & Štefunková, M. *Zkrácené formy trestního řízení – možnosti a limity.*

- 410 Scheinost, M., a kol. *Trestní sankce a jejich odraz v praxi, tisku a v názorech veřejnosti. (Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí I.)*.
- 411 Marešová, A., Cejp, M., Holas, J., Kuchařík, K., Martinková, M. & Scheinost, M. *Analýza trendů kriminality v roce 2012.*
- 412 Holas, J. & Večerka, K. *Stát a občan v prevenci kriminality.*

2012

- 397 Cejp, M. (ed.) *Selected Results of Research Activities of ICSP in the Years 2008–2011.*
- 398 Marešová, A., Cejp, M., Martinková, M., Tomášek, J., Vlach, J. & Zeman, P. *Crime in the Czech Republic in 2010.*
- 399 Večerka, K. *Mládež o kriminalitě a etice každodennosti.*
- 402 Marešová, A., Biedermanová, E., Cejp, M., Holas, J., Martinková, M. & Tomášek, J. *Analýza trendů kriminality v roce 2011.*

Ediční řada Prameny:

2019

- 448 Heiskanen, M. & Lietonen, A. *Kriminalita a gender. Studie zaměřená na zastoupení mužů a žen v mezinárodní statistice kriminality.*
- 450 Škody působené kybernetickou kriminalitou. *Zpráva shrnující hlavní poznatky Pracovní skupiny k nákladům kyberkriminality.*
- 451 *Příručka k evaluaci. Pokyny k navrhování, provádění a používání nezávislé evaluace v UNODC.*

2017

- 442 UNODC: *Mezinárodní klasifikace trestných činů pro statistické účely.*

2016

- 434 Heiskanen, M., Aebi, M. E., van der Brugge, W., Jehle, J.-M. *Evidence alternativních trestů a zjišťování míry atrice. Metodologická studie komparativních dat v Evropě.*
- 436 *13. kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici. Dauhá, Katar, 12.-19. dubna 2015*

2015

- 420 Francis, B., Humphreys, L., Kirby, S. & Soothill, K. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu.*
- 421 Mendel, R. A. *Mládeži nepřístupno. Argumenty pro snižování počtu odnětí svobody u mladistvých.*

2014

- 416 Benes, M. & Astbury, B. (eds.) *Problémy trestního soudnictví: evaluace programů, prevence kriminality, strach z kriminality a recidiva – pohledem australských kriminologů.*

2013

- 407 United Nations Office on Drugs and Crime *Odhad nezákonných finančních toků plynoucích z obchodu s drogami a jiného nadnárodního organizovaného zločinu.*
- 409 United Nations Office on Drugs and Crime *Světová zpráva o obchodování s lidmi 2012.*
- 413 European Forum for Urban Security *Pouliční násilí v EU: Skupiny mladistvých a násilí na veřejnosti.*

2012

- 395 Cejp, M. (ed.) *Britské strategické dokumenty k prevenci a potírání závažné trestné činnosti.*
- 396 Goodey, J. & Aromaa, K. (eds.) *Trestné činy z nenávisti (příspěvky ze Stockholmského kriminologického sympozia 2006 a 2007).*
- 400 Marešová, A. (ed.) *Trendy kriminality ve světě a nové problémy a reakce v oblasti prevence kriminality a trestní justice.*
- 401 Diblíková, S. (ed.) *Rada Evropy a International Juvenile Justice Observatory k soudnictví nad mládeží.*

Plné texty všech titulů, publikovaných v edici Institutu pro kriminologii a sociální prevenci od roku 2000, jsou volně dostupné na webu IKSP www.kriminologie.cz v sekci Publikace.

Globální studie o pašování migrantů 2018

Překlad: Daniel Soukup

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, Praha 5

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Edice: Prameny

Design: addnoise.org

Sazba: Lukáš Pracný, sazbaknih.cz

Vydání: první – září 2020

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-186-8

